

ÖZET

İş Çevrelerinin Çıraklık Eğitim Sisteminden Beklentileri ve Bu Beklentilerin Karşılama Düzeylerinin Belirlenmesi**(Elazığ-Malatya-Diyarbakır İlleri Örneği)****Rahim ALADAĞ****Fırat Üniversitesi****Sosyal Bilimler Enstitüsü****Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı****2006; XII +149**

Bu araştırma, iş çevrelerinin (çırak, usta ve öğretmen) çıraklık eğitim sisteminden beklentileri ve bu beklentilerin karşılama düzeylerinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.

Tarama modeliyle yapılan bu çalışmada çırak öğrenci anketi, usta-usta öğretici (işveren) anketi ve öğretmen anketi olmak üzere 3 farklı anket hazırlanmıştır. Araştırma 2005-2006 öğretim yılında Elazığ, Malatya ve Diyarbakır illerindeki Mesleki Eğitim Merkezlerinde, anketin yapıldığı hafta okula gelen 2. sınıf 3. sınıf ve son sınıf öğrencilerinden oluşan 562 kişi, bu üç mesleki eğitim merkezinde görev yapan 68 öğretmen ve öğrencilerin işyerlerindeki 146 ustalar üzerinde yapılmıştır.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular şöyle özetlenebilir.

- Sanayi ve meslek arasında uyum yeterli değildir.
- Mesleki Eğitim Merkezlerince yeterince tanıtım yapılmamaktadır.
- Çırakların, Mesleki Eğitim Merkezlerinde verilen eğitimlere katılma istekleri az, aldıkları bilgileri anlayabilme ve uygulayabilme düzeyleri yetersizdir.
- Mesleki Eğitim Merkezlerinde uygulanan programlar sanayinin ihtiyaçlarına uygun değildir.
- Mesleki Eğitim merkezlerinde psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri verilmemektedir.

Elde edilen bulgulara göre şu önerilerde bulunulabilir.

- Mesleki Eğitim Merkezleri, sanayi ve meslek arasında uyumun geliştirilmesi için çalışmalar yapmalıdır.
- Mesleki Eğitim Merkezlerinin tanıtımına yönelik çalışmalar yapılmalıdır.
- Çırak öğrencilerin derslere katılımları artırılmalı ve dersleri anlayabilmeleri için yöntemler geliştirilmelidir.
- Sanayinin ihtiyaçlarına uygun öğretim programları hazırlanmalıdır.
- Mesleki Eğitim Merkezlerinde Psikolojik Danışma ve Rehberlik hizmeti veren ofisler açılmalıdır.

ABSTRACT**Expectations of Business Environment from Apprenticeship Training System and
Determination of Rate of Fulfillment of These Expectations
(Elazığ-Malatya-Diyarbakır Samples)****Rahim ALADAĞ****Fırat University****Social Sciences Institute****Department of Education Sciences****2006; XII +149**

This research has been undertaken for the expectations of business environment (apprentices, specialists and teachers) from apprenticeship system and to determine the rate of fulfillment of these expectations

Scanning method has been used for this research. In that regards, 3 questionnaires have been prepared and conducted. These questionnaires are apprentice – teacher; specialists – business owner; and teachers. This research has been applied on totally 562 people who are 2nd, 3rd and 4th year students of; 68 teachers who are teachers of Vocational Training Centers in Elazığ, Malatya and Diyarbakır and 146 specialists for whom students work for in 2005 – 2006 Education Term.

Findings from the research can be summarized as follows:

1. There is no good relationship between industry and job.
2. Vocational Training Centers does not made enough publicity
3. Apprentices have little motivation to participate in to trainings n Vocational Training Centers, their capacity to analyze the information is insufficient and they also can't apply the information.
4. Programs being implemented in Vocational Training Centers are not convenient with the needs of industry.
5. There are no psychological consultancy and counseling services in Vocational Training Centers.

These can be recommended according to above findings.

1. Vocational Training Centers should make some activities in order to develop the coherency among industry and jobs.
2. There should be some activities towards publicity of Vocational Training Centers.
3. Apprentice students' participation to classes should be increased and new methodologies should be implemented in order to enable them to understand classes.
4. Training programs should be prepared in accordance with industrial needs.
5. Psychological consultancy and counseling services should be opened up in Vocational Training Centers.

ÖNSÖZ

Çıraklık eğitimi, iş hayatını atılmış ya da atılmak isteyen gençlere, mesleklerine yönelik bilgi ve iş alışkanlıklarının verildiği bir mesleki eğitim biçimidir. Ülkemizde çıraklık eğitimi, Mesleki Eğitim Merkezleri vermekte ve bununla ilgili yasal düzenlemeler 4702 sayılı kanunda verilmektedir. Bu araştırma iş çevrelerinin çıraklık eğitim sisteminden beklentileri ve bu beklentilerin karşılanma düzeylerinin belirlenmesi amacıyla Elazığ, Malatya ve Diyarbakır illerindeki Mesleki Eğitim Merkezlerinde yapılmıştır. Araştırma sonucunda çıraklık eğitim sisteminin eksiklikleri belirlenmiş ve sistemin aksayan yönleri ortaya konulmuştur.

Araştırmanın planlanmasından sonucuna kadar geçen sürede her konuda desteğini esirgemeyen tez danışmanım Doç. Dr. Mehmet TAŞPINAR hocama sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Anketlerin uygulanmasında destek olan Elazığ Mesleki Eğitim Merkezi Müdürü Mehmet YILMAZ'a, Malatya Mesleki Eğitim Merkezi müdürü ve öğretmenlerine, Diyarbakır Mesleki Eğitim Merkezi müdürü ve öğretmenlerine, ankete katılan tüm çırak öğrenci, usta ve öğretmenlere teşekkürlerimi sunarım.

Anketlerin okunmasında desteğini esirgemeyen arkadaşlarım Belgin BABAR'a, Yalçın TEK'e, Eser KARAGÖL'e, Vedat TAŞDEMİR'e, Murat DURSUN'a ve Mehmet TUNÇ'a, teşekkür ederim.

Ayrıca tüm öğrenim hayatımda bana destek olan sevgili annem ve babama, tez çalışmalarım için tüm desteğini veren sevgili ağabeyim Mustafa ALADAĞ'a teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Elazığ, Eylül 2006

Rahim ALADAĞ

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
ÖZET	III
ABSTRACT	IV
ÖNSÖZ	V
İÇİNDEKİLER	VI
TABLolar	XI
 BÖLÜM I	
GİRİŞ	1
1.1. Problem	2
1.2. Amaç	5
1.3. Önem	8
1.4. Sayıtlar	9
1.5. Sınırlılıklar	9
1.6. Kısaltmalar	9
 BÖLÜM II	
İLGİLİ LİTERATÜRÜN İNCELENMESİ.....	10
2.1. TEMEL KAVRAMLAR.....	10
2.1.1. Aday Çırak	10
2.1.2. Çırak	10
2.1.3. Çıraklık Eğitimi.....	11
2.1.4. İleri Mesleki Eğitim	11
2.1.5. İşçi Eğitimi	11
2.1.6. Kalfa	11
2.1.7. Mesleki Eğitimi	11
2.1.8. Mesleki Eğitim Merkezi.....	11
2.1.9. Mesleki ve Teknik Eğitim.....	12
2.1.10. Teknik Eğitim	12
2.1.11. Usta	12
2.1.12. Yaygın Eğitim.....	12
2.1.13. Yetişkin Mesleki Eğitim	12

2.2. MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİMİN TARİHSEL GELİŞİMİ	13
2.2.1. İmparatorluk Dönemi	13
2.2.2. Cumhuriyet Dönemi	14
2.3. ÇIRAKLIK EĞİTİMİNİN ÖNEMİ	15
2.4. ÇIRAKLIK EĞİTİMİN TARİHSEL GELİŞİMİ	17
2.4.1. Üretim sistemleri	17
2.4.1.1. Aile Sistemi (700 -1000)	17
2.4.1.2. El sanatları Sistemi ve Loncalar (1000 -1500)	17
2.4.1.3. Ev İşletmeleri Sistemi(1500 -1740)	18
2.4.1.4. Fabrika Sistemi (1740 – 1800)	18
2.5. BAZI ÜLKELERDE ÇIRAKLIK EĞİTİMİ	20
2.5.1. Amerika’da Çıraklık Eğitim	20
2.5.2. Almanya’da Çıraklık Eğitimi	20
2.5.3. Japonya’da Çıraklık Eğitimi	21
2.5.4. İngiltere’de Çıraklık Eğitim	21
2.5.5. Fransa’da Çıraklık Eğitim	22
2.6. ÜLKEMİZDEKİ ÇIRAKLIK EĞİTİMİNİN GELİŞİMİ	23
2.6.1. Cumhuriyet Öncesi Dönemde Çıraklık Eğitimi	23
2.6.1.1. Ahilik	23
2.6.1.2. Loncalar	25
2.6.1.3. Gedik	26
2.6.1.4. Enderun Mektebi	27
2.6.2. Cumhuriyet Dönemi Çıraklık Eğitimi	27
2.7. ÜLKEMİZDEKİ ÇIRAKLIK EĞİTİM UYGULAMALARI VE MEVCUT DURUM	29
2.7.1. Çırak Öğrenci Kaydında İstenen Belgeler	29
2.7.2. Aday Çırak ve Çırakların Eğitimi	29
2.7.3. Çıraklık Sözleşmesi	30
2.7.4. Aday Çırak ve Çırak Öğrencilerin Sigorta İşlemleri	31
2.7.5. Ustalık Eğitimi	31
2.7.6. Ustaların Eğitimi (Usta Öğretici Kursları)	32
2.7.7. Geliştirme ve Uyum Kursları	33
2.7.8. Meslek Kursları	33
2.7.9. Çıraklık Eğitimi Uygulama Kapsamında Bulunan Meslekler	34
2.7.10. Çıraklık Eğitiminde Mevcut Durum	34

VIII

2.8. ÇIRAKLIK EĞİTİMİLE İLGİLİ ÇIKAN KANUNLAR	37
2.8.1. Borçlar Kanunu	37
2.8.2. Meslek Mektepleri Hakkında Kanun	37
2.8.3. Umumi Hıfzısıhha Kanunu	37
2.8.4. Belediyeler Kanunu.....	38
2.8.5. Sümerbank Kuruluş Kanunu	38
2.8.6. Sınai Müesseselerde ve Maden Ocaklarında Mesleki Kurslar Açılmasına Dair Kanun	38
2.8.7. Çırak, Kalfa ve Ustalık Kanunu	39
2.8.8. Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kanunu	39
2.8.9. Mesleki Eğitim Kanunu	42
2.8.10. İş Kanunu	44
2.9. MİLLÎ EĞİTİM ŞÛRALARINDA ÇIRAKLIK EĞİTİMİ.....	45
2.9.1. Altıncı Milli Eğitim Şûrası (18-23 Mart 1957)	45
2.9.2. Yedinci Milli Eğitim Şûrası (5-15 Şubat 1962)	46
2.9.3. Sekizinci Milli Eğitim Şûrası (28 Eylül-3 Ekim 1970).....	46
2.9.4. Onikinci Milli Eğitim Şûrası (18-22 Temmuz 1988).....	46
2.9.5. Onüçüncü Milli Eğitim Şûrası (15-19 Ocak 1990)	47
2.9.6. Çıraklık ve Mesleki-Teknik Eğitim Konsey Raporu (3-5 Mayıs 1990).....	47
2.9.7. Ondördüncü Milli Eğitim Şûrası (27-29 Eylül 1993)	48
2.9.8. Onbeşinci Milli Eğitim Şûrası (1996).....	49
2.9.9. Onaltıncı Milli Eğitim Şûrası.....	50
2.10. KALKINMA PLANLARINDA ÇIRAKLIK EĞİTİMİ	52
2.10.1. Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967)	52
2.10.2. İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972)	53
2.10.3. Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973-1977)	53
2.10.4. Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979-1983).....	54
2.10.5. Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989)	54
2.10.6. Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994)	55
2.10.7. Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000).....	55
2.10.8. Uzun Vadeli Strateji ve Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005)	56
2.11. AVRUPA BİRLİĞİNE UYUM SÜRECİNDE ÇIRAKLIK EĞİTİM	57
2.11.1. A.B. Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı	57
2.11.2. Leonardo Da Vinci Programı	58
2.11.2.1. Hareketlilik	59
2.11.2.2. Pilot projeler	59

IX

2.11.2.3. Dil yeterlilikleri.....	60
2.11.2.4. Ülkelerarası ağlar	60
2.12. ÇIRAKLIK EĞİTİMİNDE DIŞ KAYNAKLI PROJELER	61
2.12.1. Çocuk Hakları Sözleşmesi Çocuktan Çocuğa Eğitim Projesi.....	61
2.12.2. Endüstriyel Okullar Projesi	61
2.12.3. Yaygın Mesleki Eğitim Projesi	62
2.12.4. Ortaöğretim Projesi	63
2.12.5. Türkiye'de Meslekî Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi (MEGEP).....	63
2.12.6. Meslekî ve Teknik Eğitim Kurumlarının Modernizasyonu Projesi (MTEM).....	64
2.13. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	65

BÖLÜM III

YÖNTEM.....	76
3.1. Araştırma Modeli	76
3.2. Evren ve Örneklem	76
3.3. Veriler ve Toplanması.....	76
3.4. Verilerin Çözümü ve Yorumlanması	78

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR.....	79
4.1. Grupların Kişisel Özellikleri.....	79
4.1.1. Çırak Öğrenciler.....	79
4.1.2. Ustalar	83
4.1.3. Öğretmenler	84
4.2. Çırakların Çıraklık Eğitimine İlişkin Bazı Değişkenler Açısından Özellikleri.....	85
4.2.1. İşyerine Giriş Nedenleri.....	85
4.2.2. İşyerindeki Çalışma Saatleri	86
4.2.3. Haftalık çalışma ücretleri.....	86
4.2.4. Mesleki Deneyimleri.....	87
4.2.5. Mesleki memnuniyetleri	87
4.2.6. İş yeri değiştirme durumları.....	88
4.3. Ustaların Çıraklık Eğitimine İlişkin Bazı Değişkenler Açısından Özellikleri	88
4.3.1.Ustalık Belgesi Alma Zamanı	88
4.3.2.Ustaların iş yerlerinde çalışan personel sayısı	89
4.3.3. Ustaların İşyerlerine Personel Alımındaki Esaslar	89
4.4. Çırakları Çalışmayı İten Sebepler	90

4.5. Çırakların Eğitim ve Öğretim Uygulamalarına İlişkin Durumlar	91
4.6. Mesleki Eğitim Merkezlerine İlişkin Veriler	97
4.7. İşyerleri Hakkındaki Görüşler	109
4.8. Usta ve Öğretmenlerin Çırakları İzleme Durumları	113
4.9. Öğretmenlerin Hizmetiçi Eğitime İhtiyaç Duyma Durumları	115
4.10. Meslek Odalarının Çıraklık Eğitimine Katkısı	116

BÖLÜM IV

ÖZET, SONUÇ VE ÖNERİLER.....	117
Özet	117
Tartışma ve Sonuç	119
Öneriler	121
KAYNAKÇA	124
EKLER.....	132
EK 1- Öğrenci Anketi	132
EK 2 - Usta/Usta Öğretici Anketi	138
EK 3 - Öğretmen Anketi	144
EK 4 - Özgeçmiş	149

TABLOLAR

	<u>Sayfa No</u>
Tablo 1. Kalfaların Ustalık Eğitimi Programı	32
Tablo 2. İş Pedagojisi Kurs Programı.....	33
Tablo 3. 2005-2006 Öğretim Yılı Mesleki Eğitim Merkezleri Veriler	35
Tablo 4. Mesleki Eğitim Merkezlerinin Son Beş Yıla İlişkin Sayısal Verileri	35
Tablo 5. Elazığ, Diyarbakır ve Malatya Meslekî Eğitim Merkezlerinde 2005- 2006 Öğretim Yılında Öğrenci Sayıları.....	36
Tablo 6. Çıraklık Eğitimi İle İlgili Yapılan Araştırmalar	65
Tablo 7. Örneklem Gruplarına Dağıtılan ve Geri Dönen Anket Oranları	77
Tablo 8. Öğrencilerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı	79
Tablo 9. Öğrencilerin Ailelerindeki Birey Sayısı	80
Tablo 10. Öğrencilerin Ailelerinin Ortalama Aylık Geliri	80
Tablo 11. Öğrencilerin Annelerinin Eğitim Durumu	81
Tablo 12. Öğrencilerin Babalarının Eğitim Durumu.....	81
Tablo 13. Öğrencilerin Annelerinin Mesleği.....	82
Tablo 14. Öğrencilerin Babalarının Mesleği	82
Tablo 15. Ustanın Eğitim Durumu	83
Tablo 16. Öğretmenlerin Okuldaki Görev Türü	84
Tablo 17. Öğretmenlerin Eğitim Durumu	84
Tablo 18. Öğretmenlerin Mesleki Kıdemleri	85
Tablo 19. Öğrencilerin Çalıştıkları Yerlere Giriş Şekilleri	85
Tablo 20. Öğrencilerin Çalışma Saatleri	86
Tablo 21. Öğrencilerin Haftalık Maaşları	86
Tablo 22. Öğrencilerin Meslekteki Çalışma Yılı.....	87
Tablo 23. Öğrencilerin Çalıştıkları Meslekten Memnuniyeti.....	87
Tablo 24. Öğrencilerin İşyeri Değiştirme Oranları ve Nedenleri	88
Tablo 26. İşyerindeki Personel Sayısı	89
Tablo 27. Ustaların Personel Alırken Dikkat Ettikleri Hususlar	89
Tablo 28. Çırakları Çalışmaya İten Sebepler	90
Tablo 29. Çırakların Mesleki Eğitim Merkezlerine Gitme Sebebi.....	91
Tablo 30. Çıraklık Eğitimini Devam Etmeyen Çırakların MEM’e Gitmeme Sebepleri	92

Tablo 31. Çırakların, Mesleki Eğitim Merkezinde Verilen Eğitimlere Katılma İstekleri	92
Tablo 32. Çırakların MEM’de Aldığı Bilgileri Anlayabilme Düzeyleri	93
Tablo 33. Çırakların, MEM’de Aldıkları Bilgileri Uygulama Yeterlilikleri	94
Tablo 34. MEM’deki Eğitimlerin Çırakların Davranışlarındaki Olumlu Değişiklikleri	95
Tablo 35. Çırakların MEM’e Gitmesiyle Birlikte, İşine Bakış Açısındaki Olumlu Değişiklikler ...	95
Tablo 36. Çırakların, MEM’e Gitmesiyle Birlikte Ustaların Ek Sorumluluklar Vermesi.....	96
Tablo 37. Mesleki Eğitim Merkezlerinin Tanıtımı.....	97
Tablo 38. Mesleki Eğitim Merkezlerinin Eğitim Süreleri	98
Tablo 39. Mesleki Eğitim Merkezlerinin, Çırakların Sosyal ve Kültürel Yönden Gelişimini Etkileme Durumu	98
Tablo 40. MEM’deki Sosyal Ortamla İşyerindeki Sosyal Ortam Karşılaştırılması	99
Tablo 41. MEM’de Psikolojik Danışma ve Rehberlik Merkezleri Bulunmasına İlişkin Görüşler.	100
Tablo 42. MEM’le İşyerleri Arasında İşbirliği.....	101
Tablo 43. MEM’lerle İşyerleri Arasında İşbirliği Olmamasının Sebepleri	102
Tablo 44. MEM’de Görülen Meslek Derslerinin, Çırakların Mesleği İçin Yeterli Olma Durumu .	102
Tablo 45. MEM’de Uygulanan Programların Sanayinin İhtiyaçlarına Uygunluğu.....	103
Tablo 46. Mesleki Eğitim Merkezlerindeki Öğretmenlerin Yeterli Olma Durumu	104
Tablo 47. Mesleki Eğitim Merkezlerinin Eğitim Binasının Yeterli Olma Durumu	105
Tablo 48. MEM’lerin Malzeme ve Teçhizat Bakımından Yeterli Olma Durumu	106
Tablo 49. MEM’lerde Kullanılan Araç-Gereç ve Kitapların Yeterli Olma Durumu	106
Tablo 50. Mesleki Eğitim Merkezinden Beklentiler	107
Tablo 51. Mesleki Eğitim Merkezlerinin Kalitesini Artırılması Yöntemleri	108
Tablo 52. İşyerlerinde Meslek Öğrenimi Yapılma Yöntemi	109
Tablo 53. Çırakların İşyerinde Aldığı Bilgi ve Becerileri Anlayabilme Düzeyleri.....	110
Tablo 54. İşyerlerindeki Usta, Çırakların Mesleki Eğitimi İçin Zaman Ayırma Durumu.....	111
Tablo 55. İşyerindeki Meslekle İlgili Materyallerin (Malzeme) Yeterli Olma Durumu	112
Tablo 56. Çıraklar İşyerini ya da Okulu Sevme Durumları	112
Tablo 57. Ustaların, Çıraklarının Okuldaki Durumunu Öğrenmek İçin Okula Gelme Durumu	113
Tablo 58. Öğretmenlerin İşyerlerindeki Beceri Eğitimini İzleme Sıklığı	114
Tablo 59. MEM’deki Verimliliğin Artırılması İçin Hizmetiçi Eğitimin Gerekliliği.....	115
Tablo 60. Meslek Odalarının Çıraklık Eğitimine Katkısı.....	116

BÖLÜM I.

GİRİŞ

İnsanlık tarihiyle başlayıp, günümüze kadar uzanan süreçte insanoğlu sürekli yeni bir şeyler öğrenmek için çabalamıştır. Önceleri sadece karın doyurmak için çalışan insanlar, daha sonra düzenli bir hayat ve düzenli bir gelecek için çalışmıştır. Zamanın ilerlemesiyle birlikte, toplumun ihtiyaçları da değişmektedir.

Günümüzde insanlar çalışmayı sadece para kazanıp, rahat yaşamak olarak algılamaktadır. Aslında bir meslek öğrenmek ya da bir işle uğraşmak, bireye sadece maddi anlamda bir gelir getirmemekte, bunun yanı sıra bireyin zararlı alışkanlıklar edinmesinin de önüne geçmektedir. Bireylerin sosyal, ekonomik ve ulusal ihtiyaçlarını karşılama da en büyük görev mesleki eğitime düşmektedir. Mesleki eğitim sayesinde toplumsal değişimler, kontrollü ve pozitif yönde olmaktadır.

Teknolojik gelişmeler bireyin daha nitelikli olmasını gerektirmektedir. Bireylerin yetiştirilmesi görevi ise meslek eğitim veren kurumlara düşmektedir. Bunun için tüm ülkeler, meslek eğitimi veren kurumlar açmakta ve bireylerin buralarda eğitimler alarak nitelikli hale gelmesi için çaba sarf etmektedir. Özellikle küreselleşme sürecine giren dünyada, bir ülke insanın başka bir ülkede çalışması kolaylaşmıştır. Bu sonuç, nitelikli eleman yetiştirmede tüm ülkeleri beraber hareket etme noktasına getirmiştir. Ülkeler mesleki eğitim programlarını birbirlerine göre hazırlamaya ve tüm sertifikasyon çalışmalarını ortak yürütmeye başlamışlardır. Ülkemiz mesleki eğitimi ile ilgili yapılan çalışmalarda, özellikle Avrupa Birliği ile ortaklıklara önem verilmektedir.

Bu çalışmada, mesleki eğitim öncelikle tarihsel açıdan ele alınmış ve günümüze kadar uzanan süreçte neler yapıldığı incelenmiştir. Ülkemizdeki ve Avrupa'daki uygulamaların da incelendiği bu çalışmada, günümüz çıraklık eğitiminin mevcut durumu ve yapılması gereken çalışmalardan da bahsedilecektir. Ayrıca yapılan anketlerin sonucuna göre Mesleki Eğitim Merkezleri'nin sorunları dile getirilecek, bu sorunların çözümlenmesine yönelik önerilerde bulunulacaktır.

1.1. Problem

Mesleki eğitim, bireye iş hayatında belirli bir meslekle ilgili bilgi, beceri ve iş alışkanlıkları kazandıran ve bireyin yeteneklerini çeşitli yönleriyle geliştiren eğitimidir (Alkan, Doğan ve Sezgin, 2001: 4). Bireyin yaşamını devam ettirebilmesi için çeşitli işlerde çalışarak hayatta kalabilme mücadelesi vermek zorundadır.

Mesleğin bireye sağladığı fayda, sadece bireyin yaşaması için gerekli olan maddi geliri sağlamak ile sınırlı değildir. Birey para kazanırken aynı zamanda topluma hizmet etmekte ve sosyal huzuru bu şekilde sağlamaktadır.

Aslında herkesin aklına “mesleki ve teknik eğitime niçin ihtiyaç duyulur?” sorusu gelmektedir. Mesleki eğitim sosyal, ekonomik, bireysel, ulusal ihtiyaçları karşılamak için yapılmaktadır. Toplumsal değişimin pozitif ve kontrollü olması için mesleki ve teknik eğitime büyük görevler düşmektedir. Unutulmamalıdır ki; boşlukta kalan ve hiçbir işle ilgilenmeyen insanlar, suç işlemeye müsait, potansiyel suçlu haline gelir.

Ülkemizde bireylerin planlı çalışması için XIII. Yüzyılın ilk yarısında Ahilik sistemi diye adlandırılan Türk halkının sanat ve meslek alanlarında yetişmelerini, ahlaki yönden gelişmelerini sağlayan bir sistem geliştirilmiştir. Bu teşkilatın kurucusu sayılan Ahi Evran, ilk olarak esnaflar arasında birlik ve beraberliği sağlamıştır (Kazu, 2003: 232). Daha sonra imparatorluk geliştikçe mesleki eğitim alanında da gelişmeler gözlenmiştir. “Lonca” ve “Gedik” diye adlandırılan bu yeni sistemlerde meslek ve sanat okulları kurulmuş ve yetişmiş insan gücü ihtiyacı bu şekilde karşılanmıştır. Tanzimatla birlikte mesleki eğitimde de yeni yönelmeler olmuş ve “Ziraat Mektebi”, “Orman Mektebi” ve “Sanayi Mektebi” diye adlandırılan çeşitli okullar açılmıştır (Kazu, 2003: 232).

Cumhuriyetle birlikte ülkedeki tüm değişimlere mesleki eğitim de ayak uydurmuştur. Özellikle 1923 yılında İzmir İktisat Kongresinde alınan karar ile Çıraklık Okulları’nın açılması için çalışmalara başlanmıştır. Yurt dışından getirilen ünlü eğitimciler ile ülkemizin en iyi eğitimcileri Türkiye’de mesleki eğitim hakkında çeşitli

raporlar hazırlamışlardır. Özellikle John Dewey, Buyse, Baltacıoğlu gibi uzmanların verdiği bilgilere göre ülkede mesleki eğitim çalışmaları yapılmaya başlanmıştır. 1927 de çıkan 1052 sayılı kanunla mesleki eğitim Milli Eğitim Bakanlığına bağlanarak daha sistemli bir hale gelmesi sağlanmıştır. Bu tarihten 1941 yılına kadar çeşitli kanunlar çıkartılmış ve mesleki eğitim için önemli çalışmalar yapılmıştır. Bu tarihte çıkartılan 4113 sayılı kanunla 2287 sayılı kanunda değişiklik yapılarak, Mesleki ve Teknik Öğretim Müsteşarlığı kurulmuştur. Bu müsteşarlığın kurulmasıyla birlikte Erkek Teknik Öğretim Müdürlüğü, Kız Teknik Öğretim Müdürlüğü, Ticaret Öğretim Müdürlüğüyle birlikte mesleki eğitimle ilgili çeşitli müdürlükler kurularak mesleki eğitimin daha sistemli çalışması sağlanmıştır (Alkan, Doğan ve Sezgin, 2001: 55-65).

Mesleki eğitim sadece örgün eğitimle ele alınmamalı bunun yanı sıra yaygın eğitim kurumlarının çalışmaları da izlenmelidir. Bilindiği gibi yaygın eğitim, örgün eğitim olanaklarından hiç yararlanamamış durumda olanlara, gittikleri okullardan erken ayrılanlara ya da örgün eğitim kurumlarında okumakta olanlara ve meslek dallarında daha yeterli duruma gelmek isteyenlere uygulanan eğitimidir (Demirel ve Kaya 2003: 10).

Hızlı nüfus artışıyla birlikte artan çocuk sayısı sanayide kullanılmak istenmekte ve ucuz işgücü olarak değerlendirilmektedir. 12 yaşından küçük çocukların çalıştırılmaması konusunda tüm devletlerin çeşitli girişimleri olmuştur. Özellikle Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) tarafından çeşitli sözleşmeler yapılmış ve tavsiye kararları alınmıştır. Ülkemizde bu konu ile ilgili çalışmalar ilk olarak 1930 yılında çıkan 1953 sayılı Umumi Hıfzısıhha Kanunu ile belirlenmiştir. Bu sayede 12 yaşından küçük çocukların çalıştırılmaması sağlanmıştır. 12 yaşından büyük çocukların ise fazla çalıştırılmamaları, sosyal güvenceleri ve mesleki bilgilerinin artırılması için hükümetler tarafından çeşitli kanun ve yönetmelikler çıkartılmıştır. 1977 yılında çıkartılan “2089 sayılı Çırak, Kalfa ve Ustalık Kanunu” ülkede yaygın mesleki eğitimin standartlaşması sağlanmıştır. 1986 yılına kadar bu kanunla yapılan uygulamalar, günün şartlarına göre düzenlenerek “3308 sayılı Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu” ile yenilenmiştir. Bu kanunla birlikte;

- Aday çırak ve çırakların sigorta primleri devletçe karşılanacaktır.
- Beceri öğretiminin gerçek iş ortamında öğretilmesi

- Mesleki eğitimde Ar-Ge'nin kurulması
- Mesleki eğitim gören öğrenciler maddi kazanç sağlayacaklardır.

3308 sayılı kanunun uygulanmasıyla birlikte mesleki alanda birçok gelişme sağlanmıştır. Yaklaşık 37 tane ana meslek dalında eğitim-öğretim hizmeti veren çıraklık okullarında 115'e yakın meslek dalında öğretim hizmeti vermektedir. 2000-2001 yılı verilerine göre yaklaşık olarak 21639 kız, 178389 adet erkek olmak üzere 200028 öğrenci çıraklık okullarında eğitim görmüşlerdir. Günümüzde 250.000'den fazla öğrencisi bulunan çıraklık okullarında günün ihtiyacını karşılama konusunda çeşitli problemler bulunmaktadır (MEB, 2006).

Özellikle denetim konusunda sıkıntıların olduğu çıraklık eğitiminde, sanayide işgücü olarak kullanılan birçok çocuğun mesleki eğitim merkezlerine eğitim için gönderilmediği ortaya çıkmıştır. Bunun en önemli sebeplerinden bir tanesi çırakların sigorta primlerinin devlet tarafından karşılanmasına rağmen, kalfaların sigorta primlerinin karşılanmaması işverenlerin çıraklarını gönderme konusunda çekimser davranmasına neden olmaktadır (Taşpınar, 1992: 8). Bu uygulama günümüzde de devam etmektedir.

Çırakların okulda mesleki derslerin dışında yeteri kadar sosyal ders görmemesi çocuğun sosyal gelişimini tamamlayamamasına sebep olmaktadır. Ayrıca mesleki eğitim merkezlerinin sanayi bölgelerinde olması, sanayi dışında hizmet veren sektörlerde çalışan çırakların Mesleki Eğitim Merkezlerine ilgi göstermemelerine neden olmaktadır. Özellikle büyük alış-veriş merkezlerinde ve pazarlama sektöründe çalışan genç işçilerin mesleki eğitim merkezlerini tercih etmediği gözlenmektedir.

Mesleki eğitim merkezlerine yeterli fon ayrılmaması, burada açılan meslek kurslarının çeşidini sınırlamaktadır. Buda teknolojik gelişmelerle değişen iş çeşitlerinin mesleki eğitimlerde yeterince yer bulmamasına neden olmaktadır.

Mesleki eğitim merkezlerinin yeterince tanıtımı yapılmamaktadır. Mesleki eğitim merkezlerinde yeterince pratik yapılmadığını düşünen işverenler çıraklarını mesleki eğitim merkezlerine göndermekten kaçınmaktadırlar.

Mesleki eğitim merkezlerde görev yapan öğretmenlerin, yeteri kadar hizmet içi eğitimden geçirildiği söylenemez. Hizmet içi eğitimlerden faydalanmayan bu öğretmenler yeni öğretim tekniklerini öğrenememekte, öğrencilerine ders anlatırken geleneksel anlatım yöntemlerinin dışına çıkamamaktadır. Buda öğretmenlerle öğrencilerin sıcak ilişkiler kurmasını engellemekte ve bazı çırakların okula gitmek istememelerine neden olmaktadır. Ayrıca hizmetiçi eğitimler, öğretmenlerin mesleki teknolojik gelişmeleri yakından takip edebilmelerine de olanak sağladığı için, bu eğitimden geçmeyen öğretmenlerin yenilen ve kendini güncelleyen meslekler karşısında eski bilgilerle kaldığını söylemek mümkündür.

Bu sorunlardan yola çıkarak çıraklık eğitiminde işçevrelerinin beklentilerini belirlemek amacıyla bir çalışma yapılması uygun görülmüştür. Çoğunlukla eğitim kesiminin görüşlerinin belirlendiği değişik çalışmalar yapılmasına karşın, işveren kesiminin görüşlerinin de alındığı araştırmalar son derece sınırlıdır. Bu nedenle yukarıdaki sorunlar da dikkate alınarak, çıraklık eğitimde özellikle işverenlerin beklentilerini belirlemek amacıyla bir araştırma yapılması uygun görülmüştür.

1.2. Amaç

Bu araştırmanın genel amacı 3308 sayılı “Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu” ve 4702 sayılı “Mesleki Eğiti Kanunu” kapsamında yer alan çıraklık eğitiminden iş çevrelerinin (işverenler, ustalar ve çıraklar) beklentileri belirlemektir. Bu amaçla Elazığ, Malatya ve Diyarbakır illerindeki sorunlar belirlenip, ulusal düzeydeki sorunlar da ele alınarak, çözüm önerileri geliştirilmiştir.

Araştırmada, bu temel amaç doğrultusunda cevabı aranan başlıca sorunlar şunlardır.

1. Çırakların (öğrencilerin), ustaların (işverenlerin), öğretmenlerin kişisel özellikleri nelerdir?
 - a. Çırakların yaş grupları, aile büyüklükleri, ailelerinin ortalama aylık gelirleri, anne ve babalarının eğitim durumu, anne ve babalarının mesleği, nelerdir?
 - b. Ustaların eğitim durumu nedir?

- c. Öğretmenlerin okuldaki görev türü, eğitim durumu ve mesleki kıdemleri nelerdir?
2. Çırak öğrencilerin;
 - a. İşe giriş nedenleri,
 - b. İşyerlerinde çalışma saatleri ve haftalık çalışma ücretleri,
 - c. Meslekteki deneyimleri ve mesleki memnuniyetleri,
 - d. İşyeri değiştirme durumları nelerdir?
 3. Ustaların (işverenlerin),
 - a. Ustalık belgesi alma zamanları,
 - b. İşyerlerindeki personel sayısı,
 - c. İşyerlerine personel alımındaki esaslar nelerdir?
 4. Çırak öğrencileri çalışmaya iten sebepler konusunda çırak-usta ve öğretmenlerin görüşleri arasında anlamlı fark var mıdır?
 5. Çırakların eğitim ve öğretim uygulamalarına yönelik;
 - a. Çırakların MEM gitme sebebi açısından çırak ve ustaların görüşleri arasından anlamlı fark var mıdır?
 - b. Çıraklık eğitimine devam etmesi gerekirken, devam etmeyen çırakların, MEM'e gitmeme sebepleri,
 - c. Çırakların, Mesleki Eğitim Merkezlerinde verilen eğitimlere katılma istekleri, aldıkları bilgileri anlayabilme ve uygulayabilme düzeyleri,
 - d. Çırakların MEM'e gitmesiyle birlikte, işine bakış açısındaki değişiklikler,
 - e. Çırakların, MEM'e gitmesiyle birlikte ustalar ek sorumluluklar verme durumu açılarından çıraklar, ustalar ve öğretmenlerin görüşleri arasında anlamlı farklılık var mıdır?
 6. Mesleki Eğitim Merkezlerine ilişkin olarak;
 - a. Eğitim süreleri yeterli olması ve tanıtımının yeterince yapılma durumları,
 - b. MEM'lerin çırakların sosyal ve kültürel yönden gelişimini etkileme durumu,
 - c. MEM'de psikolojik danışma ve rehberlik merkezleri bulunma durumu,

- d. MEM’le işyerleri arasında işbirliğinin niteliği,
 - e. Uygulanan programların sanayinin ihtiyaçlarına uygunluğu ve meslek derslerinin, çırakların mesleği için yeterli olma durumu,
 - f. Öğretmenlerin mesleki bilgi ve beceri açısından yeterli olma durumları,
 - g. Eğitim binası, malzeme ve teçhizat, ve kullanılan araç-gereç ve kitapların yeterli olma durumu,
 - h. MEM’den beklentiler ve kalitesini artırılması açılarından çıraklar, ustalar ve öğretmenlerin görüşleri arasında anlamlı farklılık var mıdır?
7. İşyerlerinde hakkında;
- a. Çırakların meslek öğrenme yöntemleri ve işyerinde aldığı bilgi ve becerileri anlayabilme düzeyleri,
 - b. İşyerlerindeki usta, çırakların mesleki eğitimi için zaman ayırma durumları,
 - c. İşyerindeki meslekle ilgili materyallerin yeterli olma durumları açılarından çıraklar, ustalar ve öğretmenlerin görüşleri arasında anlamlı farklılık var mıdır?
8. Usta ve Öğretmenlerin Çırakları İzleme Durumları;
- a. Ustaların, çıraklarının okuldaki durumunu öğrenmek için okula gelme sıklıkları,
 - b. Öğretmenlerin işyerlerindeki beceri eğitimini izleme sıklığı açılarından çıraklar, ustalar ve öğretmenlerin görüşleri arasında anlamlı farklılık var mıdır?
9. Mesleki Eğitim Merkezlerindeki öğretmenlerin hizmetiçi eğitim ihtiyacı var mıdır?
10. Meslek Odalarının çıraklık eğitimine katkısı konusunda usta ve öğretmenlerin görüşleri arasında anlamlı fark var mıdır?

1.3. Önem

Ülkemizde çıraklık eğitimin geçmişi oldukça eskidir. Aile sistemleriyle başlayan süreç, el sanatları sistemi, ev işletmeleri, ahilik, loncalar, gedik gibi birçok sistemle yürütülmüştür. Cumhuriyet dönemi ile birlikte ülkemizde de, tüm dünyadaki gelişmelere uygun olarak çıraklık eğitimi de kendini yenilemiştir. Atatürk'ün büyük önem verdiği çıraklık eğitimi, yurt dışından gelen eğitimcilerin de katkısıyla önemli hale gelmiştir. 1926 yılında “Borçlar Kanunu” ile birlikte çıraklık ile ilgili yasal düzenlemelere başlanılmıştır. Uzun yıllar çeşitli kanunlarda yer alan çıraklık eğitiminin, 1977 yılında “Çırak, Kalfa ve Ustalık Kanunu” ile birlikte daha işlevsel bir hal aldığı söylenebilmektedir. İleri yıllarda çıkartılan 3308 sayılı ve 4702 sayılı kanunlarda çıraklık eğitime son şekli verilmiş ve günümüzde uygulanan eğitim programları bu yasal düzenlemelere göre hazırlanmıştır.

Bu yasal düzenlemelere paralel olarak ülkemizdeki sanayileşmede gelişmiştir. Kurtuluş savaşından sonra kendi iğnesini üretecek bir fabrikası olmayan ülkemizde, 2000’li yıllarla birlikte makine teknolojisinden, bilişim teknolojisine kadar bir çok alanda fabrikalar bulunmaktadır. Bu fabrikalarda üretilen malzemeler hem ülkemizde hem de diğer ülkelerde satılmaktadır. Fakat, küreselleşen dünyada rekabet şartları oldukça ağırlaşmıştır. Tüm fabrikalar bir taraftan üretim kapasitelerini artırırken, bir taraftan da giderlerini kısarak rakiplerine göre avantaj sağlamaktadırlar. Bunun için işçi seçiminde konusuna hakim, bilgili, çalışırken dikkatli davranan ve mesleğini seven personele öncelik vermektedirler. Bu şartları taşıyan işçileri yetiştirmekte mesleki eğitim kurumlarına düşmektedir. Özellikle Mesleki Eğitim Merkezleri, sanayide çırak olarak çalışan gençlerin mesleki kapasitelerinin geliştirilmesi ve sanayinin ihtiyacına uygun olarak yetiştirilmesine katkıda bulunur.

Ülkemiz çıraklık eğitim sistemi de, ihtiyaç duyulan meslek dallarına; eğitimli, donanımlı, bilgi sahibi gençler yetiştirmektedir. Bu araştırma çıraklık eğitiminin sorunlarının belirlenmesi, çözüm önerilerinin geliştirilip, daha verimli bir çıraklık eğitimi yapılmasına yardımcı olması açısından önemlidir.

1.4. Sayıtlar

Elazığ, Malatya ve Diyarbakır'da yapılan araştırma sonucu elde edilen veriler, ülke düzeyindeki iş çevrelerinin çıraklık eğitiminden beklentileri ile paralellik göstermektedir.

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırma;

- a. 2005-2006 öğretim yılında yapılan çıraklık eğitimi çalışmaları,
- b. Elazığ, Malatya ve Diyarbakır illeri,
- c. Bu illerdeki Mesleki Eğitim Merkezlerinde öğrenim gören öğrencilerin gözlemi,
- d. Bu öğrencilerin ustalarının gözlemi,
- e. Bu illerdeki MEM'lerde görev yapan öğretmenlerin gözlemi ile sınırlandırılmıştır.

1.6. Kısaltmalar

MEM: Mesleki Eğitim Merkezi

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

AB: Avrupa Birliği

Öğretmen: Mesleki Eğitim Merkezlerinde görev yapan, yönetici, eğitimci, öğretmen ve usta öğreticiler

Çırak: Mesleki Eğitim Merkezlerinde eğitim gören tüm öğrencileri kapsamaktadır.

BÖLÜM II

İLGİLİ LİTERATÜRÜN İNCELENMESİ

Bu bölümde, çıraklık eğitim ile ilgili temel kavramlar, mesleki ve teknik eğitimin tarihsel gelişimi, çıraklık eğitiminin önemi, çıraklık eğitiminin tarihsel gelişimi, bazı ülkelerdeki çıraklık eğitimi, ülkemizdeki çıraklık eğitiminin gelişimi, ülkemizdeki çıraklık eğitimi uygulamaları ve mevcut durum, çıraklık eğitim ile ilgili çıkan kanunlar, milli eğitim şuralarında çıraklık eğitimi, kalkınma planlarında çıraklık eğitimi, Avrupa Birliğine uyum sürecinde çıraklık eğitim, çıraklık eğitiminde dış kaynaklı projeler ve ilgili araştırmalar bulunmaktadır.

2.1. TEMEL KAVRAMLAR

Çıraklık eğitimi tarihi mesleki eğitim tarihiyle beraber ele alınmaktadır. Düzenli meslek eğitimine yaklaşık 1300 yıl önce başladığı kabul edilirse, çıraklık o tarihten günümüze gelene kadar bir çok evrim geçirmiştir. Bu süreç ülkemizde; 1986 yılında çıkan 3308 sayılı yasa ve ona son şeklini veren 4702 sayılı yasa ile bugünkü halini almıştır.

Bugün mesleki ve teknik eğitim alanında kullanılan bir çok terim bulunmaktadır. Özellikle çıraklık eğitim kademesinin birçok yerinde geçen bu terimlerin öğrenmesi konunun daha iyi anlaşılmasına sebep olmaktadır. Bu bölümde çıraklık eğitim ile ilgili temel kavramlar alfabetik sıraya göre ele alınmıştır (Alkan, Doğan ve Sezgin, 2001: 3-6; Resmi Gazete, 1986: 2).

2.1.1. Aday Çırak

Çıraklığa başlama yaşını doldurmamış ve çıraklık döneminden önce kendisine işyeri ortamı tanıtılan, sanat ve mesleğin ön bilgileri verilen kişiye denir.

2.1.2. Çırak

Bir meslek dalında çıraklık sözleşmesi esaslarına göre meslekle ilgili tüm bilgi, beceri ve iş alışkanlıklarını, iş içerisinde geliştiren kişiye denir.

2.1.3. Çıraklık Eğitimi

Yetkili otoritelerce kabul edilmiş çıraklık standartlarına göre düzenlenmiş çırak ya da kanuni vasisi ile işveren yetkilisi tarafından imzalanmış bir çıraklık sözleşmesine göre, mesleğin gerektirdiği bilgi, beceri ve iş alışkanlıklarını çırakta, ilke olarak iş içerisinde geliştirme sürecidir.

2.1.4. İleri Mesleki Eğitim

Temel Mesleki eğitimden sonra ileri düzeyde uzmanlık veren eğitime veya orta düzeyde yönetici (usta, ustabaşı vb.) meslek adamı yetiştiren eğitime denir.

2.1.5. İşçi Eğitimi

İşçi sınıfından yetişkinlerin kendilerine düşen toplumsal görevleri yerine getirebilmeleri için bilgi, tutum ve beceri bakımından özellikle sendikalarda sistemli olarak yetiştirilmesine denir.

2.1.6. Kalfa

Bir mesleğin gerektirdiği bilgi, beceri, iş ve işlemleri bir ustanın gözetimi altında, kabul edilebilir standartlarda yapabilen kişiyi anlatır.

2.1.7. Mesleki Eğitimi

Bireye iş hayatında belirli bir meslekle ilgili bilgi, beceri ve iş alışkanlıkları kazandıran ve bireyin yeteneklerini çeşitli yönleriyle geliştiren eğitim (Alkan, Doğan ve Sezgin, 2001: 4).

2.1.8. Mesleki Eğitim Merkezi

Eğitimin ilk döneminden geçmiş ve bir süre çalışma hayatında bulunmuş kimselere mesleki bakımından yetişme olanağı sağlayan kuruma verilen addır.

2.1.9. Mesleki ve Teknik Eğitim

Milli Eğitim sisteminin bütünlüğü içinde endüstri, tarım ve hizmet sektörüyle birlikte her türlü mesleki ve teknik eğitim hizmetlerinin planlanması, araştırılması, geliştirilmesi, organizasyonu ve eşgüdümü ile yönetim, denetim ve öğretim etkinliklerinin bütünü.

2.1.10. Teknik Eğitim

İleri düzeyde fen ve matematik bilgisi ile uygulamalı teknik yetenekleri gerektiren, meslek hiyerarşisinde orta ve yüksek kademeler arası düzey için gerekli bilgi, beceri ve alışkanlıkları kazandıran ileri düzeyde bir meslek eğitimidir.

2.1.11. Usta

Bir mesleğin gerektirdiği bilgi, beceri ve iş alışkanlıklarını kazanmış ve bunları mal ve hizmet üretiminde, iş hayatında kabul edilebilecek standartlarda uygulayabilen üretimi planlayabilen üretim sırasında karşılaşılabilecek sorunları çözümleyebilen, düşüncelerini yazılı, sözlü ve resim ile açıklayabilen üretimle ilgili pratik hesaplamaları yapabilen kişidir.

2.1.12. Yaygın Eğitim

Örgün eğitim sistemi dışında kalan her yaştaki bireylere gereksinim duydukları eğitimi sosyal, ekonomik, kültürel ve eğitsel kurumlar aracılığıyla gereksinimlerine uygun biçimde pratik yöntemlerle ve çeşitli programlarla sağlamak üzere örgün eğitime paralel ve onu tamamlayıcı nitelikli eğitimidir.

2.1.13. Yetişkin Mesleki Eğitim

Bir yetişkinin tüm çalışma yaşamı boyunca bir işi, bir sanat ya da bir mesleği sürdürebilmesi yahut yeni bir iş, sanat ya da meslek edinebilmesi için gerekli tutum, bilgi ve becerileri geliştirmesine olanak sağlayan eğitimidir.

2.2. MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİMİN TARİHSEL GELİŞİMİ

İnsanoğlunun tarihiyle birlikte mesleki eğitiminde başladığı söylenebilir. Çünkü; insanların yaşayabilmesi için çeşitli ihtiyaçları gidermesi gerekmektedir. Bu ihtiyaçların giderilmesi için insanoğlunun çalışmasına ve üretmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

Mesleki eğitim başlangıçta aile içi eğitimle verilmiştir. Öğrenilen yeni bir beceri diğer kuşaklara plansız bir şekilde aktarılmakta ve çocuklar genellikle taklit ederek öğrenirken, teknolojinin gelişmesi, ihtiyaçların değişmesi gibi birçok etken mesleki öğretimin de değişmesine ve daha bir organizeli yapı haline gelmesine sebep olmuştur.

Ülkemizdeki mesleki eğitimin gelişimini incelemekte yarar vardır. Türkiye’deki mesleki eğitim İmparatorluk Dönemi ve Cumhuriyet Dönemi olarak iki bölümde incelenebilir.

2.2.1. İmparatorluk Dönemi

Osmanlı İmparatorluğu Döneminde meslek öğretimi, önceleri yaygın eğitim kurumlarıyla sağlanırken, 1860 lı yıllardan sonra örgün eğitim kurumları niteliğini taşıyan meslek ve sanat okullarında uygulanan farklı yöntemlerle gerçekleştirilmeye çalışılmıştır (Turan, 1992: 25). Osmanlıda ilk mesleki teknik eğitim kurumları ordu bünyesinde açılmıştır. 1773 yılında III.Selim tarafından Mühendishane-i Bahri-i Hümayun ve 1795 yılında Mühendishane-i Hümayun açılmıştır (Alkan, Doğan ve Sezgin, 2001: 33).

Mithat Paşa ilk olarak 1861’de Islahhane adıyla Niş’te bir okul açmıştır. Sonraları, 1864’de Rusçuk ve Sofya’da, 1868’de de İstanbul’da ilk erkek teknik öğretim okullarının temelini atmıştır (Alkan, Doğan ve Sezgin, 2001: 35).

Kız teknik öğretim alanında da Mithat Paşa ilk ıslahhaneyi 1865’de Rusçuk’ta açmıştır. Onu takiben Ahmet Vefik Paşa İstanbul’da 1878’li yıllarda 4 tane okul açmıştır. Zamanın Ticaret Nazırı Suphi Paşa da 1883’de “Hamidiye Ticaret Mektebi Alisi” adıyla ilk ticaret okulunu açmıştır (MEB , 1990_a: 5).

2.2.2. Cumhuriyet Dönemi

Cumhuriyet döneminde, sayıları çok az olan mesleki ve teknik öğretim okullarının durumu ve ne şekilde düzenleneceği üzerinde titizlikle durulmuştur. Bunun için, 1924 yılına Amerikalı Profesör John Dewey, 1925 yılı sonlarında Alman Ticaret ve Sanayi Müşaviri Künhe, 1926 yılı sonlarına doğru da Belçika'nın Brüksel şehri Mesleki ve Teknik Öğretim Genel Müdürü Ömer Buyse Milli Eğitim Bakanlığı'nın davetlisi olarak Türkiye'ye gelmişlerdir. Ömer Buyse raporunda; her bölgenin ihtiyacına göre meslek okullarının geliştirilmesini ve bunun için gerekli olan meslek okullarının açılmasını, küçük sanayi teşebbüslerinin mesleki bilgilerini arttırmak amacıyla akşam sanat okulları açılmasını, meslek okullarına öğretmen, yüksek seviyede teknik eleman ve mühendis yetiştirecek kurumların açılması gerektiğini bildirmiştir (MEB, 1990_a: 5-6).

Bu yabancı uzmanların önerilerinin yanında ülkemizde eğitimin yeniden düzenlenmesinde Türk bilim adamlarının da önemli etkileri olmuştur. Bunlardan Mustafa Kemal Atatürk, Ziya Gökalp, İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu, İsmail Hakkı Tonguç ve Rüştü Uzel ilk akla gelen isimlerdendir (Alkan, Doğan ve Sezgin, 2001: 37).

Özellikle Köy Enstitüleri uygulaması mesleki eğitim açısından büyük önem taşımaktadır. Köy enstitüleri yaparak, yaşayarak gerçek üretim koşullarında öğrenme ilkesine dayanmaktadır. Özellikle İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu ve İsmail Hakkı Tonguç'un fikirleri doğrultusunda 1937 'de açılan Köy Enstitüleri, köy öğretmenleri yetiştirmeye yönelik açılmış kurumlardır. Fakat burada önemle üzerinde durulması gereken husus eğitimin yaparak-yaşayarak öğrenme yoluyla olduğudur.

Mesleki eğitimin ülkemizdeki gelişimi bu şekilde özetledikten sonra, sistem içinde bir boyut olan çıraklık eğitimini ele almak gereklidir. Öncelikle çıraklık eğitimin önemi bölüm III.'te ele alınmıştır.

2.3. ÇIRAKLIK EĞİTİMİNİN ÖNEMİ

Hızlı bir gelişme sürecine giren ülkemizde en önemli sorun yetişmiş insan gücünün eğitimidir. Ülkemizde işsiz sayısının bir hayli fazla olduğu görülürken, iş sektöründe de bir o kadar işçiye ihtiyaç olduğu görülmektedir. Burada temel problem, istihdam edilen gençlerin kalifiyesiz olmasıdır. İşveren işe aldığı personelinden azami faydalanmak isteyecek ve işyerinin verimini artırmak isteyecektir. İşçi ise okulunu bitirdikten hemen sonra, yeterli mesleki eğitim almadığı için en düşük performansı gösterecek ve verimliliği düşürecektir. Bu verimsizlik işyerine de yansıtacak ve işyerinin büyümesini engelleyecek ve yeni istihdam olanağının sağlanması bu şekilde engellenecektir.

Bu sistem bütünlüğü içerisinde yapılması gereken en önemli konu personel eğitimidir. “Kalkınmaya en önemli ivmeyi eğitim verir” gerçeğinden yola çıkılarak, gençlerimize iyi bir meslek eğitimi verilmelidir. Örgün eğitim sürecinde meslek okulları, yaygın eğitim sürecinde de çıraklık okulları bir sistem bütünlüğüyle hareket ederek, bireye meslek kazandırmalıdır.

Bilindiği gibi çıraklık eğitiminin hedef kitlesi olan genç çalışanlar, küçük ve orta boy işletmelerde istihdam edilmektedirler. Bu işletmeler ülke ekonomisinin lokomotif sektörünü oluşturmaktadır. Bu nedenle küçük ve orta boy işletmelerin çalışmalarını aksatmaması için, bu kesimde istihdam edilen insan gücünün eğitilmesi, bilimsel ve teknolojik gelişmelere uyum sağlaması gerekmektedir (Taşpınar, 1992: 100-101). Bu uyum sürecinin en önemli aktörü çıraklık eğitimi ve bu eğitim verildiği merkezlerdir.

Ülkemizde geleneksel çıraklık eğitimi sistemi ile bir meslek öğrenmek isteyenlerin sayısının 800.000’ nin üzerinde olduğu tahmin edilmektedir. Bunların büyük bir kısmı işyerlerinde "vasıfsız işçi" statüsünde çalışırken, sanayileşmekte olan ülkemizin becerili işgücüne olan ihtiyacı hızla artmakta ve bu ihtiyaç meslek okullarıyla karşılanamamaktadır. Hiçbir mesleki eğitim görmeden iş hayatına atılan gençlerimizin çıraklık eğitimi sistemi ile yetiştirilerek becerili işgücü haline getirilmeleri, ülkemizin bu ihtiyacının karşılanmasında en ekonomik ve gerçekçi yoldur. Söz konusu gençlerin çıraklık sisteminde yetiştirilmeleri toplumsal açıdan da önemli faydalar sağlayacaktır. (MEB, 2003).

Ayrıca Milli Eğitim Bakanlığı tarafından bu konu üzerinde hassasiyetle durulmuş ve çıraklık eğitimin amacı aşağıdaki gibi belirtilmiştir (MEB, 2003)

Çıraklık eğitimi;

- İş hayatında çalışma disiplininin sağlanması,
- Çırak öğrencilerin sosyal güvenlik kapsamına alınmasına,
- İşyeri açmanın kurallara bağlanması,
- Günümüzde geçerli mesleklerin belirlenmesi,
- Yapılan işlerin kalite ve veriminin yükseltilmesi,
- Eğitimde imkân ve fırsat eşitliğinin yaygınlaştırılması,

gibi amaçların gerçekleştirilmesini de hedeflemektedir.

Bu eğitimi tamamlayan gençler;

- İyi bir vatandaştan olacak,
- Çeşitli meslekleri öğrenecek,
- Çalışma disiplininin anlam ve önemini kavrayacak,
- İş güvenliğine ait genel ilke ve prensipleri benimseyecek,
- Ortak bir genel kültür edinecek,

Çıraklık eğitimi bir sistem bütünlüğü içinde ele alınmalıdır. Çünkü; günümüzde, mesleki ve teknik eğitimde sadece okul sistemiyle kalifiye meslek elemanı yetiştirilmesi mümkün bulunmamaktadır. Bu eğitimde, okul ve işyerinin ortaklaşa görev, yetki ve sorumluluk alacağı bir sistem hedeflenmektedir. Gelişmiş çoğu ülkede teknisyen seviyesine kadar meslek elemanlarının çıraklık sistemiyle, teknisyen ve daha üst seviyedeki elemanların ise okul sistemiyle yetiştirilmesi öngörülmüştür (MEB, 2003).

Çıraklık eğitimi genel olarak mesleki eğitim sistemi içinde yer alır. Çıraklık eğitimini ayrıntılı olarak ele almadan önce çıraklık eğitimin tarihsel gelişimini incelemekte yarar vardır.

2.4. ÇIRAKLIK EĞİTİMİN TARİHSEL GELİŞİMİ

Çıraklık eğitimi tarihin çok eski dönemlerinden beri bilinen, kesin olamamakla beraber ilk eğitim şekillerinden biridir. Farklı tarih ve coğrafyalarda ortaya çıkan çıraklık olgusu, bu yönüyle de evrensellik niteliği taşımaktadır (Akkutay, 1991: 3). Çıraklık eğitimin tarihsel gelişimini anlayabilmek için, öncelikli üretim sistemi sistemindeki gelişme ele alınmalıdır.

2.4.1. Üretim sistemleri

Uygarlığın gelişmesinde mesleki yaşamı ve toplumsal yapıyı doğrudan etkilemesi nedeniyle üretim sistemleri çıraklık eğitimi açısından gereklidir. Çıraklık eğitimi açısından üretim sistemlerini gruplamak gerekirse dört ana başlık altında toplayabiliriz (Alkan, Doğan ve Sezgin, 2001: 19-20; Ekonomi Ansiklopedisi, 1984: 33'den akt Taşpınar, 1992: 32; Taşpınar, 1992: 31-39).

1. Aile Sistemi
2. El sanatları Sistemi ve Loncalar
3. Ev İşletmeleri Sistemi
4. Fabrika Sistemi

Bunları kısaca açıklamakta yarar vardır.

2.4.1.1. Aile Sistemi (700 -1000)

Toplumsal yaşamda ilk üretim türü aile sistemidir. Dönemin yönetim şekli Derebeyliktir. Toprakların kontrolü ise beylerdeydi. Her bölge kendine göre yeterli ve gereksinimlerini kendi sağlamaktadır. Çeşitli gereksinimler, aileler arasındaki işbölümü esasına göre karşılanmaktadır. Meslek öğrenimi babadan oğula geçmektedir.

2.4.1.2. El sanatları Sistemi ve Loncalar (1000 -1500)

Bu dönemde hızlı bir kentleşme sürecine girilmiş ve buna bağlı olarak ihtiyaçlar da hızla artmıştır. Bu durum çıraklık eğitimi sisteminin geliştirilmesine yol açmıştır. Aile içindeki mesleki eğitim devrini tamamlamış, bunun yerine aile dışından seçkin sanatkarlar tarafından meslek adamı yetiştirmede üç kademeli bir sistem geliştirilmiştir.

Bu; çıraklık, kalfalık ve ustalık aşamalarından oluşan bir meslek yapısıdır. Çıraklık, ilk düzenli öğretim sistemlerinden birisi olup, kişiyi üretici ve iyi vatandaş olarak yetiştirir.

Loncalar, tüccar ve sanatkarların mensuplarının karşılıklı koruma amacıyla geliştirdikleri organizasyonlardır. Loncaların iki temel amacından biri, ustalar arasında eşitlik sağlamak, diğeri ise toplumda ekonomik anlamda bir güç meydana getirmektir. Loncalar üretimin örgütlenmesinin yanı sıra ücretler, çalışma şartları, üretim standartları, üyelerin yapmakla zorunlu oldukları hayır işleri, yurttaşlık görevleri, giyim kuşamları, hal ve hareketleri gibi birçok sosyal konuda da düzenlemeler getirmiştir.

Lonca Sistemi XVI. yüzyıldan itibaren çökmeye başlamıştır. Bunun başlıca nedenleri; usta olabilme gücü, işgücünü kendi tekellerinde tutma eğilimi, sermayenin belirli kişilerde toplanması, gereksinimlerin artması, devletle olan ilişkinin bozulması, gelişmekte olan ev işletmeleri sistemi ile rekabet olarak gösterilebilir.

2.4.1.3. Ev İşletmeleri Sistemi(1500 -1740)

Bu sistemde çalışanlar ve işverenler ayrı birer grup oluşturmaktadırlar. Aralarındaki ilişki sadece para karşılığı olmaktadır. Sermaye sahibi, üretime parası ile, çalışan ise emeği ile katılmaktadır. Gerekli teçhizat (makine ve takımlar) genelde sermaye sahibince sağlanmaktadır. Hammadde işveren tarafından karşılanmakta ve aile üyeleri işi evde üretmekte ve işverene para karşılığında verilmektedir. Çalışanları kontrol ederken güçlük çekilmesi, malzeme kaybının çok olması ve çalışanların mevsime göre iş değiştirmeleri, sistemin sakıncalarındandır.

2.4.1.4. Fabrika Sistemi (1740 – 1800)

Sermaye sahiplerinin çalışanları ev üretiminden istenilen verimi alamamaları, fabrika sisteminin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu şekilde çalışanlar, gerekli takımlar ve diğer tüm kontroller işveren tarafından daha kolay yapılabilmekteydi. Fabrika sisteminde işçiler uzmanlık alanlarına göre çalıştırılmıştır ve sistemin verimi artırmıştır. Ayrıca üretimde planlama ve organizasyon gibi kavramları ortaya çıkmıştır. Ustalık bağımsızlığını kaybederek, yevmiyeli işçi durumuna düşmüştür. Geleneksel usta-kalfa-çırak düzeni önemini kaybetmiştir.

Bu gelişmeler ve tekrara dayalı işler, geleneksel yolla yetiştirilen ustaya olan ihtiyacı azaltmıştır. Ancak üretim sistemlerini geliştiren Avrupa ülkeleri çıraklık eğitim sistemlerini XIX.yy. itibaren geliştirmişler, yeni yönetmelikler çıkarmış ve uygulanmışlardır.

Çıraklık eğitim sistemi incelenirken, dünyadaki diğer örnekleri incelemekte yarar vardır.

2.5. BAZI ÜLKELERDE ÇIRAKLIK EĞİTİMİ

2.5.1. Amerika'da Çıraklık Eğitim

Amerika'da eğitim, merkezi olmayan bir sistemle yürütülmektedir. Her eyaletin, şehrin ve hatta köyün kendi okulları vardır. Bu okul sistemleri eyaletlerce kendi ihtiyaç ve kaynaklarına göre programları hazırlanıp, uygulanmaktadır (Finn, 1983: 129-130) .

Amerika'da mesleki eğitim, ortaöğretim seviyesinde başlar ve 2 yıllık ön lisans okullarında devam eder. Mesleki eğitim ortaöğretim, yükseköğretim ve yetişkinler eğitimi seviyelerinde 400'den fazla öğretim programı uygulanmaktadır (Akyol, 1991: 114).

ABD'de çıraklık sistemiyle ilgili ilk kanun 1911 yılında çıkartılmıştır. Amerika'da günümüzde çıraklık süreleri bir yıldan beş yıla kadar değişmektedir. Çıraklık eğitim sistemi devlet, işveren, işçi ve eğitim kurumları esasına göre düzenlenmiştir (Akkutay, 1991: 126-127).

Çıraklık eğitime başlama yaşının 16 olduğu Amerika'da Çıraklık eğitimi süresi mesleklere göre 2-6 yıl arasındadır. Çırakların yılda en az 144 saatlik meslek kurslarına katılma mecburiyeti vardır (Alkan, Doğan ve Sezgin, 2001: 172). Çıraklık eğitiminin tamamlanması için, işin gerektirdiği becerileri öğrenmiş olmak, mükemmelleşmek, hızlı çalışabilmek ve diğer çıraklık konularıyla koordineli çalışabilme yeteneğine sahip olmak gereklidir. Ayrıca çıraklık eğitimine başlayacak öğrenci Çıraklık Komitesi ile sözleşme yapmaktadır (Akkutay, 1991: 134-135).

2.5.2. Almanya'da Çıraklık Eğitimi

Dünya'nın en gelişmiş ülkeleri arasında yer alan Almanya mesleki eğitim alanında Avrupa'da örnek gösterilmektedir. Zorunlu eğitimin 9-10 yıl olduğu ülkede, ilkokulu bitiren öğrenciler ilgi ve yeteneklerine göre ortaöğretim kurumlarından birine devam eder. Zorunlu eğitimin sonunda öğretime devam etmek istemeyen öğrenciler 18 yaşına kadar mesleki bir eğitim görmek zorundadırlar. (Türkoğlu, 1983: 331; Aykaç, 2002)

Alman çıraklık eğitimi 1969 yılında kabul edilen Mesleki Eğitim Kanunu ile düzenlenmiştir. Alman meslek eğitimi ikili sistem olarak tanımlanan çıraklık eğitimi ile gerçekleştirilmiştir. Çıraklık eğitimi, öğrencilerin 1 gün okul veya eğitim merkezlerinde teorik eğitim alması ve 4 günde işletmelerde beceri eğitimi ile, mesleklerin özelliğine göre 3-3,5 yıl sürmektedir. Çıraklık dönemi sonunda yapılan imtihanlarda başarılı olanlara kalfalık ve becerili işçi sertifikaları verilmektedir. Ustalık sertifikası alabilmesi için kalfa ve yetişkin işçinin, 3-5 yıl iş tecrübesi kazanması, 1 yıl ustalık kurslarına devam etmesi ve ustalık sınavını vermesi gerekmektedir (Alkan, Doğan ve Sezgin, 2001: 167).

2.5.3. Japonya’da Çıraklık Eğitimi

Japonya’da çıraklık olarak adlandırılan bir eğitim olmamakla beraber, işçi eğitimine özel bir önem verilmektedir. Japonya’da örgün mesleki eğitim, Eğitim Bakanlığınca, okul dışı meslek eğitimi ise İşçi Bakanlığınca yapılmaktadır. İşbaşı eğitim genellikle küçük ve orta ölçekli işletmeler tarafından verilmektedir. İşbaşında eğitimi teşvik etmek için devlet işletmelere büyük kolaylıklar getirmiştir. Belli büyüklüğün üzerinde eğitim merkezi kuracak işletmeler yaptıkları masrafın üçte ikisini devletten talep etmektedirler. Ayrıca Japon mesleki eğitim merkezleri uzaktan eğitim yoluyla da eğitim imkanı vermektedir (Akkutay, 1991: 145)

Japonya’da Batı’da olduğu gibi bir eğitim sözleşmesi bulunmamaktadır. Firmalar genellikle, akademik eğitim görmüş fakat mesleki becerileri bulunmayan en yeni okul mezunlarını işe alır ve ihtiyaca göre onların eğitimi ile yükümlüdür (Yakabe, 1985. 47’den akt Taşpınar, 1992: 108).

2.5.4. İngiltere’de Çıraklık Eğitim

Çıraklık eğitim sisteminin en eski ve ağır işleyen ülkesi İngiltere’dir. Özellikle İngiliz Milletler Topluluğu’na bağlı Galler, İskoçya ve Kuzey İrlanda gibi ülkelerin çıraklık eğitim sistemlerini etkilediğini düşünerek, İngiltere çıraklık eğitim sistemini incelemek gerekmektedir. İngiltere’de çıraklık eğitim sistemi 1964 yılında kabul edilen kanunla düzenlenmiştir. Buna göre, çıraklık eğitimi 16 yaşına kadar dayanan zorunlu eğitimden sonra başlar. Çıraklık eğitim süresi diğer Avrupa ülkelerine göre daha uzundur. Meslek alanlarına göre 4-5 yıl süren çıraklık eğitimi, genellikle işverenler

tarafından yürütülmekte ve finanse edilmektedir. Çırakların işletmelerdeki beceri eğitiminde tarafların görev ve sorumlulukları, çırağa ödenecek ücret, süre, sosyal imkanlar gibi tüm konular çıraklık sözleşmesi ile düzenlenmektedir (Akkutay, 1991: 143-144; Alkan, Doğan ve Sezgin, 2001: 169-170; Taşpınar, 1992: 106-107).

2.5.5. Fransa’da Çıraklık Eğitim

Fransa’da Çıraklık eğitimi 1971 yılında çıkan kanunla düzenlenmiştir. Çıraklık eğitim 9 yıllık temel eğitimi bitiren ve genelde 16-20 yaş arasındaki gençlere verilmektedir. Çıraklık eğitimi süresi meslek alanına göre 2-3 yıl arasındadır. Çıraklık eğitimi çıraklık sözleşmesi ile taahhüt altına alınır. Çıraklar asgari ücretin %16-60 kadar ücret alırlar. Çıraklara verilen dersler teorik olarak yılda 360 saatten az olamaz. Çıraklık eğitimi sonunda yapılan sınavlarda başarılı olanlara meslek sertifikası verilir. (Alkan, Doğan ve Sezgin, 2001: 171).

Çıraklık eğitimi ile “Eğitim ve Bilim Bakanlığı” ve “İşçi, İstihdam ve Mesleki Eğitim Bakanlığı” ilgilenmektedir. Bunun yanı sıra çıraklık eğitimi ile ilgili çalışmaların bir kısmı da özel kuruluşlar tarafından yapılmaktadır. Fransa’daki işverenler uluslararası alanda rekabet edebilmek için iş başında eğitim ve çıraklık eğitimine önem vermektedirler ve bunu ölü bir yatırım olarak görmemektedirler (Akkutay, 1991: 141).

Ülkemizdeki çıraklık uygulamaları diğer ülkelere göre farklılıklar göstermektedir. Çıraklık eğitiminin günümüzdeki uygulamalarını incelemeden önce, ülkemizdeki çıraklık eğitiminin gelişimini incelemekte yarar vardır.

2.6. ÜLKEMİZDEKİ ÇIRAKLIK EĞİTİMİNİN GELİŞİMİ

Ülkemiz çıraklık eğitiminde; Ahilikle başlayıp Loncayla devam eden ve daha sonra Gedik, Enderun Mektebi gibi farklı uygulamalar görülmektedir. Cumhuriyetin ilanından sonra daha planlı bir döneme girildiği gözlenen çıraklık eğitiminin, Cumhuriyet Öncesi ve Cumhuriyet Dönemi olarak iki bölümde incelenilmesi gerekmektedir.

2.6.1. Cumhuriyet Öncesi Dönemde Çıraklık Eğitimi

XVIII. yüzyıla kadar ülkemizde sanat ve meslek öğrenimi veren okullar mevcut değildi. Bu zaman kadar çeşitli sanatlar, ustaların dükkanlarında öğretilirdi. O devirde sanatın öğrenildiği bu dükkanlara gelip çırak olarak işe başlayan çocuklar, birkaç yıl içinde kalfalığa ulaşırlar ve daha sonra da usta olurlardı (Kazu, 2003: 230).

Esnaf ve sanatkarlar, sanat öğreniminin esaslarının belirlenmesi, üyeler arasında disiplinin sağlanması, karşılıklı yardımlaşma ve özlük haklarının korunması bakımından XIII. Yüzyılda ahilik teşkilatı çevresinde toplandılar. Daha sonraları lonca teşkilatına dönüşen ahilik, meslek ve sanat okullarının kurulduğu XVIII. Yüzyıla kadar memleketimizde sanat öğreten kurumlar olarak varlık göstermişlerdir (Turan, 1992: 25).

Ahilik sistemi çıraklık eğitimi ve günümüz mesleki eğitim sistemi açısından önemli özellikler içermektedir. Bu nedenle Ahilik sistemini incelemekte yarar vardır.

2.6.1.1. Ahilik

Arapça bir kelime olan “Ahi” kardeş anlamına gelmektedir. Ancak, Divan-ı Lügat-ı Türk’te Ahi kelimesi eli açık, cömert anlamına geldiği bilinmektedir. Ahilik bir mesleğe bağlı ve bir arada yaşayan insanlar arasında sosyal, ekonomik ve kültürel düzeni sağlamak amacıyla kurulan bir teşkilattır. Dericilik (debbağlık) ile ilgili meslek erbabının ilk kez böyle bir amaçla birleştikleri görülmektedir (Aslıer, 1961: 125’den akt Turan, 1992: 26).

Ahilik teşkilatlarının tüzüğünü fütuvvetnameler oluşturmaktadır. Fütuvvetnameler, Abbasi Halifesi Nasır Lidinillah zamanında resmi otorite tarafından örgütlenen gençlik örgütleri için hazırlanmıştır. Ahiler bu fütuvvetnameler çerçevesinde

bir örgütlenme modeli geliştirmişlerdir (Çağatay, 1981: 127: aktaran Taşdelen , 1990: 234). Fütuvvetnameler gerek mesleğin icrasında gerekse günlük hayatta uyulması gereken kuralları içermekteydi. Ahiler sanat ya da meslekleriyle ilgili her eylemi ayrıntılı bir şekilde kurala bağlamışlardı (Taşdelen , 1990: 234).

Ahi Evran, Ahi teşkilatının kurucusu ve esnaflar arasında birlik, beraberlik ve düzeni ilk sağlayan kişidir. Ahilik XIII. Yüzyılda Kırşehir’de kurulmuş olup, esnafın denetlenmesine ve eğitilmesine önem vermiştir. Her esnafın işinin sağlamlığına, standartlara uygun olmasına ve müşterilere karşı davranışlarının düzgün olmasına çalışmıştır. Ahi birlikleri, üretim ile tüketim arasında denge kurarak üretici ile tüketici arasındaki ilişkilerin, sosyal huzuru sağlayacak şekilde gelişmesinin devamına çalışmıştır (Kazu, 2003: 230).

Osmanlı Devletinin kuruluşunda ve gelişmesinde önemli rol oynayan ahiler, imalat ve ticaret verdikleri önemle ekonominin büyümesine, eğitime verdikleri önemle bilimin gelişmesine büyük katkı sağlamıştır. Ahilik sisteminde eğitim, Farabi, Kutadgu Bilig, İbni Sina, Fahrettin Razi ve Ahi Evran çizgisinde gelişmiştir. Ahilik tespit ettiği hedefe, sağlam bir teşkilatlanma modeli yanında, köklü bir eğitim sistemi ile ulaşmaya çalışmıştır. Ahiler, eğitimi hayat boyunca devam eden bir süreç olarak görmüşlerdir (Kazu, 2003: 231). Ahilikte eğitim genelde işbaşında eğitim ve iş dışında eğitim olmak üzere iki türlü eğitim yapıldı. İşbaşında yapılan eğitimde zamana uygunluk, ahlaki kontrol, birlik, düzen ve işbaşı mesleki eğitim gibi etkinliklere yer verilmektedir. İş dışı eğitim ise toplumsal ağırlıklı olup, davranışlar konusunda yapılan eğitimidir (Külahçı, 1989: 13). Örneğin teşkilatın kurallarına uymayan esnafa, dükkanların kapatılması, onlara selam verilmemesi ve yardımlaşmanın kesilmesi gibi cezalar verilirdi.

Ahilikte eğitim yamak-çırak-kalfa-usta silsilesi şeklinde kademeleşmiştir. Bu aşamaların özellikleri şöyle özetlenebilir.

Yamaklık: yaklaşık iki yıllık bir deneme süresinden oluşur ve mesleki eğitimin ilk kademesidir. Yamağın velisi ile ustası arasında yapılan görüşme ile yamağın çıraklığa yükseltip yükseltilmeyeceğine karar verilirdi (Soykut, 1980: 32’den akt Akkutay, 1991: 14).

Çıraklık; meslek kazanma yolunda geçirilmesi gereken zorunlu kademelerden biridir. Ahilik eğitim sisteminde usta-çırak ilişkileri açıkca belirlenmiştir. Buna göre ustalar, çıraklara mesleklerinin bütün inceliklerini öğretmek zorundadırlar (Güllülü, 1977: 129'den akt Akkutay, 1991: 14).

Kalfalık; Üç yıllık veya biraz daha fazla bir çıraklık döneminden sonra, meslekte yeterince yetiştigi ve ahlaken de olgunlaştığı dönemdir. (Soykut, 1980: 32'den akt Akkutay, 1991: 16).

Ustalık; Ahilikte zanaatkarların yükselebileceği en üst seviye ustalık ve üstadlık olarak tarif edilmiştir. Ustalık seviyesi işyeri açabilecek bilgi ve beceri olarak anlaşılmıştır (Akkutay, 1991: 17).

Ahi Birliklerinin çöküşü XVII. yüzyıla rast gelmektedir. Örgütün çökmesi; XVI. Yüzyıl sonlarında özellikle kapitülasyonlar sonucu batıdaki sanayi ürünlerinin Anadolu'ya gelmesi sonucu, iyi rekabet edilememesi, esnaflık hakkının askerlere ve köylülere de verilmesi, ticaretle ilgilenen gayri müslimlerin çoğalması ve sermaye sahiplerinin ticaret düzenini sarsmaları olarak gösterilebilir (Ekinci, 1989: 54-55'den akt Taşpınar, 1992: 39). Ülkemizdeki çıraklık eğitimi tarihsel açıdan incelendiğinde Ahilikten sonra, özellikle XVII. yüzyılda etkisini iyiden iyiye artıran Loncalar gelmektedir.

2.6.1.2. Loncalar

Esnaf ve sanatkarların içinde yabancı unsurların ağırlığının giderek artması, dükkan açma yetkisinin alınıp, satılabilir hale gelmesi, din farkı gözetmeksizin esnaf ve sanatkarları çarşının belirli bir yerinde toplamaya zorlamıştır. Önceleri hammaddelerin dağıtım yerine “Lonca” adı verilirken, daha sonra resmi olmayan toplantı yerine ve zamanla da esnaf ve sanatkar kuruluşlarına Lonca adı verilmiştir (Şahinkesen, 1985: 50'den akt Taşpınar, 1992: 41). Lonca teşkilatının XV. Yüzyılın ikinci yarısından itibaren hızla gelişmeye başladığı ve ahi teşkilatının kurucuları sayılan debbağlar ve bazı esnaf toplulukları dışında kalan esnaf ve sanatkar kesimim içinde gerek müslim gerekse gayri müslim esnafın yanyana aynı loncaya bağlandığını, aynı şeyh ve yiğitbaşının idaresinde çalışır hale geldiğini görmek mümkün olmuştur. Özellikle XVII.

Yüzyılda loncalar ahi teşkilatının yerini almaya başlamış ve sadece İstanbul’da 1109 lonca teşkilatı kurulmuştur (Güllülü, 1977: 170’den akt Taşdelen , 1990: 236).

Ülkemizde meslek eğitimi,XIX. Yüzyıla kadar loncaların sorumluluğunda çıraklık sistemiyle yürütülmüştür. Ahilikte olduğu gibi Ahi Evran’a bağlı olan loncalarda, ustalık derecesini elde eden kalfalara törenle peştamal kuşatılırdı. Osmanlı Devletinde her türlü eşyanın fiyat ve kalite kontrolü ihtisab ağası adı verilen görevli tarafından yapılıyordu. Ayrıca aynı amaçla loncalar da kendi üyelerini denetleyebiliyorlardı. Böylece devlet ve lonca teşkilatı tarafından daha önce tespit edilmiş bulunan kurallara uymayanların belgeleri ellerinden alınarak teşkilatla ilişkisi kesiliyordu (Turan, 1992: 32). Loncalarda çıraklık, kalfalık ve ustalık gibi birbirinden ayrı meslek basamakları vardı. Birinden ötekine geçmek, ancak belli ölçülere göre başarılı olmaya bağlıydı. Bir meslek sahibi, usta olunca pirinin kendisine yetkiyi bir törenle vermesi halinde dükkan açabilirdi (Turan, 1992: 32). Loncalardan sonra ise Gedik adı verilen yapılanma dikkati çekmektedir.

2.6.1.3. Gedik

Türkçe bir kelime olan “Gedik” tekel, imtiyaz anlamına gelmektedir. Buna göre yapılan bir işi, yapan kişiden başkasının işleyememesi ve satamaması esasına dayanmaktadır. Günümüzdeki anlamıyla patent alma olarak da anlatılabilir (Ekinci, 1989: 55’den akt Taşpınar, 1992: 40).

Gedik çok daha önceki yıllarda da olmasına rağmen, resmi olarak 1727 yılında kullanılmaya başlamış ve esnaf sayısı ustalık adıyla bir sınırlamaya tabi tutulmuştur. Zamanla ustalık hakkıyla birlikte alınıp satılan veya devir edilen sanat aletlerine bu ad verilmiştir. Böylece gedik sahibi olmayan işyeri açamaz olmuştur. Bu duruma kalfaların usta olma dönemleri geldiğinde gediklere sahip olmamaları sonucu kalfalık süresinin uzaması ortaya çıkmış ve usta-kalfa çatışması başlamıştır (Güllülü, 1997: 132-135’den akt Taşpınar, 1992: 41).

Gedikler; sürekli ve yeri sabit olanlar yani “müstekar” ve sahibi istediği yerde sanatını ve ticaretini yapan “havai” olmak üzere iki türdür. Müstekar gedikler atölye, mağaza gibi sabit yerlere mahsus olduğundan başka bir alanda ticaret yapmazlar. Başka

bir yerde ticaret yapmak istediklerinde nakil işlemleri yapıp, senedini yenilemek zorundaydı (Çağatay, 1989: 115’den akt Köksalan, 1999: 62-63).

Osmanlılarda Ahilik, Lonca ve Gedik uygulamasının yanında Enderun Mektebi’de bazı nitelikler açısından incelenmelidir. Bu açıdan Enderun Mektebi aşağıdaki gibi incelenmiştir.

2.6.1.4. Enderun Mektebi

Enderun Mektebi esas olarak devlete yönetici yetiştirmek için kurulmuştur. Bu nedenle direkt çıraklık eğitimi ile ilgili değildir. Ancak sınırlı sayıda öğrenciye bazı becerilerin öğretilmesi ve öğretmen- öğrenci diyalogunun bir anlamda çırak-usta ilişkisi ile benzerlikler göstermesinden dolayı incelenmesinde yarar görülmüştür.

Okula “Acemi Oğlanlar” adı ile alınan yabancı azınlık çocuklarına bazı eğitimler verilmektedir. Bunlardan bir kısmı ağa kapısında demircilik, marangozluk ve berberlik gibi sanatlarını öğrenmektedirler. Acemi oğlanlar başlıca; amelelik, baltacılık, ekmekçilik, ahçılık, çamaşırcılık, hamallık, kasaplık gibi alanlarda istihdam edilmekteydiler. Enderun’a alınan ikinci grup ise amacı devlete ileri hizmetler verebilecek elemanlar yetiştirmek olan “İç Oğlanlar” grubudur (Akkutay, 1984: 54-65’den akt Taşpınar, 1992: 44).

Ülkemizin XIX. Yüzyılın başlarında girdiği savaşlar nedeniyle, eğitimde büyük aksamalar meydana gelmiştir. Cumhuriyetin ilanıyla birlikte yurttan bütünüyle bir kalkınma atağı başlatılmış ve çıraklık eğitiminde de, mesleki eğitimle beraber düşünülerek, yeni çalışmalar ve düzenlemeler yapılmıştır. Cumhuriyet dönemindeki gelişmeler ise şöyle özetlenebilir.

2.6.2. Cumhuriyet Dönemi Çıraklık Eğitimi

Teknolojide hızlı bir gelişmenin görüldüğü dünyamızda, bu gelişmeye ayak uydurabilmenin yolu; bilgi, beceri ve iyi alışkanlıklara sahip, yüksek verimi gerçekleştirecek yeterli sayıda insangücüne erişmektir. Türkiye Cumhuriyeti’nin kurulduğu yıllarda karşılaşılan en önemli problemlerden biri de, yetişmiş becerili

insangücünün yetersizliğıydi. Bu problemin çözümü için Atatürk özel ilgi göstermiş ve ilgilileri uyarmıştır.

1923 yılında toplanan İzmir İktisat Kongresi'nde çıraklık okullarının açılması teklif edilmiştir. 1925 yılında ülkemize davet edilen Kuhne, hazırladığı raporunda; becerili insangücü sıkıntısının, Türkiye'de Çıraklık Eğitimi kurumlarının bulunmayışından kaynaklandığını söylemiştir. (MEB, 1990_b: 2). 1926 yılında çıkartılan 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun ilgili maddelerinde, çırakların hizmet sözleşmesi, çalıştırılmaları ve eğitimleriyle alakalı hükümlere yer verilmiştir (MEB, 1990_b: 2).

Genel olarak mesleki eğitim üzerine çalışmalar yapmak için ülkemize gelen yabancı uzmanlar, çıraklık eğitimi üzerinde de durmuşlar ve raporlarında çıraklık eğitimi ile ilgili düzenlemelere yer verilmesi konusunu belirtmişlerdir.

1930 yılında çıkan 1593 sayılı Umumi Hıfzısıhha Kanunu'nda çocukların çalıştırılmaması ile ilgili, 1580 sayılı Belediyeler Kanunu'nda belediyelerin çıraklık okulları açabilmesi hususunda, 1938 yılında yürürlüğe giren 3457 sayılı Sınai Müesseselerde ve Maden Ocaklarında Mesleki Kursların açılmasına dair kanunlar çıkartılmıştır (MEB, 1990_b: 2). 1933 yılında meslek okullarının daha düzenli çalışması ve tek çatı altında toplanması için 2287 sayılı kanunla Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı Mesleki ve Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü kurulmuştur (MEB, 1990_a: 6).

1936 yılında kabul edilen Mesleki ve Teknik Eğitim Geliştirme Planına göre, illerde örgün eğitim kurumları yanında yaygın eğitim kurumlarının kurulması öngörülmekte idi. 1930'lardan itibaren mesleki ve teknik eğitimden yararlanacak grupların sayısını yükseltmek için illerde sabit ve gezici köy kursları kurulmuştur (Alkan, Doğan ve Sezgin, 2001: 64)

Bu bölümde ise ülkemizdeki çıraklık eğitimindeki uygulamalar ve mevcut durum incelenmiştir.

2.7. ÜLKEMİZDEKİ ÇIRAKLIK EĞİTİM UYGULAMALARI VE MEVCUT DURUM

Bu bölümde anlatılan konular; özellikle 3308 sayılı kanun ve sonradan 4702 sayılı kanunla yapılan değişiklikler ele alınmıştır. Buna göre mevcut durum şöyle özetlenebilir (MEB, 2003)

2.7.1. Çırak Öğrenci Kaydında İstenen Belgeler

Çıraklık sözleşmesi yapan çıraklardan aşağıdaki belgeler istenir:

- 19 yaşını doldurmamış adaylardan Meslek odası tarafından onaylanmış 4 adet çıraklık sözleşmesi,
- Nüfus cüzdanının aslı veya noterden onaylı fotokopisi
- Öğrenim belgesinin aslı
- Çırağın sağlık ve fiziki durumlarının mesleğin özelliğine uygun olduğuna ilişkin resmi sağlık kurumlarından alınmış doktor raporu.
- Çırağın yanında çalışacağı ustanın “usta öğreticilik” belgesinin fotokopisi (Usta öğretici belgesi bulunmaması halinde ustalık belgesi fotokopisi, ustalık belgesi yoksa ustalık belgesini doğrudan almaya hak kazandığına dair belgesinin fotokopisi kabul edilir.),
- İkametgah belgesi
- Altı adet vesikalık fotoğraf

2.7.2. Aday Çırak ve Çırakların Eğitimi

Çıraklık eğitimi kapsamındaki mesleklerde faaliyet gösteren bir iş yerinde çalışan 15 yaşından gün almamış olanlar aday çırak olarak eğitime devam ederler. Aday çıraklar haftada 1 gün mesleki eğitim merkezlerinde teorik eğitim görürler. Aday çırakların eğitiminde temel amaç; meslekle ilgili ön bilgileri vermek ve temel eğitimini geliştirmektir. Bunlara ayrıca işyeri ortamı tanıtılmakta, mesleki rehberlikte bulunmaktadır.

14 yaşını tamamlamış olanlar ise çırak olarak eğitime devam ederler. Bu eğitim çıraklık sisteminin özünü oluşturmaktadır. Çırakların devam ettiği eğitim süresi

mesleklerin özelliği dikkate alınarak 2-4 yıl arasında belirlenmektedir. Bu süre uygulamada çıraklık eğitimi yapılan mesleklerin tamamında 2 ile 3 yıl olarak belirlenmiştir. Bu eğitim kalfalık sınavının verilmesiyle son bulmaktadır. Çıraklık eğitim süresince haftada 1 gün (8 saatten az olmamak üzere) teorik eğitim görmek üzere mesleki eğitim merkezlerine devam ederler. Çıraklık eğitimi uygulama kapsamında bulunan mesleklerde faaliyet gösteren işyerlerinde çalışan çırak yaşındaki gençlerin çıraklık eğitimi uygulama kapsamına alınmış il ve meslek dallarında çalışan gençlerin çıraklık eğitimi görmesi zorunludur. Çıraklık döneminde uygulanan haftalık ders dağıtımı mesleklere göre farklılık göstermektedir. Çıraklık eğitiminde Genel bilgi Dersleri bütün meslek dallarında ortak uygulanmaktadır.

3308 sayılı Yasanın 14 üncü maddeleri gereğince, lise ve daha üst düzeyde genel eğitimden sonra çıraklık eğitimine başlayanların eğitim süresi, mesleklerdeki çıraklık süresinin yarısına kadar kısaltılabilmektedir. Bu süreler, Mesleki Eğitim Kurulu'nun uygun görüşü alınarak Milli Eğitim Bakanlığınca belirlenmiştir.

19 yaşından büyük olup, çıraklık eğitimi uygulama kapsamındaki meslek dallarında çalışan ve askerlikle ilgisi bulunmayan, daha önce çıraklık eğitiminden geçmemiş olmaları durumunda çıraklık eğitimine alınabilmektedirler.

2.7.3. Çıraklık Sözleşmesi

Çırak ile onu eğitmek amacıyla işe alan işyeri sahibi arasında tarafların hak ve yükümlülüklerini belirleyen sözleşmeye çıraklık sözleşmesi denmektedir. Mesleki Eğitim Kurulunca hazırlanan çıraklık sözleşmesi modeli Mesleki Eğitim Merkezlerinde kullanılmaktadır. 19 yaşından gün aldıktan sonra çıraklık eğitimine başlayanlar için çıraklık sözleşmesi düzenlenmemektedir. Bu durumda olanların kayıtları meslekleri ile ilgili olarak işyerinde çalıştıklarını belgelendirmeleri durumunda yapılmaktadır.

Aday çırak ve çırakların kayıtları, Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliği'ne göre, her yıl Temmuz, Ağustos ve Eylül ayları ile Ocak ayı olmak üzere iki dönemde, çalışma takviminde belirtilen tarihler arasında yapılır.

Taraflarca imzalanan sözleşme işyerinin bağlı bulunduğu meslek odasınınca onaylanır ve mesleki eğitimi merkezi müdürlüğüne çırığın kaydı yaptırılır. 3308 sayılı

Mesleki Eğitim Kanunu'nun 15.maddesi gereğince, bir işyerinde aday çırak ve çırakların pratik eğitimini yürütmek için usta öğretici bulundurulması şarttır.

2.7.4. Aday Çırak ve Çırak Öğrencilerin Sigorta İşlemleri

Aday çırak, ve işletmelerde meslek eğitimi gören öğrencilere, sözleşmenin yapılması ile 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun iş kazaları meslek hastalıkları ile hastalık sigortaları hükümlerinin uygulanacağı, sigorta primlerinin 1475 sayılı İş Kanunun 33.maddesi gereğince bunların yaşına uygun asgari ücretin %50'si üzerinden Milli Eğitim Bakanlığı bütçesine konulan ödenekten karşılanacağı, 3308 sayılı Kanunun 25. maddesi ile hüküm altına alınmıştır. Aynı kanun maddesi gereğince, aday çırak, çırak ve işletmelerde meslek eğitimi gören öğrenciler hakkında 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 23, 24, 35 ve 42 maddeleri hükümleri uygulanmaz. Ayrıca bunlara aynı kanuna göre, iş göremezlik ödenekleri bağlanacak sürekli iş göremezlik gelirine esas olacak günlük kazançların tespitine sigorta primine esas tutulan ücret dikkate alınır. Mesleki eğitim merkezi müdürlüklerince, aday çırak ve çırakların sigorta primleri yatırma işlemleri yürütülür. 19 yaşından gün aldıktan sonra çıraklık eğitimine başlayanların sosyal güvenlik kuruluşlarına ait primleri Milli Eğitim Bakanlığı'nca ödenmez.

2.7.5. Ustalık Eğitimi

Kalfalık yeterliğini kazanmış olanların, mesleki yönden gelişmelerini ve bağımsız işyeri açabilmelerini sağlamak için, gerekli yeterlikleri kazandırmak gayesiyle, Bakanlıkça ustalık eğitimi düzenlenir. Bu eğitimde okutulacak derslerin kapsam ve süreleri Mesleki Eğitim Kurulunun görüşü alınarak Milli Eğitim Bakanlığınca belirlenmektedir.

Ustalık eğitiminde amaç: usta adayının, kendi mesleğinde usta olarak çalışabilmesi için gerekli bilgi, beceri ve iş alışkanlıklarını, mal ve hizmet üretiminde iş hayatınca kabul edilebilir standartlara göre bağımsız olarak uygulayıp uygulayamadığını ölçmektir. Ustalık eğitiminde okutulan derslerin adları ve saatlerine aşağıda yer verilmiştir.

3308 Sayılı kanunun 28 inci maddesinin (b) bendi gereğince çıraklık eğitimi uygulama kapsamındaki meslek dallarına ilişkin ustalık eğitimi çalışma süreleri Milli eğitim Bakanlığı'nca belirlenmiştir.

Tablo 1. Kalfaların Ustalık Eğitimi Programı

DERSLER	SÜRE (SAAT)
İnsan Sağlığı ve İş Güvenliği	32
İş ve İnsan İlişkileri	24
İşletme Bilgisi	16
Sigorta ve Vergi Mevzuatı	16
Çalışma Hukuku	32
Ekonomi	24
Muhasebe	32
İleri Meslek Bilgisi	64
TOPLAM	240

(MEB_a, 2006)

Ustalık Eğitimine Kayıt Yaptıracaklardan:

- Milli Eğitim Bakanlığı'nca verilmiş kalfalık belgesi bulunmak veya meslek lisesi mezunu olmak.
- Bir işyerinde kendi mesleğinde çalışıyor olmak şartları aranır.

2.7.6. Ustaların Eğitimi (Usta Öğretici Kursları)

İşyerinde, sanatını çıraklara öğretmekle görevli ustaların katıldığı eğitimidir. Bu eğitimi görmeyen işyeri sahibi veya ustaların yanlarında veya işyerlerinde çırak çalıştırmaları mümkün bulunmamaktadır. Bu eğitimle çırak yetiştirme sorumluluğunu üstlenen ustaların sanatını başkasına iyi bir şekilde öğretme usul ve tekniklerini öğrenmelerini hedeflenmektedir. Bu amaçla hazırlanmış bulunan “İş Pedagojisi Kurs Programı” 40 saat sürelidir.

Tablo 2. İş Pedagojisi Kurs Programı

Ünite No	Ünitenin Adı	Süre (Saat)
1	Çıraklık ve Mesleki Eğitim İlkeleri	4
2	Eğitim Psikolojisi	3
3	Eğitimde İletişim ve İletişim Araçları	4
4	Meslek Analizi ve Öğretim Programlarının Hazırlanması	8
5	Atölye ve Meslek Dersleri Öğretim Metotları	8
6	İş Güvenliği	4
7	İş Kalitesi ve Maliyet İlişkileri	4
8	Öğretimde Ölçme ve Değerlendirme	3
9	İmtihan Değerlendirme	2
TOPLAM		40

(MEB_b, 2006)**2.7.7. Geliştirme ve Uyum Kursları**

3308 sayılı kanunun 38.maddesine göre, işletmelerce geliştirme ve uyum kurslarının açılmasına başlanmıştır. “Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliği” hükümlerine göre açılan bu kurslara, mesleki eğitim merkezi müdürlüklerince öğretim elemanı, görevlendirme, derslik sağlama, program hazırlama ve benzeri konularda yardımcı olunmaktadır. Bu kurslar işletmelerin kendi imkanları ile veya başka işletmelerle işbirliği yapmasıyla açılırlar.

2.7.8. Meslek Kursları

3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu’nun 37.maddesi gereğince Milli Eğitim Bakanlığı, örgün eğitim sisteminden ayrılmış, istihdam için gerekli yeterliliklere sahip olmayan kişileri, iş hayatında istihdam imkanı olan görevlere hazırlamak amacıyla meslek kursları düzenlemektedir.

Meslek kurslarında pratik eğitimin işyerlerinde yapılması halinde, kursiyerlerin işyerlerindeki çalışma esasları, okul veya eğitim merkezi ile iş yeri arasında düzenlenecek protokolle belirlenmektedir. Bakanlıkça belirlenen ve makam oluru gereğince Mesleki Eğitim Merkezi Müdürlüklerince, bir işyerinde mesleği ile ilgili bir

işte çalışanlar için açılan kurslara katılanların iş kazaları, meslek hastalıkları ile hastalık sigorta primleri Milli Eğitim Bakanlığınca ödenmektedir. Bu kurslara katılanların, gördükleri eğitim ve işyerlerindeki çalışmaları Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliği hükümlerine göre değerlendirilmek suretiyle kalfalık sınavlarına katılabilmektedirler.

2.7.9. Çıraklık Eğitimi Uygulama Kapsamında Bulunan Meslekler

Tesviyecilik, metal işleri, kıymetli taş ve metal işleri, tesisatçılık, elektrikçilik, motorculuk, elektronik, dökümcülük, modelcilik, döşemecilik, ağaç işleri, matbaacılık, terzilik, berberlik, seramikçilik, cam işlemeciliği , protezcilik, tekstil, halıcılık, ayakkabıcılık, dericilik, otelcilik, yiyecek hazırlama ve pişirme, konfeksiyon, yapıcılık, fotoğrafçılık, taşçılık, plastikçilik, karosercilik, tekne imalatçılığı, saatçilik, çiçekçilik, kuru temizleme, avizecilik, reklam tabelacılığı, satış elemanlığı, anahtarcılık ve çilingirlik son olarak ta kâğıtçılık olmak üzere toplam 39 ana meslek grubunda toplam 110 adet meslek grubu yer almaktadır.

2.7.10. Çıraklık Eğitiminde Mevcut Durum

Ülkemizdeki çıraklık eğitimi, 2089 sayılı Çırak, Kalfa ve Ustalık Kanunu ile hızlı bir ilerleme sürecine girilmiştir. Özellikle 1986 yılında çıkartılan 3308 sayılı Çıraklık ve Mesleki eğitim Kanunu ile çıraklık ve mesleki eğitim bir bütünlük içinde ele alınmıştır. 2001 yılında 3308 sayılı kanun, 4702 sayılı “Mesleki Eğitim Kanunu” olarak genişletilmiş ve yenilenmiştir. Bu kanunla birlikte çıraklık eğitim kavramı mesleki eğitim olarak değiştirilmiş ve günün şartlarına göre eğitim ve öğretim programlarında yenilikler yapılmıştır. Tablo 3’de Mesleki Eğitim Merkezleri ile ilgili bilgiler verilmektedir.

Tablo 3. 2005-2006 Öğretim Yılı Mesleki Eğitim Merkezleri Veriler

Kapsamdaki İl Sayısı	81
Kapsamdaki Meslek Sayısı	113
Mesleki Eğitimdeki (MEM) Sayısı	270
EML Bünyesindeki (MEM) Sayısı	22
HEM Bünyesindeki (MEM) Sayısı	8
Toplam (MEM) Sayısı	300
Öğretmen Sayısı	4532
Usta Öğretici Sayısı	251
Aday Çırak-Çırak Ve Kalfa Sayısı	183200
Belge Alanların Sayısı	107454

(MEB_c, 2006)

Yukarıdaki Tabloda görüldüğü gibi Türkiye’de 81 ilde Mesleki Eğitim Merkezi bulunmaktadır. Toplam 113 meslek dalında eğitime devam eden MEM sayısı toplam 300’dür. 4532 öğretmenin hizmet verdiği MEM’lerde 183200 aday çırak, çırak ve kalfa öğretim görmüştür.

Tablo 4’de ülkemiz çıraklık eğitim sistemi bütünlüğü içerisinde, 2001 yılından 2006 yılına kadar geçen sürede MEM’lerle ilgili sayısal verilmiştir.

Tablo 4. Mesleki Eğitim Merkezlerinin Son Beş Yıla İlişkin Sayısal Verileri

Öğretim Yılı	Meslek Sayısı	MEM Sayısı	Öğretmen Sayısı	Aday Çırak, Çırak ve Kalfa Sayısı	Belge Alanların Sayısı
2001-2002	109	342	5211	214292	78028
2002-2003	110	345	4799	198499	94431
2003-2004	113	293	4548	195910	83943
2004-2005	112	297	4555	184761	139011
2005-2006	112	300	4532	183200	107454

(MEB_c, 2006)

Tablo 4’te görüldüğü gibi 2001-2002 öğretim yılından bu yana MEM’lerde öğrenim gören aday çırak, çırak ve kalfa kalfalık belgesi alanların sayısı 976662’dir. Son beş yılda meslek sayısında artış gözlenirken, öğretmen sayılarında, aday çırak,

çırak ve kalfa sayılarında düşüş gözlenmektedir. Özellikle kesintisiz temel eğitimin 8 yıla çıkması bu düşüşün bir sebebi olarak söylenebilir.

Tablo 5. Elazığ, Diyarbakır ve Malatya Meslekî Eğitim Merkezlerinde 2005- 2006 Öğretim Yılında Öğrenci Sayıları

İller	Kurum Sayısı	Aday Çırak	Çırak	Kalfa	Toplam
Elazığ	1	0	560	458	1018
Diyarbakır	1	3	673	677	1353
Malatya	1	0	549	856	1405
Toplam	3	3	1782	1991	3776

(MEB_c, 2006)

Tablo 5’de Elazığ, Diyarbakır ve Malatya’daki mesleki eğitim merkezlerinde eğitim gören öğrencilerin sayısı görülmektedir. En fazla öğrenci Malatya Mesleki Eğitim Merkezinde, en az öğrenci ise Elazığ Mesleki Eğitim Merkezindedir. Buna göre Elazığ’da 2005-2006 öğretim yılında çıraklık eğitimi alanların sayısı 560, kalfalık eğitimi alanların sayısı 458 kişidir.

Çıraklık eğitimi ile ilgili pek çok düzenlemeler yapılmıştır. VIII. bölümde söz konusu düzenlemeleri içeren kanunlar genel özellikleri ile ele alınmıştır.

2.8. ÇIRAKLIK EĞİTİMİLE İLGİLİ ÇIKAN KANUNLAR

Bu bölümde çıraklık eğitimi ile ilgili belli başlı kanunlar ele alınmıştır. Kanunlar genel özellikleriyle şu şekilde özetlenebilir.

2.8.1. Borçlar Kanunu

Kanun No: 818 Tarih:1926

Çıraklık mukavelesinde usta, çırağa sanatı ile ilgili tüm bilgileri öğretmeye mecburdur. Usta, çırağın mesleğine ait okullara ve kurslara gitmesine, derslere devamına ve çıraklık imtihanlarına girmesine ve bu zamanlarda çırağa izin vermek zorundadır. Ayrıca çırağa geceleri ve pazar günleri iş verilemez (Şahinkesen, 1985: 63'den akt Taşpınar, 1992: 69).

Bu kanun, çıraklık eğitimini kanunlaştıran ve düzenleyen bir çalışmadır. Aynı zamanda çırağa verilecek eğitimin ana başlıkları da Borçlar kanunuyla verilmektedir.

2.8.2. Meslek Mektepleri Hakkında Kanun

Kanun No: 1052 Tarih: 09.06.1927

Meslek okullarının tüm eğitim programları, eğitim materyalleri ve eğitim süreleri tüm ülkede bir çatı altında toplanmıştır (Alkan, Doğan ve Sezgin, 2001: 79-80).

Özellikle savaştan yeni çıkmış bir dönemde, meslek eğitimi veren kurumların farklı birimler tarafından oluşturulması, mesleki eğitimde farklılaşmalara yol açmış ve bu sorunun çözülmesi için bu kanun kabul edilmiştir.

2.8.3. Umumi Hıfzısıhha Kanunu

Kanun No: 1593 Tarih: 1930

Bu kanunla 12 yaşından küçük çocukların fabrika ve imalathane gibi her türlü işyerlerinde, maden işlerinde amele ve çırak olarak istihdamının yasak olduğu; 12 yaş ile 16 yaş arasında bulunan çocukların, günde sekiz saatten fazla çalıştırılmayacakları hükme bağlanmıştır (Taşpınar, 1992: 70; MEB, 1990b: 2).

Savaş yıllarında yetişmiş insan gücünü kaybeden ülkemizde, Cumhuriyetin ilanı ile birlikte hızlı bir kalkınma sürecine girilmiştir. Ülke genelinde birçok atölyelerin açıldığı bu dönemde çocuk işçi sayısında da çoğalmalar olmuştur. Bu kanunun kabulüyle birlikte çocukların çalışma şartları iyileştirilmiştir.

2.8.4. Belediyeler Kanunu

Kanun No: 1580 Tarih: 1930

Belediyeler Kanunun 15. maddesince belediyelerin çıraklık okulu açabileceğine ve yönetebileceğine ilişkin hüküm bulunmaktadır (Taşpınar, 1992: 70; MEB, 1990_b: 2).

Bu kanunla birlikte mesleki eğitim veren okulların sayısının artırılması planlanmıştır.

2.8.5. Sümerbank Kuruluş Kanunu

Kanun No: 2262 Tarih: 03.06.1933

Memlekete ve kendi fabrikalarına lüzumlu olan usta işçileri yetiştirmek üzere okullar açılabilceği hükmü yer almaktadır (Taşpınar, 1992: 70; MEB, 1990_b: 2).

2.8.6. Sınai Müesseselerde ve Maden Ocaklarında Mesleki Kurslar Açılmasına Dair Kanun

Kanun No: 3457 Tarih: 17.06.1938

Kanuna göre ortalama 100 işçi çalıştıran işyerlerinde meslek kursları açılacaktır. Kurslar çalışma zamanı dışında ve en çok altı saat olacaktır. Bu kursların tüm masrafları işyeri sahiplerince karşılanacaktır. Kanunun kabulünden 3 ay içerisinde kurs açmayan işyerlerine para cezası, tekrarı halinde işyerine kapatılma cezası verilecekti (Akkutay, 1991: 76-77; Taşpınar, 1992: 70; Alkan,Doğan ve Sezgin, 2001: 83-84).

2.8.7. Çırak, Kalfa ve Ustalık Kanunu

Kanun No: 2089 Tarih:02.06.1977

Bu kanun Cumhuriyetin ilanından beri ele alınan en kapsamlı çıraklık eğitimi kanunudur. Çıraklık, kalfalık ve ustalık eğitimini düzenleyen bir kanundur. Kanun 507 sayılı kanuna tabi işyerleri ile 5590 sayılı kanuna göre kurulmuş olan mesleki teşekküllere kayıtlı iş yerlerine ve bu işyerlerinde çalışan çırak, kalfa ve ustalara uygulanmıştır. Devlete bağlı kurumlarla, kamu iktisadi teşebbüslerine çırak okulları açma imkanı vermiştir (Alkan, Doğan ve Sezgin, 2001: 89)

Çırak olabilme için en az 12 en fazla da 18 yaşında olmak ve seçtiği mesleğin gerektirdiği vasıflara sahip olmak gereklidir. İşyeri sahibine çırağı işe başladığı andan itibaren iş kanununca tespit edilen asgari ücretin % 30'undan aşağı olmamak üzere ücret ödeme zorunluluğunu getirmiştir. Buna ek olarak ücretin, her altı ayda bir çırağın ücretinin %5'inden az olmamak üzere kademeli olarak artırılması hükmü de getirilmiştir. Ayrıca çıraklara verilen ücret her türlü vergiden muaf olunacaktır. Çıraklığa başlanılabilmesi için Çıraklık Sözleşmesi yapılacak ve çıraklar için haftada sekiz saat teorik ve pratik meslek kursları düzenlenecektir. Çırağın zorunlu nedenler durumunda işine devam edememesi, öğretici ustasının iki aydan fazla hastalanması, çırağın iki aydan fazla devamsızlık etmesi gibi durumlarda sözleşme kendiliğinden sona erer. Çıraklık süresinin bitimiyle, kalfalık sınavına girilecek ve kalfalık belgesi alan öğrenciler mesleğine 3 yıl devam edip, ustalık sınavında başarılı olurlarsa ustalık belgesi almaya hak kazanacaklardır. Ayrıca lise dengi mesleki ve teknik öğretim okulları mezunlarına sınavsız ustalık belgesi verilecektir (Resmi Gazete, 1977: 1-9; Taşpınar, 1992: 72; Akkutay, 1991: 78-80; Alkan, Doğan ve Sezgin, 2001: 89-90)

2.8.8. Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kanunu

Kanun No:3308 Tarih:19.06.1986

Bu kanunla çıraklık ve meslek eğitiminin günümüz şartlarına göre bir sistem bütünlüğü içinde düzenlenmesi amaçlanmıştır (Resmi Gazete, 1986: 1-9; MEB. 1990c: 5-18; Taşpınar, 1992: 72; Akkutay, 1991: 78-80; Alkan, Doğan ve Sezgin, 2001: 89-90).

- Bu kanun gereği, Çıraklık, kalfalık ve ustalık eğitimi ile okullarda ve işletmelerde yapılacak mesleki eğitimin; planlanması, geliştirilmesi ve değerlendirilmesi konularına tavsiye kararları almak ve görüş bildirmek üzere “Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kurulu” kurulmuştur (Madde 4).
- Bu kanunun göre illerde çıraklık, kalfalık ve ustalık eğitimi ile okullarda ve işletmelerde yapılacak mesleki eğitimin planlanması, geliştirilmesi ve değerlendirilmesi konularında valiliğe görüş ve tavsiyeler bildirmek üzere “ İl Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kurulu” kurulmuştur (Madde 6).
- Çırak olabilmek için en az ilkokul mezunu olmak, 13 yaşını doldurmuş ve 19 yaşından gün almamış olmak gereklidir. Ayrıca öğrencinin bünyesi ve sağlık durumu gireceğe mesleğe uygun olması gerekmektedir (Madde 10).
- Aday çırak ve çıraklar mesleğin özelliğine göre haftadan 8 saatten az olmamak üzere 10 saate kadar genel ve mesleki eğitim görürler. Çıraklar pratik eğitimlerini işyerlerinde, teorik eğitimlerini ise eğitim kurumlarında yaparlar (Madde 12).
- İşyeri sahibi aday çırağı ve çırağı çalıştırmaya başlamadan önce velisiyle veya reşitse kendisi ile çıraklık sözleşmesi yapmak zorundadır (Madde 13).
- Çıraklığa 2-3 ay süren bir deneme dönemi ile başlanır ve çıraklık süresi 3-4 yıl sürmektedir (Madde 14).
- Aday çırak ve çırak almak için işyerlerinde usta öğretici bulundurulması gerekmektedir (Madde 15).
- Çıraklar kabul edilebilir mazeretleri dışında çıraklık eğitimi süresi sonunda açılacak ilk kalfalık imtihanına girmek zorundadır.
- Kalfa adayının mesleği ile ilgili bilgi, beceri ve iş alışkanlıklarına iş hayatınca kabul edilebilir seviyede sahip olup olmadıkları kalfalık imtihanı ile tespit edilir (Madde 16)
- 50 veya daha fazla işçi çalıştıran işletmeler, çalıştırdıkları işçi sayısının % 5’inden az, % 10’dan fazla olmamak üzere, meslek lisesi öğrencilerine beceri eğitimi yaptırırlar(Madde 17).
- İşletmelerde meslek eğitimi gören öğrenci, aday çırak ve çırağa yaşına uygun asgari ücretin % 30’undan aşağı ücret ödenemez . Çırağa ödenecek ücretler her türlü vergiden muaftır. Ayrıca çırakların sigorta primleri yaşlarına uygun

asgari ücretin % 50'si üzerinden Bakanlık bütçesinden karşılanmaktadır (Madde 25).

- Aday çırak, çırak ve işletmelerde mesleki eğitim gören öğrencilere işletmelerce her yıl tatil aylarında bir ay ücretli izin, mazeretli olarak da okul müdürlüğünün görüşü alınarak, bir ay ücretsiz izin verilebilir (Madde 26).
- Ustalık imtihanı, adayın, kendi mesleğinde usta olarak çalışabilmesi için gerekli bilgi, beceri ve iş alışkanlıklarını mal ve hizmet üretiminde iş hayatınca kabul edilebilir standartlara göre bağımsız olarak uygulayıp uygulayamadığını ölçmek amacıyla düzenlenir. Kalfaların ustalık imtihanına girebilmesi için, mesleklerinde en az 3 yıl çalışmış olmaları ve ustalık eğitim kurslarını başarı ile tamamlamış olmaları gerekmektedir. Ayrıca kalfalık yeterliliğini kazanmış olan ve mesleklerinde 5 yıl çalışmış olanlara ustalık belgesi verilmektedir (Madde 28).
- Meslek liselerinden mezun olanlar ustalık eğitimi kurslarına katılabilecekleri gibi, doğrudan ustalık imtihanına girebilirler. Ancak mesleklerinde bir yıl çalışmış olmaları gerekmektedir (Madde 29).
- Ustalık belgesine sahip olanlar bağımsız bir işyeri açabilirler. Ustalık belgesine sahip olanlar haklarını 18 yaşını dolduruncaya kadar kullanamazlar. Ayrıca teknik lise mezunları bağımsız bir işyeri açmak için mesleklerinde bir yıl çalışmak zorundadırlar (Madde 30).
- Ustalık yeterliliğini kazanmış olanlar Bakanlıkça açılacak iş pedagojisi kurslarını başarıyla tamamladıkları takdirde usta öğreticilik belgesi verilir (Madde 31).
- Çıraklık eğitimin yaygınlaştırılması, cazip hale getirilmesi, desteklenmesi ve yürütülmesi için “Çıraklık, Mesleki ve Teknik Eğitimi Geliştirme ve Yaygınlaştırma Fonu” kurulmuştur (Madde 32).
- Kanun hükümlerine göre Bakanlığa bağlı eğitim kurumlarının dışında kamu ve özel kurum ve kuruluşlarında yapılan aday çırak, çırak ve kalfaların eğitimi ile işletmelerde yapılan mesleki eğitim Bakanlık ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca denetlenir (Madde 41).
- Çıraklık, Mesleki ve Teknik Eğitim konularında Bakanlıkça ihtiyaç duyulan planlama, araştırma, geliştirme ve üretim hizmetlerini yapmak veya yaptırmak

amacıyla doğrudan merkeze bağlı taşra kuruluşu olarak “ Mesleki ve Teknik Eğitim Araştırma ve Geliştirme Merkezi” kurulmuştur (Madde 42).

2.8.9. Mesleki Eğitim Kanunu

Kanun No: 4702 Tarih: 29.06.2001

4702 sayılı Kanun; mesleki ve teknik eğitimin temelini oluşturan 3308 sayılı Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu'nun adını "**Mesleki Eğitim Kanunu**" olarak değiştirmekte ve Kanunun kapsamı, "Mesleki Eğitim Kurulu'nun belirleyeceği mesleklerde, bu mesleklerle ilgili işyerleri ile mesleki ve teknik eğitim okul ve kurumlarındaki eğitim ve öğretimi" kapsayacak şekilde genişletilerek mesleki eğitimde görülen sürekli gelişim ve değişime cevap verebilecek daha esnek bir yapı tercih edilmektedir (Tarcan, 2004).

3308 sayılı Kanunda yapılan diğer değişiklikleri şu şekilde özetlemek mümkündür (Tarcan, 2004; MEB, 2004).

- Bu Kanunla, işletmelerde meslek eğitimi görececek öğrenciler, "mesleki ve teknik eğitim okul ve kurumlarında örgün eğitim görenler" olarak tanımlanmıştır.
- Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kurulu'nun ismi "**Mesleki Eğitim Kurulu**" olarak değiştirilmiştir.
- İl Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kurulu'nun adı "**İl Mesleki Eğitim Kurulu**" olarak değiştirilmiş ve işveren sendikaları temsilcisine de bu kurulda yer verilmiştir.
- 19 yaşını geçirmiş olan yetişkinlerde eğitim ve yaşlarına uygun çıraklık eğitim programlarına katılabileceklerdir.
- Aday çırak veya çıraklar için haftalık genel ve mesleki eğitim süresinin 10 saat olan üst sınırı kaldırılmıştır.
- Ayrıca çırakların işyerlerinde eksik kalan pratik eğitimleri ile teorik eğitimlerini mesleki ve teknik eğitim okul ve kurumlarında veya Bakanlıkça uygun görülen işyerlerinin eğitim birimlerinde yapmalarına olanak tanınmıştır.
- Çıraklık eğitim süresi 3-4 yıl yerine 2-4 yıl olarak belirlenmiş, ayrıca lise ve daha üst eğitim görenlerin çıraklık süresinin yarısına kadar kısaltılabileceği

hükmü getirilmiştir. Bu şekilde kısa süreli çıraklık eğitimini gerektiren meslekler de 3308 sayılı Kanun kapsamına dahil edilmiştir.

- 18 yaşını doldurduktan sonra sözleşmesi devam eden çıraklar için 1475 sayılı İş Kanununun işçi sağlığı ve güvenliği ile ilgili maddelerinin uygulanacağı hükme bağlanmıştır.
- Meslek lisesi öğrencilerinin 50 ve daha fazla işçi çalıştıran işletmelerde beceri eğitimi yapmalarına ilişkin mevcut düzenleme değiştirilerek çırak ve kalfalık eğitimi alanların da meslek lisesi öğrencileri gibi işletmelerde pratik eğitim yapmalarına yol açılmıştır.
- Mesleki ve teknik eğitim gören tüm öğrencilere pratik eğitim yaptırılacak işletme büyüklüğü "**50 işçi**" yerine "**20 personel**" olarak değiştirilmiştir.
- On ve daha fazla öğrenciye beceri eğitimi yaptıracak işletmeler için eğitim birimi kurma zorunluluğu getirilmiştir. Öğrenciler teorik eğitimlerini eğitim birimlerinde
- İşletmelerde beceri eğitimi gören öğrencilerin 16 saatlik teorik eğitimlerine ilişkin haftalık üst sınır kaldırılmıştır.
- Ustalık eğitimine devam eden kalfaların ustalık sınavına girmelerinde aranan 3 yıllık çalışma süresi, Bakanlıkça belirlenecek süre olarak değiştirilmiştir.
- Mesleki ve teknik orta öğretim kurumları mezunlarının ustalık sınavlarına girişte aranan 1 yıllık çalışma süresi şartı kaldırılmıştır. Ayrıca ustalık unvanının kullanılmadığı mesleklerde çalışanlara ustalık belgesinin hak, yetki ve sorumluluklarını taşıyan bir belgenin aynı esaslara göre verileceği öngörülmüştür.
- Mesleki ve teknik orta öğretim kurumu veya mesleki ve teknik eğitim merkezi mezunlarına da, alanlarında Bakanlığa bağlı iki yıllık yaygın eğitim kurumlarından belge almaları halinde doğrudan ustalık belgesi verilmesi benimsenmiştir.
- Ustalık belgesine sahip olanların veya bunları çalıştıranların işyeri açabilmelerine ilişkin esaslar yeniden düzenlenmiştir.
- Denkliğe ilişkin usul ve esaslarda değişikliğe gidilerek telafi eğitime katılan ve bu eğitim sonucunda yapılacak olan sınavda başarılı olan kalfa, usta ve genel lise mezunlarının, bitirdikleri meslek alanı diplomasına erişmelerine olanak sağlanmıştır.

- Mesleki eğitimin denetimine meslek kuruluşlarının katılımı sağlanmış; çıraklık sözleşmesini tek taraflı ve haksız olarak fesheden işletmeler için asgari ücretin bir aylık tutarının üçte ikisi kadar para cezası getirilmiştir.

Diğer taraftan 3308 sayılı Kanunda yer alan Çıraklık, Mesleki ve Teknik Eğitimi Geliştirme ve Yaygınlaştırma Fonu, 3 Temmuz 2001 tarih ve 24451 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 4684 sayılı Kanun ile değiştirilmiş ve 1.1.2002 tarihinden geçerli olmak üzere diğer bazı Fonlarla birlikte "Çıraklık, Mesleki ve Teknik Eğitimi Geliştirme ve Yaygınlaştırma Fonu" uygulamasına son verilmiştir.

2.8.10. İş Kanunu

Kanun No: 4857 Tarih: 22.05.2003

- On beş yaşını doldurmamış çocukların çalıştırılması yasaktır. Çocuk ve genç işçilerin işe yerleştirilmelerinde ve çalıştırılabilecekleri işlerde güvenlik, sağlık, bedensel, zihinsel ve psikolojik gelişmeleri, kişisel yatkınlık ve yetenekleri dikkate alınır. Çocuğun gördüğü iş onun okula gitmesine, mesleki eğitimin devamına engel olamaz, onun derslerini düzenli bir şekilde izlemesine zarar veremez (Madde 71), (TESK, 2003: 56)
- Yer ve sualtında on sekiz yaşını doldurmamış genç işçiler çalıştırılmaz (Madde 72).
- Sanayie ait işlerde, on sekiz yaşını doldurmamış genç işçiler gece çalıştırılmaz (Madde 73).
- On sekiz yaşından küçük genç işçilerin işe alınmadan önce yapacağı işin niteliğine ve şartlarına göre vücut yapılarının dayanıklı olduğuna dair rapor belirtmesi ve altı ayda bir raporu yenilemesi gerekmektedir (Madde 87).

Çıraklık eğitiminin gelişmesi ve geliştirilmesi hususu, çıkartılan kanunların yanı sıra Milli Eğitim Bakanlığınca organize edilen “Milli Eğitim Şuraları” nda da yer almaktadır. Bu sebeple Milli Eğitim Şuralarının incelenmesi gerekmektedir.

2.9. MİLLİ EĞİTİM ŞÛRALARINDA ÇIRAKLIK EĞİTİMİ

Milli Eğitim Şûraları, belli zamanlarda Türkiye'deki yetkili akademisyenlerin ve konusunda uzmanların katıldığı, eğitimin çeşitli konularının tartışıldığı ve eğitim politikalarının belirlendiği toplantılardır. Günümüze gelene kadar on altı Milli Eğitim Şûrası yapılmış ve bir çoğu ülkemizin eğitim politikasının belirlenmesinde büyük rol oynamıştır.

İlki 1939 yılında yapılan Milli Eğitim Şûralarından altıncısı mesleki eğitime ayrılmış ve bu şurada çırak okulu açılmasının gerekliliği üzerinde durulmuştur. Söz konusu şûranın çıraklık eğitimine ilişkin sonuçları şöyle özetlenebilir.

2.9.1. Altıncı Milli Eğitim Şûrası (18-23 Mart 1957)

Bu şûranın konusu genel olarak halk eğitimi ve çıraklık eğitimi olmuştur. Çıraklık eğitim sisteminin geniş bir şekilde ele alındığı şûradan çıkan sonuçları şöyle sıralayabiliriz;

- Mevcut işgücü açığını kapatmak için çıraklık eğitimine ihtiyaç vardır.
- Çırak yetiştirme sorumluluğu; bakanlık, işveren ve işçi tarafından üstlenilmelidir.
- Çıraklık terimi yeniden açıklanmalıdır.
- Mahalli Çıraklık Komiteleri kurulmalıdır.
- Çırak olacakların yaşları, öğretim seviyeleri belirlenmeli ve çıraklar sağlık kontrollerinden geçirilmelidirler.
- Çıraklara ihtiyaç duyulan meslekler ve bu meslekler için gerekli olan çıraklık yetiştirme zamanları tespit edilmelidir.
- İşveren ile çırağın haklarını belirleyen düzenlemeler yapılmalıdır.
- Çıraklara verilecek olan ücretler belirlenmelidir.
- Çıraklara verilecek eğitimin gerçekleşeceği süre içerisinde, çıraklara ücretli izinler verilmelidir.
- Çıraklık eğitimi büyük şehirlerden başlamalı ve kademeli olarak yaygınlaştırılmalıdır.

- Çıraklık eğitiminden geçenler bir sınava tabi tutulmalı ve sınavdan geçenlere sertifika verilmelidir (Maarif Vekaleti, 1957: 27-30'dan akt Taşpınar, 1992: 52-53).

Yukarıda da incelendiği gibi bu alınan kararların birçoğu 1986 yılında yürürlüğe giren 3308 sayılı kanunda yer aldığı gözlenmektedir. Bu sebeple altıncı Milli Eğitim Şûrası mesleki eğitim için büyük önem taşımaktadır.

2.9.2. Yedinci Milli Eğitim Şûrası (5-15 Şubat 1962)

Bu şûranın çıraklık eğitimi ilgilendiren en önemli konusu Çıraklık eğitimi ile ilgili bir kanun tasarısının oluşturulmasının vurgulanmasıdır.

- Milli Eğitim Bakanlığı ve birçok bakanlık temsilcisinin katıldığı bir komisyonda çırak, kalfa ve ustalar hakkında bir kanun tasarı hazırlanmıştır. 68 maddeden oluşan bu tasarıda genel hükümler, çıraklık sözleşmesi, tarafların görevleri ve sorumlulukları, çırağın yetiştirilmesi, kalfalık ve ustalık sınavlarının belirlenmesi, teşkilat, ceza ve hükümler yer almaktadır (MEB, 1962: 130-131).

2.9.3. Sekizinci Milli Eğitim Şûrası (28 Eylül-3 Ekim 1970)

Bu şûra ortaöğretimden yükseköğretime geçişi düzenlemek üzere toplanmıştır. Mesleki eğitimle ilgili olarak;

- Hayata ve iş alanlarına hazırlayan programların yeterli ilgiyi görmesi için şart olan Çıraklık, Kalfa ve Ustalık Kanunu tasarısı biran önce çıkartılmalıdır (MEB, 1971: 98-99).

2.9.4. Onikinci Milli Eğitim Şûrası (18-22 Temmuz 1988)

Türk eğitim sisteminin genel olarak ele alındığı bu toplantıda, mesleki eğitimle ilgili bazı kararlar alınmıştır. Bunlar şöyle özetlenebilir (MEB, 1990_e: 80-93).

- Mesleki ve teknik orta öğretim kurumları öğretim programlarının; çevrenin ve iş piyasasının ihtiyaçlarına uygun olarak geliştirilmesi gerekmektedir.

- Mesleki gelişmelerden haberdar etmek üzere, öğretmenlerin mesleki yayınlarla desteklenmelidir.
- Ayrıca temenni karar olarak da; 3308 sayılı Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kanunu'na göre sendikaların ve diğer bütün kuruluşların, Çıraklık, Mesleki ve Teknik Eğitimi Geliştirme ve Yaygınlaştırma Fonu'na katkılarının düzenli sağlanması gerekmektedir.

2.9.5. Onüçüncü Milli Eğitim Şûrası (15-19 Ocak 1990)

Yaygın Eğitimin görüşüldüğü onüçüncü Milli Eğitim Şûrasında çıraklık eğitimi ve yaygın eğitim faaliyetleri bir müdürlükte toplanmasına karar verilmiştir. Şûrada alınan kararların bazıları şunlardır (MEB, 1990_f: 275-279).

- Örgün eğitimde olduğu gibi yaygın eğitimde de özel kuruluşlar ortaklıklar geliştirilmelidir.
- Yaygın eğitimdeki eğilimleri belirlemek için mevcut programlar yenilenmelidir.
- Meslek eğitiminde öğretilen bilgilerin üretime dönük olması sağlanmalıdır.
- Meslek kazandırıcı yaygın eğitimin geliştirilmesi için meslek kademeleri ve bu kademelerde çalışacakların unvan, yetki ve sorumluluklarını belirleyecek yeni düzenlemeler yapılmalıdır.
- Yörelere ve sektörlere göre, mesleklerde insangücü ihtiyaçlarının tespitinde, DPT ve İş ve İşçi Bulma Kurumu düzenli çalışmalar yapmalıdır.

2.9.6. Çıraklık ve Mesleki-Teknik Eğitim Konsey Raporu (3-5 Mayıs 1990)

Mesleki eğitim kapsamlı olarak ele alındığı bu toplantıda beş farklı oturum düzenlenmiş ve toplam 233 kişinin katılımıyla devam edilmiştir. Çıraklık eğitiminin sorunlarının da geniş kapsamlı olarak ele alındığı bu toplantıda birçok çözüm önerileri geliştirilmiştir (MEB, 1990_a: 144-147)

- Çıraklık eğitiminin pratik bölümü işletmelere ve meslek kuruluşlarına bırakılmalıdır.
- Uygun niteliklerde usta öğretici yetiştirilmelidir.

- METARGEM kurumu özerk bir yapıya kavuşturulmalı ve işletmelerin ihtiyaçlarını yakından izler duruma getirilmelidir.
- En az temel eğitimin birinci basamağına dayandırılan çıraklık eğitimi, teorik bilgi gerektiren bazı mesleklerde temel eğitimin ikinci kademesine dayandırılmalıdır.
- Çıraklık eğitim sisteminde yatay ve dikey geçişlere imkan verilmelidir.
- Yatılı çıraklık okulları açılmalıdır.
- Çıraklık eğitim sistemi içerisinde yetişen kalfa ve ustaların askerlik hizmetleri, 2-4 ay arasında indirilmelidir.
- Uygun çıraklık eğitimi merkezlerinde döner sermaye kurulmalıdır.
- Büyük sanayi ve hizmet kuruluşlarında çıraklık eğitimi yapılması sağlanmalıdır.
- Çıraklık eğitim merkezlerinde sosyal ve kültürel etkinliklere daha ağırlık verilmelidir.
- Meslek analizleri yapılarak, çıraklık ve kalfalık süreleri yeniden tespit edilmelidir.
- Usta belgesi sahiplerine işyeri açmada kredi desteği sağlanmalıdır.
- Çıraklık eğitimi yapan işletmelerin bu amaçla yaptıkları masrafları vergiden düşmeleri sağlanmalıdır.
- Çırakların sık sık işyeri değiştirmelerini önleyici tedbirler alınmalıdır.
- Milli Eğitim yatırımlarında çıraklık eğitimine öncelik vermelidir.

2.9.7. Ondördüncü Milli Eğitim Şûrası (27-29 Eylül 1993)

Eğitim yönetimi, eğitim yöneticiliği ve okul öncesi eğitim konularının tartışıldığı bir şûra olmuştur. Mesleki eğitimle ilgili olarak ise;

MEB Merkez Teşkilatı'nda aynı tür ve nitelikli hizmetlerin değişik ana hizmet birimlerince yürütülmesinden doğan aksaklıkları gidermek amacıyla Ortaöğretim ile Mesleki ve Teknik öğretimde yeni bir yapılanmaya gidilmelidir (MEB, 1993: 211) ifadesi yer almıştır.

2.9.8. Onbeşinci Milli Eğitim Şûrası (1996)

Bu Şûrada 2000’li yıllarda Türk Milli Eğitim sistemi enine-boyuna tartışılmış ve bu konuda tavsiye kararları alınmıştır. Özellikle eğitimin Avrupa Birliği ile uyumlu hale getirilmesi konusu üzerinde durulmuş ve mesleki eğitimde de yapılabilecek yeniliklerden şu şekilde bahsedilmiştir (MEB, 1996: 261-269).

- Mesleki ve Teknik eğitimde modüler eğitim programları uygulanmalıdır.
- Mesleki eğitim sistemi en az 8 yıllık eğitime dayandırılmalıdır.
- Yaygın ve çıraklık eğitimine, ilköğretimini tamamlayan herkes girebilmelidir.
- Örgün ve yaygın eğitim kurumları arasında yatay ve dikey geçişler yapılabilmelidir.
- Örgün ve yaygın mesleki eğitim programları, geniş tabanlı alan eğitimiyle başlayıp öğrenciyi uzmanlaşmaya doğru götürmelidir.
- Örgün ve yaygın uygulamalarla, mesleki ve teknik ortaöğretimlerini bitirenler, gerekli tamamlama eğitimlerini de alarak, mesleki veya genel yüksek öğretim alanlarına girebilmelidir.
- Bölgelerin ihtiyaçlarına göre, halıcılık, arıcılık, dokuma vb. uğraşlar mesleki eğitim merkezlerinin programlarına konulmalıdır.
- 3308 sayılı Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kanunu, özü kaybedilmeksizin, günün şartlarına göre geliştirilerek yeniden düzenlenmeli, bu yapılırken Çocuk Hakları sözleşmesi de dikkate alınmalıdır.
- Çıraklık ve Mesleki Eğitimi Geliştirme ve Yaygınlaştırma Fonu kaynaklarının, bir kısmının Milli Eğitim Bakanlığı’na bir kısmının da mahallinde kullanılması sağlanmalıdır.
- Toplumun meslek eğitimi ihtiyaçlarının sürekli karşılanabilmesi için özellikle iş hayatı ve meslek kuruluşlarının etkin katılımını sağlayacak bir yapı esas alınmalıdır.
- Mesleki eğitim merkezlerinin döner sermayeleri, meslek eğitimi merkezlerinin geliştirilmesinde kullanılmalıdır.
- Aşağıdaki amaçlara uygun mesleki eğitim merkezleri kurulmalı ve bu merkezlerde;

- a. Meslek standartlarına uygun meslek eğitimi programları geliştirilmelidir.
- b. Bölgesel ihtiyaçlar belirlenmeli ve buna göre düzenlemeler yapılmalıdır.
- c. Öğrenciler, iş hayatı ve teknolojiyi tanıyan, girişimci, kendi işini kurabilen ve istediğinde yüksek öğrenime devam edebilen bireyler olarak yetiştirebilmelidir.
- d. Öğrencilerin işletmelerde uygulamalı meslek eğitimi imkanları düzenlenmeli ve denetlenmelidir.

Ayrıca aynı şûrada toplumun eğitim ihtiyacının sürekli karşılanması için bir çalışma yapılmış ve mesleki eğitimi ilgilendiren konular burada da görüşülmüştür. Buna göre; (MEB, 1996: 389-392)

- Ülke genelinde ve Avrupa Birliği'nde geçerli olabilecek yeni bir sertifikasyon sistemi oluşturulmalıdır.
- Özel öğretim kurumlarının mesleki-teknik ve diğer yaygın eğitim çalışmalarına etkin bir şekilde katılmaları için yeni düzenlemeler yapılmalıdır.
- Küçük, orta ve büyük işletmelerin, çalıştırdıkları elemanlara, her yıl, belirli süre uyum ve geliştirme eğitimi düzenleme mecburiyeti getirilmelidir.

2.9.9. Onaltıncı Milli Eğitim Şûrası

Bu şûra “Cumhuriyetimizin 75. Yılında Mesleki ve Teknik Eğitim” adı altında düzenlenmiştir. 16. Milli Eğitim şûrasında mesleki ve teknik eğitim sistemin yeniden yapılandırılması, okul ve işletmelerde meslek eğitimi, mesleki eğitimin finansmanı gibi birçok konuda kararlar alınmıştır. Sitemin yeniden yapılandırılmasına ilişkin aşağıdaki kararlar alınmıştır. (MEB, 1999: 177-184)

- 3308 sayılı Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kanunu, yakın bir gelecekte düşünülen 11-12 yıllık zorunlu eğitim uygulaması dikkate alınarak, yeniden gözden geçirilerek gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.
- Meslek eğitiminde, istihdam talebine yanıt verecek iş gücü yetiştirilmelidir.

- İş çevrelerinin eğitim sisteminin çıktısını kullanan kesim olarak maliyetlerin paylaşılmasına katkılarının çok yönlü olarak artırılması düşünülmeli, bu konuda katılımcı yaklaşımlar geliştirilmelidir.
- 3308 sayılı kanun gereğince; işverenlerin, çırakların %3'ü oranında engelli çırak almaları konusunda özel bir çaba gösterilmelidir.

Okul ve işletmelerde meslek eğitimi ve istihdam konulu tartışmada alınan kararlar şöyle özetlenebilir (MEB, 1999: 249-253)

- Çıraklık ve mesleki eğitim dönemini geçirmiş insan gücüne, işe giriş için gerekli mesleki yaygın eğitim hizmetleri sunulmalıdır.
- İşletmelerde meslek eğitimi gören öğrencilerin eğitim eksiklikleri belirlenerek telafi edici eğitim programları uygulanmalıdır.
- Kayıt dışı çırak çalıştıran işletmelerin kayıt altına alınmalarını sağlayıcı tedbirler alınmalıdır.
- İşletmelerde meslek eğitimi gören öğrencilere 3308 sayılı kanunun öngördüğü ücret ödenmelidir.
- Bağımsız işyeri açmada ustalık sertifikasına bakılmalıdır.
- Çıraklık ve Mesleki Eğitimi Geliştirme ve Yaygınlaştırma Fonu amacına uygun kullanılmalıdır.
- Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kurulları etkin çalıştırılmalıdır.
- Çıraklık eğitiminin meslek standartlarına uygun yapılmasını sağlamak için “İşletmeler Üstü Eğitim Merkezleri” açılmalıdır.
- İllerde mesleki ve teknik eğitim kurumları arasındaki koordinasyonu kurmak için İl Mesleki Eğitim Koordinasyon Kurulu kurulmalıdır.

Ülkemizde 1960 yıllardan itibaren planlı bir dönem başlamış ve eğitimden, tarıma bir çok konuda beşer yıllık kalkınma planları hazırlanmıştır. Bu planlarda, mesleki eğitimle alakalı çalışmalar aşağıdaki gibi özetlenmiştir.

2.10. KALKINMA PLANLARINDA ÇIRAKLIK EĞİTİMİ

Türkiye’de planlı döneme geçişle birlikte, sorunlar daha iyi algılanmaya başlanmış ve bu sorunların giderilmesi önceden hazırlanan stratejilerle giderilmesi hedeflenmiştir. İlki 1963 yılında yapılan kalkınma planlarında, öncelikle mevcut durum belirlenmekte daha sonra ülke ihtiyaçlarının analizi yapılarak planlamalar yapılmaktadır.

Kalkınma planlarında, ülkemizin sanayileşmesine verdiği öncelik doğrultusunda, endüstri kuruluşlarının ihtiyaç duyduğu teknik elemanların yetiştirilebilmesi için Mesleki ve Teknik Eğitime ağırlık verilmesi ilke olarak kabul edilmiştir (Aktuğ, 1983: 33). Çıraklık eğitimini ve mesleki eğitimdeki gelişmeleri daha iyi inceleyebilmek için, kalkınma planları ele alınmıştır.

2.10.1. Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967)

Bu planda, işgücündeki bazı dengesizliklerin aşılması için insangünün planlanması gerekliliği üzerinde durulmuştur. Birinci plan döneminde tespit edilen hedeflere ulaşılmasında alınacak tedbirler şunlardır (DPT, 1963: 461-462; Akkutay, 1991: 58-60; Taşpınar, 1992: 60-61; MEB, 1990d: 1-6).

- Yeterli sayıda nitelikli eleman yetiştirmek için sanayide eğitimin geliştirilmesi gerekmektedir.
- İhtiyaç duyulan elemanların yetiştirilmesi için Mesleki Eğitim Merkezleri kurulmalıdır.
- Çeşitli eğitim kurs ve merkezlerini bitirecek elemanların niteliklerinin, kendilerine verilecek belgeler tanınmalı ve ücretlerde buna göre belirlenmelidir.
- Türkiye genelindeki tüm iş başında eğitim kursları standart hale getirilmelidir.
- Eğitim sıkıntısının giderilmesi için monitör kursları açılmalıdır.
- 3457 sayılı Çalışma Kanununun tam uygulanmamasının nedenleriyle ilgili araştırmalar yaparak gerekli tedbirler alınmalıdır.

2.10.2. İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972)

Bu planda sanayi üretiminin artırılması için teknoloji kadar insangücüne de ihtiyaç duyulduğu belirtilmiş ve işyerlerinde eğitim yürütecek elemanların yetersizliğinden bahsedilmiştir.

Bu planda çıraklık eğitimi diye bir terim geçmese de yaygın eğitim içinde düşünülmüştür. Yaygın eğitimle alakalı düşünülen hedefler şunlardır (DPT, 1967: 160-186; Akkutay, 1991: 61-62; Taşpınar, 1992: 61-62; MEB, 1990_d: 7-16).

- İşverenlerin ihtiyaçları ve teknolojik gelişmeler göz önünde tutularak ders programları belirlenmelidir.
- Sanayide hizmetiçi eğitim tüm işgücünü kapsamalıdır.
- Yetişkin işçi, usta, ustabaşı ve teknisyen görevlerinin tanımlanması, çeşitli düzeylerdeki işgücünün belgelendirilmesi ve çalışmaları için belge arama esası getirilmelidir.

2.10.3. Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973-1977)

Bu kalkınma planında eğitimde köklü değişikliklerin yapılması hedeflenmiştir. Bu değişikliklerin yaygın eğitimde de yapılması gerektiği vurgulanmıştır.

Kalkınmada eğitim planlanması yapılırken insangücü yetiştirmenin önemi üzerinde durulmuş ve buna göre hedefler belirlenmiştir (DPT, 1971: 801; Taşpınar, 1992: 62).

- Sanayide iş başında ve monitör eğitim merkezlerinde yaygın eğitim faaliyetleri sürdürülmelidir.
- Kırsal bölgelerden gelenlerin tarım dışı sektörlerle uyumunu sağlamak için, eğitim politikası geliştirilmelidir.
- Temel eğitimin ilk beş yıl ya da tümünü bitirip bir üst öğrenime devam etmeyenler modüler esasta pratik sanat, pratik sağlık ve pratik tarım okulları açılacaktır. üretim içinde de iş başı hizmetiçi eğitimi bu okullara paralel geliştirilecektir.

2.10.4. Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979-1983)

Dördüncü plan döneminde de doğrudan çıraklık eğitimi gündeme gelmemiştir. Yaygın eğitimden bahsedilen bu planda, mesleki teknik eğitime daha da ağırlık verilmiştir.

Dördüncü planda yaygın eğitime yönelik belirlenen hedefler şu şekildedir (DPT, 1979: 147-149) .

- Yaygın ve örgün eğitim kurumları arasında geçişlere imkan verilecek bir yapı oluşturulmalıdır.
- İstihdam süreci içerisinde bulunan nitelikli elemanlardan özellikle teknik eğitimde eğitici personel olarak yararlanılmalıdır.
- İstihdam alanında kazanılan beceri ve deneyimlerin okul içi eğitimle eş olarak değerlendirilmesi için gerekli düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.
- Mesleki-teknik ve yaygın eğitim faaliyetlerinin geliştirilmesinde istihdam şartlarını dikkate alan, iş analizlerine dayalı eğitim programları geliştirilmelidir.

2.10.5. Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989)

Beşinci kalkınma planı döneminde 3308 sayılı Çıraklık ve Mesleki eğitim Kanunu çıkartılmıştır. Bu planda çeşitli sektörlerdeki insangücü ihtiyacını karşılamak için yaygın ve mesleki eğitimin geliştirilmesi öngörülmüştür. Bu döneme ait hedefler şunlardır (DPT, 1985: 140-144; Akkutay, 1991: 65-66; Taşpınar, 1992: 63-64; MEB, 1990d: 59-63).

- Yaygın ve örgün eğitim, aynı eğitim kurumları tarafından ve piyasasının gerektirdiği yeni iş alanlarına göre eşit mesleki içerikte planlanacak ve yürütülecektir. Yaygın ve örgün eğitimin aynı düzeyinde mezun olanlara eşdeğer sertifikalar verilecektir.
- 12-25 yaş arası olup, herhangi bir okula gitmemiş veya mezun durumdaki işsizlere iş bulma imkanlarını artıracak meslekler kazandırılacaktır.

- Devlet- işçi- işverenin katılacağı hem yaygın eğitim, hem hizmetiçi eğitim amacıyla “Mesleki Yaygın Eğitim Fonu” kurulacaktır.

2.10.6. Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994)

Genel anlamda hizmetiçi programlarının geliştirilmesi ve yaygın eğitimde kamu ve özel kuruluşların hizmet vermelerinin teşvik edilmesi benimsenmiştir (Akkutay, 1991: 66)

Bu planlı dönemde nitelikli ara insan gücünün yetiştirilmesinde mesleki ve teknik eğitim önemi üzerinde durulmuştur. Burada planlanan hedefler şunlardır (DPT, 1989: 293-295; MEB, 1990d: 64-66).

- Mesleki teknik eğitim kurumlarının, eğitim-insangücü-istihdam ilişkileri çerçevesinde etkili işbirliği içinde olmaları sağlanacak ve eğitim kalitesinin yükseltilmesi için eğitim programları geliştirilecektir.
- Yaygın eğitimde öncelik istihdama yönelik beceri ve meslek kazandırıcı eğitimin kapsamı ve imkanları genişletilecek, bu konuda kamu ve özel istihdam kuruluşlarının hizmet vermeleri teşvik edilecektir.
- Yaygın ve meslek kazandırıcı eğitimin görsel-işitsel araçlarla geniş kitlelere hitap eder hale getirilecek ve yeni bir TV kanalı eğitim faaliyetlerine tahsis edilecektir.

2.10.7. Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000)

Bu kalkınma planında sayısal gelişmelerin olmasına rağmen, eğitimde beklenen gelişmenin olmaması, özellikle mesleki eğitime göre daha ucuz maliyeti olan çıraklık eğitiminde yeterli gelişmenin sağlanamamasından bahsedilmektedir. Bu kalkınma planında alınan kararlar şunlardır (DPT, 1995: 24-25; MEB, 1998: 52-55).

- Meslek standartları tespit edilecek, bu standartlara uygun sınav ve sertifikasyon sistemi kurulacak ve Meslek Standartları Kurumu oluşturulacaktır.

- Mesleki ve teknik eğitim kurumları ve programları ile işe yerleştirme hizmeti veren birimler ve işgücü piyasası arasında etkin bir koordinasyon ve işbirliği kurulması sağlanacaktır.
- Mesleki ve teknik eğitimde müfredat programları modüler sisteme uygun hale getirilecek,örgün veya yaygın eğitim alan ve aynı mesleki becerilere sahip olan kişilere eşdeğer meslek sertifikaları verilerek denklikleri sağlanacaktır.
- Kamu kurumları, özel kuruluşlar ve üniversitelerin işbirliğiyle meslek türleri ile ilgili politika ve programlar geliştirilecektir.

2.10.8. Uzun Vadeli Strateji ve Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005)

Sekizinci kalkınma planı, dünyada köklü ekonomik ve sosyal değişimlerin yaşandığı bir dönemde hazırlanmıştır. Dünyada yaşanan bu değişimin sunabileceği imkanlardan ülkemizin en üst düzeyde yararlanabilmesini sağlamak, uzun vadeli bir gelişme stratejisini gerekli kıldığı ve ülkemizin Avrupa Birliği'ne entegre sürecinde hazırlandığı için bu planın önemle üzerinde durulması gerekmektedir. Bu planda belirtilen hedefler şunlardır (DPT, 2000: 94-106)

- Örgün ve yaygın mesleki-teknik eğitime ağırlık verilecek, mesleki-teknik eğitim programlarının meslek standartlarına uygun olarak yapılması sağlanacaktır.
- Mesleki teknik eğitim, örgün ve yaygın eğitim sistemi içinde esnek, dinamik ve iş hayatı ile sıkı ilişki içinde geliştirilecektir.
- Mesleki ve teknik eğitimin daha etkin ve verimli olabilmesi için çalışma hayatı ile işlevsel işbirliğine imkan verecek yeni kurumlaşma modelleri geliştirilecektir.

Kalkınma planlarında mesleki eğitimden söz edilmesi karşın uygulamada aynı başarı sağlanamamıştır. Buna karşın Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne giriş sürecinde çıraklık eğitimi konusunda çalışmalar yapması beklenmektedir. Bu sebeple AB uyum sürecindeki çıraklık eğitim şu şekilde özetlenmiştir.

2.11. AVRUPA BİRLİĞİNE UYUM SÜRECİNDE ÇIRAKLIK EĞİTİMİ

Ülkemiz 17 Aralık 2004 tarihinden itibaren, yeni bir döneme girmiş ve Avrupa Birliği'ne giriş sürecinde kayda değer gelişmeler sağlanmıştır. Özellikle son beş yıldır tüm alanlarda olduğu gibi eğitim alanında da reformlar yapılmıştır. Avrupa Birliği Genel Sekreterliği'nin hazırladığı raporlar doğrultusunda yapılan çalışmaların yanı sıra, 2004 yılı itibariyle Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programlarından da yararlanan ülkemizde bir çok projeler geliştirilmiştir. Genel eğitim konularında Socrates programı, mesleki eğitim konusunda Leonarda Da Vinci Programı ve gençlik çalışmalarında ise Youth Programı olarak adlandırılan ve üç ana başlık altında toplanan Avrupa Birliği Programları, çıraklık eğitimi ile ilgili çalışmaların yapılmasına çeşitli katkılar sağlayabilmektedir.

2.11.1. A.B. Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı

Avrupa Birliği'ne hazırlık sürecinde Avrupa Birliği Genel Sekreterliğinin hazırladığı Ulusal programda mesleki eğitime yer verilmiş ve yapılması gerekenler aşağıdaki gibi sıralanmıştır (ABGS, 2001: 329-333).

- 3308 sayılı Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu'nda mesleki ve teknik eğitimle sanayi arasında ilişkinin artırılabilmesi için düzenleme yapılması gerekmektedir.
- Meslek standartlarını düzenleyen ve Meslek Standartları Kurumu kurulmasını öngören "Ulusal Meslek Standartları Kanunu" tasarısı taslağı Başbakanlığa sunulmuştur.
- Mesleki eğitim belgelerinin karşılıklı olarak tanınmasını temin etmek ve mesleki eğitimde bir standart oluşturulması için işçi, işveren ve devlet kurumlarının yer aldığı bir Meslek Standartları Kurumu kurulması ve mesleki belgelerin bu kurumun koordinasyonunda diğer ilgili kurumların işbirliği ile yürütülecek Sınav ve Sertifikasyon Sistemi'ne göre verilmesi sağlanacaktır. Merkez Çıraklık Kurumu'nca 3308 sayılı kanun kapsamına alınmayan mesleklerde ise Esnaf ve Sanatkar Odalarınca verilmesine devam edilecektir.

- 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nda Mesleki ve teknik eğitimle ilgili olarak yeni düzenlemeler yapılacaktır.
- AB tarafından uygun görülen Mesleki ve Teknik Eğitimin Güçlendirilmesi Projesi ile mesleki eğitim alanındaki uygulamalar AB standartlarına yaklaştıracaktır.
- Ortak bir mesleki eğitim politikasının uygulanması için 1963 yılında uygulanmaya konulmuş olan üye ülkelerin, iş güçlerinin genel ekonomik durumlardaki ve üretim teknolojilerindeki değişikliklere adaptasyonu, yüksek bir istihdam kapasitesinin yaratılmasını, işçilerin dolaşımına yardımcı olmayı sağlayacak on temel ilkenin ülkemizde de uygulamaya geçmesine çalışılacaktır.

Ulusal programın yanı sıra ülkemiz, AB Eğitim Fonlarından da yararlanabilmektedir. Çıraklık eğitiminin geliştirilmesine yönelik olarak Leonardo Da Vinci Mesleki Eğitim programı kapsamında projeler geliştirmek mümkündür.

2.11.2. Leonardo Da Vinci Programı

Bu program ülkelerarası işbirliğinin kullanılarak mesleki eğitim sistemleri ile uygulamalarında kalitenin geliştirilmesini, yeniliklerin teşvik edilmesini ve Avrupa boyutunun yükseltilmesini amaç edinmiştir. Leonardo da Vinci (Mesleki Eğitim) programının Avrupa genelindeki toplam bütçesi, 7 yıllık (2000-2006) süre için; 1.150 milyon Euro'dur.

Leonardo da Vinci (Mesleki Eğitim) programının ikinci aşaması (2000 – 2006)'nın hedeflerini genel olarak aşağıdaki üç temel esas belirlemektedir.

- Her seviyede mesleki eğitimin başlangıcında bulunan, özellikle gençlerin bilgi ve becerilerinin geliştirilmesi.
- Sürekli mesleki eğitim ve hayat boyu edinilen bilgi ve becerilerin geliştirilmesi ilkesinden hareket ederek, özellikle teknolojik ve kurumsal (ulusal ve ülkeler arası) değişiklikleri bütünleştirmek. Mesleki eğitime olan ilgiyi ve mesleki eğitimin kalitesini artırmak.
- Mesleki eğitimi; yeterlilik ve girişimcilik bakımından güçlendirmek,desteklemek ve istihdam imkanlarını artırmak. Üniversiteler

dahil mesleki eğitim kurumları, kamu veya özel kuruluşlar, işletmeler ve KOBİ'ler arasındaki işbirliğini güçlendirmek

Toplam 31 ülkenin yararlanabildiği bu programın kapsadığı ülkeler şunlardır:

- Avrupa Birliğine üye 25 devlet: Almanya, Belçika, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Hollanda, İngiltere, İrlanda, İspanya, İsveç, İtalya, Lüksemburg, Portekiz, Yunanistan, Çek Cumhuriyeti, Estonya, Kıbrıs Rum Kesimi, Letonya, Litvanya, Macaristan, Malta, Polonya, Slovenya ve Slovakya
- Avrupa Serbest Ticaret Bölgesi (EFTA)'ne dahil 3 devlet: İzlanda, Liechtenstein ve Norveç
- Avrupa Birliğine aday 3 devlet: Bulgaristan, Romanya ve Türkiye

Leonardo da Vinci (LdV) programı, AB'nin beş değişik tedbirine yönelik 5 farklı özellikte eylemden oluşmaktadır. Bunlar:

2.11.2.1. Hareketlilik

Her seviyede mesleki eğitim alan kişiler, özellikle gençler ve mesleki eğitimden sorumlu kişiler için ülkeler arası hareketlilik projelerini destekleyen bu eylemde 3 farklı seçenek yer alır.

- Ülkeler arası yerleştirme projeleri
- Ülkeler arası karşılıklı değişim projeleri
- Çalışma ziyaretleri

2.11.2.2. Pilot projeler

Mesleki eğitimde iletişim ve bilgi teknolojilerinin kullanımıyla ilgili faaliyetler dahil olmak üzere meslek eğitimini geliştirmeyi amaçlayan, mesleki eğitimde kalite ve yeniliklerin transferine yönelik ülkeler arası pilot projeleri destekler. Bu eylem altında ayrıca sınırlı sayıdaki konulu faaliyetlere de özel destek verilir.

2.11.2.3. Dil yeterlilikleri

İki farklı proje tipi şeklinde olmak üzere, mesleki eğitim alanında dil becerilerinin ve kültürel ilişkilerin geliştirilmesine yönelik projeleri destekler.

- Ülkeler arası pilot projeler
- Ülkeler arası karşılıklı değişim projeleri

2.11.2.4. Ülkelerarası ağlar

Avrupa deneyiminin yaygınlaştırılması ile Avrupa uzmanlığında yenilikçi yaklaşımların toplanması, biriktirilmesi ve inşasını amaçlayan projeleri destekler. Başvuru kaynakları: Avrupa İstatistik Ofisi (Eurostat) ve Avrupa Mesleki Eğitim Geliştirme Merkezi (CEDEFOP) ile işbirliği içinde verilerin, etütlerin ve analizlerin karşılaştırılması, iyi uygulamaların gözlemlenmesi ile yaygınlaştırılmasına yönelik projeleri destekler.

Bu projeler içerisinde hareketlilik projeleri kapsamında MEM’lerde eğitim gören çırak öğrenciler, öğretmenler ve işletmelerdeki ustaların AB ülkelerine gitmeleri söz konusu olabilir. Ayrıca geniş kapsamlı altyapı projeleri yapmakta mümkün hale gelmiştir. Bütçe imkanlarının büyük ölçüde hibe olduğu AB kaynakları ile çıraklık eğitimi geliştirmek mümkün hale gelebilecektir.

Leonardo Da Vinci Mesleki eğitim Programının yanı sıra ülkemizde çıraklık eğitimi geliştirmek için dış kaynaklı projeler de uygulanmaktadır. Bu projeler kısaca şu şekilde özetlenebilir.

2.12. ÇIRAKLIK EĞİTİMİNDE DIŞ KAYNAKLI PROJELER

Ülkemizde çıraklık eğitimin ve mesleki-teknik eğitimin gelişmesi için, hem Avrupa Birliği ile hem de Dünya Bankası ile çeşitli protokoller yapılmıştır. Özellikle Türkiye’de DPT Ulusal Ajansın kurulmasıyla birlikte Avrupa Birliği Mesleki Eğitim Programı olan Leonardo Da Vinci Programından faydalanan ülkemizde, Avrupa Birliği ile müzakerelerin başlamasıyla yeni kaynakların ortaya çıkacağı tahmin edilmektedir.

Ülkemizde çıraklık eğitimi ve genel olarak meslek eğitimi ile ilgili projeler kısaca şunlardır.

2.12.1. Çocuk Hakları Sözleşmesi Çocuktan Çocuğa Eğitim Projesi

Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü, UNICEF işbirliğiyle, “Çalışan Çocuklarda Çocuktan Çocuğa Eğitim” projesi geliştirilmiştir. Proje kapsamına ilk önce 50 Çıraklık Eğitim Merkezi alınmıştır. Genelde tüm eğitimciler hizmetiçi eğitimden geçirilerek, çocuk hakları, ilkyardım, İş sağlığı, beslenme gibi konularda bilgi sahibi olmaları sağlanmıştır. Projenin başlıca amaçları;

- Çıraklık eğitimi merkezi öğretmenleri, işyeri temsilcileri ve velilerin çocuk hakları konusunda duyarlılıklarının artması
- Çocukların çalışma ortamlarının iyileştirilmesi
- Çırakların kendileri tanınan hakları öğrenmesidir (Celep, 2003: 124-125).

2.12.2. Endüstriyel Okullar Projesi

Dünya Bankası ile imzalanan protokol ile 1985 yılında yürürlüğe girmiştir. Toplam bütçesi 57.7 Milyon ABD doları olan bu proje 1994 yılına kadar devam etmiştir. Bu bütçenin 2.07 milyon doları harcanmadan iptal edilmiştir. Bu projenin üç hedefi bulunmaktadır.

- Dördü yeni, yedisi mevcut meslek alanında olmak üzere toplam 39 endüstri meslek lisesinin donatılması yoluyla eğitilmiş endüstriyel iş gücünü, sayı ve kalite bakımından geliştirmek
- Mevcut müfredat ve eğitim materyallerinin kalitesini artırmak ve yeni meslek alanları için program geliştirilmesine yardımcı olmak,

- Teknik destek yoluyla Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü'nün planlama ve yönetim kapasitesini artırmaktır.

Endüstriyel Okullar Projesi kapsamında; yurt çapında 250'den fazla okul bilgisayarla donatılmış, 11 meslek alanı için hem yeni müfredatlar geliştirilmiş, Türkçe'ye 42 teknik ders kitabı kazandırılmıştır, yaklaşık 900 kişi yurtdışı bursiyerlik kullanılmıştır (Çelik, 2003: 8).

2.12.3. Yaygın Mesleki Eğitim Projesi

12 Ocak 1987 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Toplam maliyeti olan 71.1 milyon Dolarının 58.5 Milyon Doları Dünya Bankasından kredisi, kalan 12.6 Milyon Dolarlık bölümde Türkiye Hükümeti katkısıdır.

Yaygın Mesleki Eğitim Projesinin üç hedefi vardır. Bunlar;

- Hizmetiçi öğretmen eğitimi sisteminin etkinliğini artırmak amacıyla eğitim programlarının tasarım ve geliştirilmesi için teknik yardım sağlanması; gelişmiş eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesi, müfredat tasarımı ve eğitim materyalleri çalışmaları yoluyla mesleki eğitim programlarının güçlendirilmesi; beceri ölçme ve sertifikalandırma standartlarının geliştirilmesi; girişimcilik kurslarının geliştirilmesi;
- Mevcut eğitim kurumların yeniden donatılması ile 16.600 kişiye; yeniden tesisi edilecek eğitim kurumlarından da 16.300 kişiye eğitim sağlanması için proje kapsamında eğitim ekipmanı ve onarım işlerinin gerçekleştirilmesi,
- Yaygın Mesleki Eğitim (YME) kurumlarına tüketilir materyallerin satın alımı için 200 Döner Sermaye İşletmesi'nin oluşturulması.

Yaygın Mesleki Eğitim Projesi, 1980'li yılların ortalarında ülkenin nitelikli iş gücü arzını arttırmak ve özellikle eğitim seviyesi düşük sınırlı hedef kitlenin istihdamını, kendi işini kurma ve gelir arttırıcı imkanlarını iyileştirmek amacı ile hazırlanmıştır. Bu amaçlara; yaygın mesleki eğitim programlarının kalitesinin arttırılması, bu programların iş piyasasının ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde dizayn edilmesi ve yaygın mesleki eğitim kurumlarının (HEM ve ÇEM) eğitim mekanlarının sayılarının arttırılması yoluyla ulaşılması ön görülmüştür (Çelik, 2003: 8-9).

2.12.4. Ortaöğretim Projesi

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Dünya Bankası Heyetleri arasında müzakereleri devam Orta Öğretim Projesi çalışmaları; nitel ve nicel gelişmeleri karşılayacak amaçlar çerçevesinde planlanmıştır. Bunlar;

- Uzun vadede zorunlu eğitimin 12 yıla çıkarılması,
- Ortaöğretimde mesleki-teknik eğitimin payının artırılması,
- Mesleki-teknik eğitim programlarının geliştirilerek meslek standartlarına ve bireysel öğretime dayalı olarak yapılandırılması yoluyla Avrupa Birliği standartlarına çıkarılması,
- Mesleki yönlendirme ve rehberlik konusunda gerekli düzenlemelerin yapılması,
- Modüler öğretim yöntemlerinin ve eğitimde teknolojinin kullanılması,
- Mesleki-teknik orta öğretim sürecinin ağırlık kazanacağı bir Orta öğretim sisteminin geliştirilmesi,
- Eğitim kurmalarımızda eğitimde kalitenin artırılması ve planlı okul gelişim modeli uygulamalarına paralel olarak, bölgesel eğitim ihtiyaçları doğrultusunda çevrenin katılım ve işbirliğinin sağlanmasıdır (Çelik, 2003: 9-10).

2.12.5. Türkiye'de Meslekî Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi (MEGEP)

Avrupa Birliği Akdeniz Programlarından (MEDA) sağlanan hibe ile yürütülecek olan Türkiye'de Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesinin Finansman Anlaşması 19.01.2000 tarihinde imzalanmıştır. Projenin süresi 5 yıl, toplam maliyeti ise 58.190.000 Euro olarak belirlenmiştir. Proje maliyetinin 51.000.000 Euro'luk kısmını AB, 7.190.000'lık kısmını ise T.C. Hükümeti karşılayacaktır (MEGEP, 2004)

Projenin amacı; özel sektörün talepleri ve katılımı doğrultusunda, Türkiye'deki Mesleki Eğitim ve Öğretimin etkinliklerini ve kalitesini artırarak Türk girişimcileri arasında rekabeti artırmak ve onları Avrupa Birliği ile ortak pazara hazırlamaktır. Proje 6 Bölgede (İstanbul, Ankara, İzmir, Adana, Trabzon ve Gaziantep) 30 ili kapsayacak

şekilde uygulanacaktır. Proje kapsamında 75 pilot proje desteklenecektir. Pilot projeler Bakanlığımıza bağlı okul ve kurumlar tarafından, sivil toplum örgütleri tarafından yada ortak girişimle sunulabilecektir (MEGEP, 2004).

2.12.6. Meslekî ve Teknik Eğitim Kurumlarının Modernizasyonu Projesi (MTEM)

Mesleki ve Teknik Eğitim Kurumlarının Modernizasyonu Projesi; teknik öğretim eğitim sisteminin iyileştirmek yoluyla Milli Eğitim Bakanlığının mesleki eğitim ve öğretim reformuna katkıda bulunmayı ve yine Bakanlığın modern ve etkin bir hizmet içi öğretmen eğitimi sistemi organize etme kapasitesini güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Proje doğrudan çıraklık eğitimi ile ilişkili olmamakla birlikte genel anlamda mesleki eğitim açısından önemli bir projedir. Finansmanı Avrupa Birliği Akdeniz Programı (MEDA) çerçevesinde sağlanacak hibe ile karşılanması planlanan Mesleki ve Teknik Eğitim Kurumlarının Modernizasyonu Projesi, Avrupa Komisyonu tarafından kabul edilmiş olup toplam maliyeti 18.500.000 Eurodur. Bu maliyetin 14.000.000'luk bölümünü Avrupa Birliği katkısı oluşturmaktadır. 25 Temmuz 1997 tarihinde imzalanan finansman anlaşması ile yürürlüğe giren projenin Türk Hükümeti katkısı ise 4.500.000 Euro olarak belirlenmiştir (MTEM, 2004).

Proje kapsamında;

- İşveren kuruluşlarıyla işbirliği yapılarak ve/veya mevcut işbirliğini geliştirerek mesleki ve teknik eğitimin sanayinin ihtiyaçlarının uygun hale getirilmesi,
- Seçilen teknik liselerde teknisyen eğitimi için daha etkili ve uygun programlar üretilmesi
- Seçilen 11 ildeki 19 pilot okulun atölyelerinin yüksek istihdam potansiyeline sahip 8 meslek alanında donatılarak, bunların etkinliğinin ve eğitim kalitesinin artırılması,
- Seçilen okulların 5'inde öğretmenlerin hizmetiçi eğitim alabilmeleri için gereken insan kaynakları, esnek yapılar ve binaların sağlanması
- Teknik yardım ve eğitim yoluyla Milli Eğitim Bakanlığı'nın araştırma ve geliştirme kapasitesinin güçlendirilmesi bulunmaktadır.

2.13. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Ülkemizde çıraklık eğitimini konu alan ve bununla alakalı araştırmaları gösteren bilgiler Tablo 6’da gösterilmektedir.

Tablo 6. Çıraklık Eğitimi İle İlgili Yapılan Araştırmalar

Araştırmayı Yapan	Araştırmanın Adı	Yapıldığı Dönem
Milli Prodüktivite Merkezi	Sanayide Çıraklık	1970
İlhan SEZGİN	Makine İmalat Sanayinde Çıraklık Eğitimi	1974
Haydar TAYMAZ	Çıraklık Eğitim Projesi	1979
Hüseyin TAMER	Elektronik Mesleğinde Çıraklık Programı	1979
Kemal ÖKE	Ankara’da Çırakların Çalışma Koşulları	1979
Meral UYSAL	Çıraklık Eğitimi	1982
Ali ŞAHİNKESEN	Çıraklık Eğitimi	1985
Melahat DEMİRALP	Çıraklık Eğitim Merkezlerine Devam Eden Öğrencilerin Eğitim ve Öğretime İlişkin Beklenti ve Sorunları (Ankara İli)	1986
Nephan SARAN Taylan AKKAYAN	Çalışan Gençliğin İşbaşında Eğitimi Çıraklık, Kalfalık, Mesleğe Yönelme Sorunları	1986
S.Şükrü ARGİN	Çıraklık Kurslarına Katılma Eğilimleri; Küçük Sanayide Çalışan Çıraklara Yönelik Bir Değerlendirme	1989
Mehmet TAŞPINAR	Elazığ ve Malatya’da Çıraklık Eğitimi ve Sorunları	1992
Şaban YILDIRIM	Çıraklık Eğitim Merkezlerinde 3308 Sayılı Yasaya Göre Yapılan Eğitimin Değerlendirilmesi	1992
Aysel KÖKSAL	Çıraklık Eğitim Merkezi’ne Devam Eden ve Etmeyen 15-18 Yaş Grubu Çalışan Çocukların Çalışma Koşulları ve Sorunları Üzerinde Karşılaştırmalı Bir Araştırma	1992
Hayat Avcı BOZ	Ankara İlinde Çıraklık ve Mesleki Eğitim Yasası Kapsamındaki Meslek Alanlarında Çalışan Çocukların Çalışma Yaşamı ve Eğitim-Öğretim Uygulamalarına İlişkin Görüşleri	1993
Pamuk YILMAZ	Mesleki ve Teknik Lise Mezunları İle Çıraklık Eğitim Mezunlarının İş Performanslarının Karşılaştırılması	1995
Ahmet SÖNMEZ	Mesleki Örgün Eğitim İle Çıraklık Eğitiminin Bütünleştirilmesi	1995
Saffet ÖZGÜVEN	3308 Sayılı Çıraklık ve Meslek Eğitim Kanununun Erzurum Çıraklık Eğitim Merkezi’ndeki Uygulaması Üzerine Bir Araştırma	1995
Mehmet Bünyamin ÖZMEN	Çıraklık Eğitim Merkezine Devam Eden Çırakların Benlik Algısını Etkileyen Faktörler	1997

Araştırmayı Yapan	Araştırmanın Adı	Yapıldığı Dönem
Mustafa OTRAR	Endüstri Meslek Liseleri ve Çıraklık Eğitim Merkezlerinde Öğrenim Görmekte Olan 16-18 Yaş Grubundaki Öğrencilerin Mesleki Olgunluk Düzeyleri İle Bazı Kişilik Özelliklerinin Karşılaştırılması	1997
S.Ahmet ŞENER	Dikmen Türk-Alman Mesleki Eğitim Merkezi Öğrencilerinin Mesleki Yeterliliklerinin Alman Standartları İle Karşılaştırılması	1997
Şahin KESİCİ	Çıraklık Eğitim Merkezindeki Öğrencilerin İlgi, Yetenek ve Değerleri İle Meslekleri Arasındaki İlişkisi (Konya Çıraklık Eğitim Merkezi Örneği)	1997
Behice ODAMAN	Yaygın Mesleki Eğitim Projesi Kapsamındaki Çıraklık Eğitim Merkezleri Yönetici ve Öğretmenlerinin Proje Uygulamaları Hakkındaki Görüşleri	1999
Çidem (GÜLTEKİN) TÜRKORAL	Adana İli Seyhan İlçesi Çıraklık Eğitim Programlarının Değerlendirilmesi	1999
Sevgi CANBAZ	Samsun Çıraklık Eğitim Merkezi'ne Devam Eden Çırakların Sosyodemografik, Çalışma Yaşamı Özelliklerinin ve Durumluluk-Sürekli Kaygı Düzeylerinin Değerlendirilmesi	2001
Akif TOK	Eğitimciler ve İşverenlere Göre Çıraklık Eğitim Sisteminin Başlıca Problemleri ve Çözüm Önerileri	2001
Bayram YILMAZ	Çıraklık Eğitimine Devam Eden 14-19 Yaş Arasındaki Çalışan Gençlerin Sosyo-Kültürel Yapıları ve Eğitim Problemleri	2002
Hakan GEÇER	Kocaeli Mesleki Eğitim Merkezi Öğrencilerinde İş Kazası Sıklığı	2003

1970 yılında Milli Prodüktivite Merkezi tarafından yapılan “Sanayide Çıraklık” konulu araştırmanın amacı iş çevrelerinin (işveren, çırak, işçi ve bunların sendikaları) görüşlerini almak, ve alınan görüşlere göre değerlendirmelerde bulunmaktır. Araştırmada 50 işyeri, 18 işveren sendikası, 35 işçi ve 35 işyerinde çalışan çıraklar evren olarak belirlenmiştir. Araştırma sonucunda “Çıraklık Kanunu” ve Sanayide Eğitim Kanunu” adı altında iki tane kanunun çıkarılması gerekliliği savunulmuştur.

İlhan SEZGİN tarafından 1974 yılında yapılan “Makine İmalat Sanayinde Çıraklık Eğitimi” konulu araştırmanın amacı çıraklık eğitiminin gerek duyduğu ihtiyaçları belirlemek ve bu ihtiyaçlara uygun yeni bir çıraklık eğitim sistemi oluşturmaktır. Araştırmada örnekleme gidilmiş ve 12 ilde 114 işletme yöneticisi, 622 usta ve 622 çırağın bilgilerine başvurulmuştur. Araştırma sonunda, en büyük sorunun

çıraklık eğitimi için yeterli insan gücünün bulunamadığı belirlenmiştir. Endüstriyel mesleki eğitimin maliyetlerinin yüksek olduğu ve bu maliyetlerin düşürülmesinin ancak çıraklık eğitimi ile olacağı savunulmuştur.

1979 yılında Haydar TAYMAZ tarafından “Çıraklık Eğitimi Projesi” konulu araştırmanın amacı 2089 sayılı “Çırak, Kalfa ve Ustalık Kanunu” ve planlı denemecilik ilkesine uygun olarak yeni eğitim programları belirlemektir. Proje sonucunda Ankara, Denizli, Eskişehir, İzmir, Kayseri ve Tekirdağ illerinde tesviye, metal işleri, elektronik, döküm ve marangozluk mesleklerinde öğretime başlanması ve bu konuda araştırmalar yapılması kararlaştırılmıştır.

Hüseyin TAMER’in 1979 yılında “Elektronik Mesleğinde Çıraklık Programı” konulu araştırmanın amacı; mesleğe yeni başlayan çıraklar için gerekli olan “Elektronik Teknolojisi ve Uygulaması” dersinin programının hazırlanmasıdır. Program için gerekli olan veriler uzmanların görüşleri, gerekli kaynakların taranması, Yüksek Teknik Öğretmen okulunun 3. sınıf öğrencileri ve Mesleki Eğitim Merkezi Elektronik Kursundan mezun olanların görüşleri alınarak toplanmıştır.

Kemal ÖKE, 1979 yılında “Ankara’da Çalışan Çırakların Çalışma Koşulları” konulu araştırmasında, evrenini Siteler ve Sanayi Çarşısında çalışan çıraklar oluşturmuştur. Araştırma sonuçlarına göre çırakların fakir aileden geldikleri, tamamına yakınının ilkokul mezunu olduğu, yaşlarının 15’ten fazla olduğu, çalışma koşullarının iyi olmadığı, büyük bölümünün sigortasız çalıştıkları sadece yüzde 15’inin denetlendiği ve çok fazla iş kazaları geçirdiklerini söylemek mümkündür.

Meral Uysal 1979 yılında “Çıraklık Eğitimi” adlı araştırmasında 2089 sayılı “Çırak ve Ustalık Kanunu” ile yasal güvence altına alınan çıraklık eğitiminin bulunduğu durumun bir değerlendirilmesini yapmayı amaçlamıştır. Araştırmanın evreni Ankara Sanayi Çarşıları ve Siteler iş merkezlerinde çalışan çıraklar oluşturulmuştur. İş yeri kayıtlarında yararlanılarak 19814 işyerinden 150 tanesi örnekleme alınmış ve bu iş yerinde 115 çırakla görüşülmüştür. Verilere göre Çıraklığın ekonomik nedenlerden dolayı seçildiği ve çırakların çoğunluğunun kırsal kesimden geldikleri, gecekonduda

oturdukları, ilkokul mezunlarının çoğunlukta olduğu belirtilmiş ve çırakların öğrenen olmaktan çok, üretici nitelik taşıdıkları söylenmektedir.

1985 yılında Ali ŞAHİNKESEN tarafından doktora tezi olarak hazırlanan “Çıraklık Eğitimi” adlı araştırmanın amacı MEB tarafından yürütülen çıraklık eğitimi uygulamalarının mevcut durumu saptamak değerlendirmek ve ülke gerçeklerinin dikkate alarak öneriler geliştirmek olarak belirlenmiştir. Evren olarak 1979 yılında eğitime başlayan Ankara, Denizli, Eskişehir, İzmir Kayseri, Konya ve Tekirdağ illerindeki üç yıl çalışmış kalfalar, eğitici usta kursuna katılıp belge almış ustalar, çıraklık eğitimi teorik meslek dersleri öğretmenleri ve ulusal düzeydeki “Çıraklık Kurulu “ ile il düzeyindeki “Mahalli Çıraklık Eğitimi Komitesi” üyeleri olmak üzere dört grup belirlenmiştir. Araştırmada 241 kalfa, 224 usta, 102 öğretmen ve her iki komitede görev yapan 60 kişi örnekleme alınmıştır. Elde edilen verilere göre çırakların işe girişlerinde yapılması gereken mesleki rehberlik, sağlık raporunun alınması, sözleşme süreleri, ücret ödenmesi, ücretlerin artırılması, yıllık izin gibi uygulamaların yeterince yerine getirilmediği, meslek dersleri yanında verilen genel bilgi derslerinin yetersiz olduğu, eğitimden yeterince yararlanmadığı, eğitici usta kurslarının verimsiz olduğu sonuçları elde edilmiştir. Bunların ışığında mesleki teknik eğitimin yeniden düzenlenmesi yasa ve yönetmeliklere getirilen hükümlerin uygulanmasına dikkat edilmiştir. Çıraklık eğitim merkezlerinde atölye kurulması görev alan personelin hizmetçi eğitimden geçirilmesi önerilerinde bulunulmuştur.

Melahat DEMİRALP’in 1986 yılında yaptığı “Çıraklık Eğitimi Merkezlerine Devam Eden Öğrencilerin Eğitim ve Öğretime İlişkin Beklenti ve Sorunların” konulu araştırmasında öğrencilerin eğitim ve öğretime ilişkin beklenti ve sorunlarını belirlemek ve önerilerde bulunmak amaçlanmıştır. Araştırmanın evrenini 39 ildeki 59 Çıraklık Eğitim Merkezi oluşturulmuş, alt evren olarak bu iki merkezde kayıtlı olan 782 öğrencinin tesadüfî örnekleme ile seçilen 100 öğrencisine anket uygulanmıştır. Araştırmaya göre öğrencilerin yüzde 82.29’u ilkokul bitirmiş veya ortaokul mezunudur. Öğrencilerin yüzde 45.89’u işe girerken sağlık kontrolünden geçmemiş, yüzde 26.04’ü sigortalı değildir. Bunların dışında öğrencilerin okulda yemek verilmemesi, eğitim süresinin kısa oluşu, verilen derslerin uygulamasının yeterince yapılmaması, sekiz saatten fazla çalışma vb. sorunları vardır. Yapılan önerilerin bazıları şu şekildedir.

Öğrenciler günde 8 saat çalıştırılmalı ve sigortalı düzgün şekilde yapılmalıdır. Çırakların sağlık kontrollerini yapılmalı ve ücretleri kanunlara uygun şekillerde ayarlanmalıdır.

Nephan SARAN ve Taylan AKKAYAN'ın yönetiminde hazırlanan “Çalışan Gençliğin İşbaşında Eğitimi Çıraklık Kalfalık Mesleğe Yönelme Sorunların” konulu araştırma, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Antropoloji Bölümü yönetiminde yapılmıştır. Amacı geleneksel sanatların sürdürüldüğü atölyelerde küçük esnaf ve sanatkar ve sanayicinin yanında çalışan usta-kalfa-çırak zinciri içinde bir el becerisini öğrenmeye hedef alan genç grubun, sosyal kültürel özelliklerinin saptanması olarak belirlenmiştir. Araştırmanın evreni 6376 (4002 tornacı, 2374 motor tamircisi) sanatkar olurken, örnekleme 616 olarak belirlenmiştir. Yapılan anketlerden çıkan sonuçlara göre çalışanların genellikle ilkokul mezunu olduğu, iş bulurken akraba ve yakınlarının aracılığıyla bulduğunu söylemek mümkündür. Araştırmacı önerilerinde işe başlama yaşının büyütülmesi ve çıraklık eğitimi ile örgün eğitim denkliliğinin sağlanması gibi konulardan bahsetmektedir.

S.Şükrü ARGİN tarafından 1989 yılında hazırlanan Yüksek lisans tezinin konusu “Çıraklık Kurslarına Katılma Eğilimleri; Küçük Sanayide Çalışan Çıraklara Yönelik Bir Değerlendirme” olarak belirlenmiştir. Bu çalışmada, ilgili yasanın getirdiği yeni çıraklık modelinin yapısının özellikle Avrupa Topluluğu üyesi ülkelerle karşılaştırılmalı bir biçimde incelenmekte ve alan araştırmasından elde edilen veriler doğrultusunda küçük sanayi sitesinde çalışan çırakların, Çıraklık Eğitim Merkezindeki kurslara katılma eğilimi ölçülmektedir. Ayrıca araştırma sonunda kurslara katılma oranlarının istenilen seviyelerde olmadığı belirlenmiş ve bu problemin giderilmesi için öneriler sunulmuştur.

“Elazığ ve Malatya'da Çıraklık Eğitimi ve Sorunları” konulu yüksek lisans tezi Mehmet TAŞPINAR tarafından 1992 yılında hazırlanmıştır. Araştırmanın amacı 3308 sayılı “Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu” kapsamında Elazığ ve Malatya'da yapılan çıraklık eğitiminin sorunlarını belirlemek, ulusal düzeydeki soruları da ele alarak çözüm önerileri geliştirmektir. Araştırma verileri literatür taraması ve anket yöntemiyle toplanmıştır. Araştırmanın evreni Elazığ ve Malatya illerindeki eğitim uygulamaları

olarak belirlenirken, örneklem olarak bu iki ildeki Çıraklık okullarındaki öğretmenler (68), 3. ve 4. sınıf öğrencileri (307) ve bu öğrencilerin iş yerlerindeki ustaları (213) kişi olmuştur. Araştırmanın sonucuna göre; çırakların beslenme ve barınma sorunlarının olduğu, çalışan çocukların aldıkları ücretlerin yetersiz olduğu, kanunlarda belirtilen çalışma saatlerinden fazla çalıştırıldıkları belirlenmiş ve araştırmacı bu sorunların çözümlerine yönelik önerilerde bulunmuştur. Ustaların; ustalık belgesi alması ve iş yeri açma hususundaki problemlerinin de işlendiği bu araştırmada, araştırmacı alınması gereken önlemleri belirlemiştir. Öğretmenlerle ilgili olarak hizmetiçi eğitimlerin artırılması ve öğretmen yetiştiren okullardaki müfredatın yeniden gözden geçirilmesi gerektiğinin üzerinde durulmuştur.

1992 yılında Şaban YILDIRIM tarafından “Çıraklık Eğitim Merkezlerinde 3308 Sayılı Yasaya Göre Yapılan Eğitimin Değerlendirilmesi” konulu yüksek lisans tezinin amacı, 3308 sayılı yasaya göre yürütülen çıraklık eğitiminin çalışmalarını incelemektir. Öğretmen, usta ve öğrencilerin görüşlerinin alındığı araştırmada Çıraklık Eğitim Sisteminin yeterli bulunmayan özellikleri belirlenmiş ve bu eksikliklerin tamamlanması için önerilerde bulunulmuştur.

Ayşe KÖKSAL tarafından hazırlanan “Çıraklık Eğitim Merkezi'ne Devam Eden ve Etmeyen 15-18 Yaş Grubu Çalışan Çocukların Çalışma Koşulları ve Sorunları Üzerinde Karşılaştırmalı Bir Araştırma” konulu yüksek lisans tezinin amacı Ankara’da çıraklık eğitim merkezine devam eden ve etmeyen çocukların çalışma koşulları ve sorunlarının karşılaştırılmasına yöneliktir. Araştırma, Siteler Çıraklık Eğitim Merkezi’nde Cila ve Metal meslek dallarına devam eden 80 ve sanayide çalışıp da eğitime devam etmeyen 60 çırak üzerinde yapılmıştır. Araştırma sonucunda Çıraklık Eğitim Merkezleri’ne devam eden çırakların; eğitime devam etmeyen çıraklara göre, kanuni haklarını daha iyi bildikleri ve geleceği kendilerini daha iyi hazırladıkları söylenebilir.

“Ankara İlinde Çıraklık ve Mesleki Eğitim Yasası Kapsamındaki Meslek Alanlarında Çalışan Çocukların Çalışma Yaşamı ve Eğitim-Öğretim Uygulamalarına İlişkin Görüşleri” konulu doktora tezi 1993 yılında Hayat Avcı BOZ tarafından yapılmıştır. Araştırmanın amacı Ankara’da 3308 sayılı Çırak ve Mesleki Eğitim Yasası

kapsamındaki meslek alanlarında çalışan ve Çıraklık Eğitim Merkezleri'ndeki öğrencilerin eğitim uygulamaları ve çalışma konularına ilişkin görüşlerini belirlemektir. Araştırma, 372 çırak ve 128 aday çıraktan elde edilen veriler doğrultusunda yapılmıştır. Çalışma sonucu; çırakların Çıraklık Eğitim Merkezleri'nde verilen eğitimlerden yeterince yararlanamadıkları ve bu eğitimden kazandıkları davranışları uygulamaya aktaramadıkları belirlenmiştir.

Pamuk YILMAZ tarafından 1995 yılında yapılan “Mesleki ve Teknik Lise Mezunları İle Çıraklık Eğitim Mezunlarının İş Performanslarının Karşılaştırılması” konulu yüksek lisans tezinin amacı farklı eğitim kurumlarından mezun çırakların iş performansları ve mesleksel becerilerinin şef ve ustabaşı görüşleri ışığında incelenmesidir. Ankara OSTİM küçük sanayi sitesindeki 80 işyerinde çalışan 80 ustabaşı ve 80 şefin görüşleri alınmıştır. Araştırmanın sonucuna göre mesleki ve teknik lise mezunlarının, çıraklık eğitim merkezi mezunlarına göre daha fazla mesleksel becerilere sahip olduğu belirtilmektedir.

1995 yılında Ahmet SÖNMEZ tarafından hazırlanan “Mesleki Örgün Eğitim İle Çıraklık Eğitiminin Bütünleştirilmesi” yüksek lisans tezinde veriler üç grup kaynaktan elde edilmiştir. 1. grup veriler, ilgili literatür taramasından yapılmış, 2.grup verilerin kaynağı örgün eğitim kurumundan 95, çıraklık eğitim kurumundan 80 olmak üzere 175 meslek dersi öğretmeninden ve son olarak 3. grup verilerin kaynağı ise MEB ve Teknik Eğitim Fakültesi ile Eğitim Bilimleri Fakültelerinde görevli, mesleki ve teknik eğitimle ilgili uzmanlardır. Araştırma sonunda mesleki eğitimde programlarının bir bütün halinde ele alınması gerekliliği savunulmuş, çıraklığa başlama yaşının ve çıraklarda bulunması gereken en az eğitim durumunun, her meslek için meslek alanındaki öğretim programına uygun olarak, ayrı ayrı belirlenmelidir.

Saffet ÖZGÜVEN tarafından 1995 yılında hazırlanan “3308 Sayılı Çıraklık ve Meslek Eğitim Kanununun Erzurum Çıraklık Eğitim Merkezi'ndeki Uygulaması Üzerine Bir Araştırma” konulu tezde Türkiye’de Çıraklık Eğitiminin tarihsel gelişimi, çıraklığın hukuki kaynakları ve Çıraklık Eğitimi Programları ile ilgili teşkilat durumu incelenmiştir. Ayrıca çalışmada Erzurum Çıraklık Eğitim Merkezi'nde eğitim gören çıraklar, ustaları ve öğretmenlerine anket yaptırılarak Erzurum Çıraklık Eğitim

Merkezi’ndeki uygulamalar incelenmiştir. Araştırmacı Erzurum Çıraklık Eğitim Merkezi’nde yapılan eğitimin, 3308 sayılı kanunun temel ilke ve amaçlarına uygun bir şekilde yürütülmediği kanaatine varmıştır.

“Çıraklık Eğitim Merkezine Devam Eden Çırakların Benlik Algısını Etkileyen Faktörler” konulu, 1997 yılında Mehmet Bünyami ÖZMEN hazırlanan araştırmada 1996-1997 öğretim yılında Samsun ili Çıraklık Eğitim Merkezine devam eden çırakların, benlik algıları ile bulundukları meslek grubu, sınıf düzeyi, yaş grubu, eğitim düzeyi, işyerinin çalışma şartları, işdalı hakkındaki düşünceleri gibi farklı konular incelenmiştir. Araştırmanın örneklemi çeşitli mesleklerin 1.2.3. ve 4. sınıflara devam eden çıraklardan random örnekleme yöntemiyle seçilen 225 kişiden oluşmaktadır. Araştırma sonucunda usta denetimi altındaki mesleklerde çalışan çırakların benlik algıları, usta denetimi olmayanlara göre yüksek bulunmuştur. Ayrıca yaşı büyük olan çırakların benlik algıları, yaşı küçük çıraklara göre daha yüksek bulunmuştur.

OTRAR’ın 1997 yılında “Endüstri Meslek Liseleri ve Çıraklık Eğitim Merkezlerinde Öğrenim Görmekte Olan 16-18 Yaş Grubundaki Öğrencilerin Mesleki Olgunluk Düzeyleri İle Bazı Kişilik Özelliklerinin Karşılaştırılması” konulu yüksek lisans tezi, İstanbul Haydarpaşa, Ümraniye, Maçka Akif Tuncce ve Şişli Endüstri Meslek Lisesi ve Kadıköy, Ulubatlı Hasan, Fatih ve Beyoğlu Çıraklık Eğitim Merkezlerinde öğrenim gören 16-18 yaş grubundaki 618 öğrenci üzerinde çalışılmıştır. Tarama modeline göre yapılan bu araştırmada; öğrencilerin başarıma, başatlık, sebat, düzen, bağımsızlık, değişiklik, oto-kontrol, özgüven, yaratıcı kişilik ve askeri liderlik gibi bazı kişilik özellikleri mesleki olgunluk düzeyleriyle karşılaştırılmaktadır.

S.Ahmet ŞENER tarafından hazırlanan yüksek lisans tezi olarak hazırlanan “Dikmen Türk-Alman Mesleki Eğitim Merkezi Öğrencilerinin Mesleki Yeterliliklerinin Alman Standartları İle Karşılaştırılması” konulu çalışmada, Dikmen TAMEM modeli (ikili sistem) çerçevesinde kazandırılan mesleki yeterliklerin, Almanya standartları karşısındaki durumunu belirleyerek sonuçlarının karşılaştırılması yapılmaktadır. Genel tarama modeli ile yapılan bu çalışmada, çıraklara son test 1 (Türkiye’de uygulanan) ve son test 2 (Almanya’da uygulanan) olmak üzere 2 farklı test uygulanmıştır. İki test

arasında Meslek Bilgisi ve Meslek Matematiği derslerinde, anlamlı fark ortaya çıkarken, Meslek Resim dersinde başarını aynı olduğu görülmüştür.

1997 yılında Şahin KESİCİ tarafından hazırlanan “Çıraklık Eğitim Merkezindeki Öğrencilerin İlgi, Yetenek ve Değerleri İle Meslekleri Arasındaki İlişkisi (Konya Çıraklık Eğitim Merkezi Örneği)” konulu yüksek lisans tezinin evreni Türkiye’deki MEB’e bağlı Çıraklık Eğitim Merkezleri alınırken, örnekleme Konya 100. Yıl Çıraklık Merkezindeki 195 çırak alınmıştır. Araştırma sonucunda, Çıraklık Eğitim Merkezindeki çırakların, sözel, sayıl ve şekil-uzay yetenekleri açısından meslekler arasında anlamlı farklılık bulunmuştur.

Behice ODAMAN tarafından 1999 yılında “Yaygın Mesleki Eğitim Projesi Kapsamındaki Çıraklık Eğitim Merkezleri Yönetici ve Öğretmenlerinin Proje Uygulamaları Hakkındaki Görüşleri” konulu bir araştırma hazırlanmıştır. 234’ü yönetici, 604’ü öğretmen olmak üzere toplam 838 kişiyle araştırma yapılmış ve analizler frekans, yüzde ve kaykare tekniğine göre yorumlanmıştır. Araştırma bulguları, proje kapsamına alınan meslek alanlarına gösterilen ilgi, proje hedefleri konusunda bilgilendirme, eğitim programlarının geliştirilmesi, girişimcilik kurslarının açılması, makine ve teçhizatın kullanılması, hizmetiçi eğitim programlarından yararlanma, yardımcı teknik ders kitaplarının sağlanması konularında proje çıktılarının yeterli olmadığı söylenmektedir.

TÜRKORAL tarafından “Adana İli Seyhan İlçesi Çıraklık Eğitim Programlarının Değerlendirilmesi” konulu yüksek lisans tezi 1999 yılında yapılmıştır. 3308 sayılı “Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kanunu” hükümlerine göre uygulanan eğitim programlarının, Adana ilinin Seyhan ilçesindeki öğrenci, öğretmen ve usta öğretici (işveren) görüşlerine dayanılarak değerlendirilmesi yapılmıştır. Tarama yöntemiyle yapılan bu araştırma sonucunda, öğrencilerin yaşları, sosyoekonomik düzeyleri, Adana’daki ikamet süreleri ile teorik eğitim başarıları arasında eğitimdeki başarıları arasında anlamlı bir fark görülmemiştir. Fakat öğrencilerin cinsiyet ve son mezun oldukları okul ile teorik eğitimdeki başarıları arasında anlamlı bir fark görülmüştür. Genel anlamda öğrenci ve usta öğreticilerin uygulanan programlar hakkında yeterli bilgi sahibi olmadıklarını sonucuna ulaşılmıştır.

2001 yılında Sevgi CANBAZ tarafından hazırlanan “Samsun Çıraklık Eğitim Merkezi'ne Devam Eden Çırakların Sosyodemografik, Çalışma Yaşamı Özelliklerinin ve Durumluluk-Sürekli Kaygı Düzeylerinin Değerlendirilmesi” konulu araştırmada 2000-2001 öğretim yılında Samsun ili Çıraklık Eğitim Merkezinde okuyan 1001 çırağa anket uygulanmıştır. Araştırma sonucunda çocukların çalışma nedenleri, sorunları ve çözüm yolları bulunurken, araştırmacı çıkan bu bulgulara göre sonuç ve önerilerde bulunmuştur.

Akif TOK tarafından 2001 yılında hazırlanan “Eğitimciler ve İşverenlere Göre Çıraklık Eğitim Sisteminin Başlıca Problemleri ve Çözüm Önerileri” adlı araştırmada, işveren deneklerle ilgili bulgular ve öğretmen deneklerle ilgili bulgular farklı farklı incelenmiştir. Araştırma sonucuna göre, çıraklık eğitim Merkezlerinin tanıtımının yapılmadığı, Çıraklık Eğitim Merkezlerindeki araç ve gereçlerin yetersiz olduğu, eğitim programlarına göre yeterince kitap bulunamadığı, öğrencilerin meslek seçiminde rehberlik yapılması gerekliliği ve sanayide olabilecek kazalara anında müdahale edilebilmesi için sanayi sitelerinde sağlık ocaklarının kurulması gerekliliği vurgulanmıştır.

“Çıraklık Eğitimine Devam Eden 14-19 Yaş Arasındaki Çalışan Gençlerin Sosyo-Kültürel Yapıları ve Eğitim Problemleri” konulu araştırma 2002 yılında Bayram YILMAZ tarafından yapılmıştır. Bu araştırma, haftanın beş günü çalışıp, bir günü Çıraklık Eğitim Merkezi'ne gelen çırakların, sosyo-kültürel yapılarını anlamak, erken yaşta çıraklığa başlama nedenlerini öğrenmek ve eğitimle ilgili problemleri belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmacı sonuç ve önerilerinde eğitim problemlerinin çözümüne yönelik bilgiler sunmuştur.

2003 yılında Hakan GEÇER tarafından hazırlanan yüksek lisans tezinin konusu “Kocaeli Mesleki Eğitim Merkezi Öğrencilerinde İş Kazası Sıklığı”dır. Araştırmanın amacı; Kocaeli Mesleki Eğitim Merkezi öğrencilerinin çalışma koşullarının belirlenmesi, iş kazası geçirme sıklıklarının ve bunun nedenlerini öğrenmektir. 703 öğrenciyle gerçekleştirilen bu çalışma sonucunda, çırakların büyük çoğunluğunun erkek, ortaokul mezunu ve çalışmaya başlama yaşlarının 14 olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin % 71,4'ünün altı aylık dönemde bir ve ya daha fazla iş kazası geçirdiği,

bunun makinelerin yol açtığı ve ya düşme yoluyla olduğu ortaya çıkmıştır. İş kazalarının gece çalışmaları, koruyucu malzemeler kullanmama ve iş kazaları ile ilgili yeterince eğitim alınmadığı için olduğu söylenebilir. Araştırmacı ekonomi ve sosyal gelişmenin sağlanması, gelir dağılımındaki eşitsizliğin çözülmesi, işsizliğin önlenmesi, çocuklara eşit ve ücretsiz eğitim olanaklarının tanınması gibi çeşitli önerilerde bulunmuştur.

Bu çalışmalar çeşitli yönleriyle çıraklık eğitim sisteminin, geçmişten günümüze kadar geçen süredeki tarihsel gelişiminden başlayıp, günümüze kadar gelen tüm aşamaları ayrıntılarıyla incelemektedir. Milli Prodüktivite Merkezi tarafından hazırlanan araştırma ve İlhan SEZGİN'in araştırmalar 2089 sayılı kanundan önce yapılmış ve günün şartları hakkında bizlere bilgi vermektedir. Haydar TAYMAZ, Hüseyin TAMER, Kemal ÖKE, Meral UYSAL ve Ali ŞAHİNKESEN'in çalışmaları ise 2089 sayılı “Çırak, Kalfa ve Ustalık Kanunu” ile ilgili olup, kanun gereğince hazırlanan eğitim programlarının yansımaları ele alınmıştır.

TAŞPINAR, YILDIRIM, KÖKSAL, BOZ, ÖZGÜVEN ve TÜRKORAL gibi araştırmacılar ise 3308 sayılı “Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kanunu”nu ile uygulanan programların uygulanması hakkında araştırmalar yapmıştır. Araştırmamız ise 2001 yılında çıkartılmış olan 4702 sayılı “Mesleki Eğitim Kanunu” gereğince uygulanan çıraklık eğitimini ve uygulanmasını incelemektedir.

BÖLÜM III.

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, evren ve örneklem, verilerin toplanması, verilerin çözümlenmesi ve yorumlanması alt bölümlerine yer verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma tarama modelindedir. Veriler ilgili kaynaklardan, anket yöntemi kullanılarak toplanmıştır. Verilerin sonucuna göre işverenlerin (ustaların), çırakların ve Mesleki Eğitim Merkezlerindeki öğretmenlerin çıraklık eğitiminden beklentileri ölçülmeye çalışılmıştır.

3.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evreni, Elazığ, Malatya ve Diyarbakır illerindeki, 2005-2006 öğretim yılında öğrenim gören 1782 çırak öğrenciyi, çalıştıkları işyerlerindeki işverenleri (ustaları) ve MEM'lerde görev yapan 90 öğretmeni kapsamaktadır.

Mesleki eğitim merkezlerinde 2005-2006 öğretim yılında öğrenim gören çıraklardan 2. ve 3. sınıf öğrencisi olan 1120 kişi çalışma evreni olarak belirlenmiştir. Örneklem için, Elazığ, Malatya ve Diyarbakır'daki Mesleki Eğitim Merkezlerinde anketin yapıldığı hafta okula gelen 2. sınıf 3. sınıf ve son sınıf öğrencilerinden oluşan 600 kişi, bu üç mesleki eğitim merkezinde görev yapan 90 öğretmen ve öğrencilerin işyerlerindeki 180 usta örnekleme alınmıştır.

3.3. Veriler ve Toplanması

Çıraklara, işverenlere ve eğitmenlere olmak üzere ilgili literatür taraması ve uzman görüşleriyle elde edilen üç farklı anket soruları hazırlanmıştır. Hazırlanan bu anketler Elazığ MEM'deki 10 öğrenci, bu öğrencilerin ustaları ve 5 öğretmen ile yüz yüze görüşülerek gerekli gözden geçirmeler yapılmıştır. Daha sonra Malatya ve Diyarbakır illeri MEM yetkilileri ve Fırat Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi'nde görevli uzmanlarla görüşülerek anketlere son şekli verilmiştir (EK-1-2-3 Anket Örnekleri).

Öğrencilere (çıraklara) anketler sınıfta dağıtılmış ve samimi bir şekilde cevaplanması sağlanmıştır. İşverenler için hazırlanan anketler işyeri sayısına göre öncelikle araştırmacı tarafından uygulanmaya çalışılmış, uygun olmadığı durumlarda öğrencilere dağıtılmış ve bir hafta sonra bu anketler tekrar toplanmıştır. Çalışmanın daha sağlıklı olabilmesi için aynı işyerinde çalışan çıraklara 1 adet işveren anketi verilmiştir. Öğretmenlere yapılacak anket ise müdürlükler aracılığıyla tek tek dağıtılmış ve anketler bir süre sonra toplanmıştır. Tablo 7’de örnekleme dağıtılan ve geri dönen anket oranları görülmektedir.

Tablo 7. Örneklem Gruplarına Dağıtılan ve Geri Dönen Anket Oranları

Anket Türü	Dağıtılan Anket Sayısı				Geri Dönen Anket Sayısı				
	E	M	D	Toplam	E	M	D	Toplam	%*
Çırak Anketi	200	200	200	600	179	185	198	562	93,7
Öğretmen Anketi	30	30	30	90	20	28	20	68	75,6
Usta Anketi	60	60	60	180	38	55	53	146	81,1
Toplam	290	290	290	870	237	268	271	776	89,2

(E) Elazığ, (M) Malatya, (D) Diyarbakır illerini temsil etmektedir.

* Geri dönen anketlerin, toplam dağıtılan anketlere oranıdır.

Tablo 7’de görüldüğü gibi toplam 870 adet anket dağıtılmıştır. Bunlardan 600 tanesi çıraklara, 90 adeti öğretmenlere ve 180 adeti de ustalara dağıtılmıştır. Anketler dağıtılırken iller arasında bir ayırım yapılmamış ve eşit bir şekilde dağıtılmıştır. Çıraklara dağıtılan anketlerde % 93,7’si, öğretmenlere dağıtılan anketlerden % 75,6’sı ve ustalara dağıtılan anketlerin de % 81,1’i geri toplanmıştır. Geri dönen toplam anket sayımız 776 adet yani % 89,2 oranındadır.

3.4. Verilerin Çözümü ve Yorumlanması

Anketlerimiz Elazığ, Malatya ve Diyarbakır illeri ayrı ayrı olmak üzere, çıraklar, öğretmenler ve ustalar diye üç grupta toplanmıştır. Bu anketlerden alınan veriler, SPSS istatistik programına tek tek girilmiştir. Çözümlemeler de bu program yardımıyla yapılmıştır. Grupların özellikleri frekans dağılımı ve yüzdeler şeklinde yorumlanmıştır. Gruplar arasında (çırak, usta ve öğretmen) ortak sorulan soruların çözülmesinde manidar farklılık olup olmadığı belirlemek için X^2 çözülmesi yapılmıştır. Manidarlık düzeyi 0,05 olarak seçilmiştir.

BÖLÜM IV.

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde çıraklar, ustalar ve öğretmenlerden elde edilen veriler sayısallaştırılmış ve yorumlanmıştır. Kaynak grupların çözümlenmesinde frekans ve yüzdeler, görüşlerin karşılaştırılmasında kay kare (X^2) çözümlenmesi kullanılmıştır. Manidarlık düzeyi 0,05 olarak kabul edilmiş ve veriler özelliklerine göre gruplandırılarak sunulmuştur.

4.1. Grupların Kişisel Özellikleri

Araştırmamızda Elazığ, Malatya ve Diyarbakır Mesleki Eğitim Merkezlerindeki öğrenciler, bu öğrencilerin iş yerlerindeki ustaları ve MEM’deki görevli öğretmenlerin kişisel özellikleri şöyledir.

4.1.1. Çırak Öğrenciler

Öğrencilerin yaş grupları şu şekildedir.

Tablo 8. Öğrencilerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

Yaş Grubu	f	%
14 yaşından küçük	3	0,5
14-16 Yaş	55	9,8
17-19 Yaş	296	52,7
20 yaş ve üstü	208	37,0
Toplam	562	100,0

Çırakların % 52. 7’lik bir bölümü 17-19 yaş arası gençlerden, % 37,0’ı 20 yaşından büyük, % 9,8’i 14-16 yaş arası ve % 0.5’lik kısmı da 14 yaşından küçük gençlerden oluşmaktadır. 2000’li yıllardan önce yapılan araştırmalarda 14-16 yaş grubundaki öğrencilerin sayısı, diğer yaş gruplarındaki öğrenci sayılarına göre daha fazla olmasına rağmen ilköğretimin 8 yıllık olmasından sonra bu oranlar değişim göstermektedir.

Çırakların ailelerinin kaç kişiden oluştuğu Tablo 9’da verilmektedir.

Tablo 9. Öğrencilerin Ailelerindeki Birey Sayısı

Kişi Sayısı	f	%
3 kişi	40	7,1
4-6 kişi	330	58,7
7’den fazla	192	34,2
Toplam	562	100,0

Öğrencilerin % 58,7’si 4-6 kişilik ailelerde yaşamaktadır. Toplam nüfusu 7 kişiden fazla olan ailelerin oranı % 34,2 iken, toplam nüfusu 3 kişi olan aile sayısı da % 7,1 düzeyinde kalmaktadır. Bu verilere göre mesleki eğitim merkezlerinde eğitim gören çırakların birçoğu kalabalık aile gruplarında yaşamaktadır.

Öğrenci ailelerinin ortalama aylık geliri Tablo 10’da verilmektedir.

Tablo 10. Öğrencilerin Ailelerinin Ortalama Aylık Geliri

Aylık Gelir (YTL)	f	%
500 YTL’den az	292	52,0
501–750 YTL	142	25,3
751–1000 YTL	81	14,4
1000 YTL’den fazla	47	8,3
Toplam	562	100,0

Tabloda da görüldüğü gibi öğrencilerin bir çoğu alt gelir düzeyindeki ailelerde yaşamaktadır. Öğrencilerin % 52’lik kısmı 500 TL’den az geliri olan ailelerin mensubuyken, öğrencilerin sadece % 8,3’lük kısmı 1000 YTL’den fazla aylık geliri olan ailelerde yaşamaktadır.

Çırakların annelerinin eğitim durumu Tablo 11’de verilmektedir.

Tablo 11. Öğrencilerin Annelerinin Eğitim Durumu

Eğitim Durumu	f	%
Okur-Yazar Değil	280	49,8
İlkokul	216	38,5
Ortaokul	48	8,5
Lise	17	3,0
Yüksekokul	1	0,2
Toplam	562	100,0

Tabloda da görüldüğü gibi öğrencilerin yarısına yakınının annesi okur-yazar değildir. % 49,8’lik kısmı oluşturan bu grubu, % 38,5 ile ilkokul mezunları izlemektedir.

Çırakların babalarının eğitim durumu Tablo 12’de verilmektedir.

Tablo 12. Öğrencilerin Babalarının Eğitim Durumu

Eğitim Durumu	f	%
Okur-Yazar Değil	88	15,7
İlkokul	293	52,1
Ortaokul	102	18,2
Lise	62	11,0
Yüksekokul	17	3,0
Toplam	562	100,0

Öğrencilerin % 52, 1’lik kısmının babası ilkokul mezunuyken, sadece % 3’lük kısmı yüksekokul mezunudur. Tablo 11’deki annelerin eğitim durumu ve Tablo 12’deki babaların eğitim durumu birlikte düşünülürse MEM’e devam eden öğrencilerin yaklaşık % 70’i okur-yazar olmayan ya da ilkokul mezunu anne ve babaya sahip olduğu görülmektedir.

MEM'deki öğrencilerin annelerinin mesleğiyle ilgili bilgiler Tablo 13'de verilmektedir.

Tablo 13. Öğrencilerin Annelerinin Mesleği

Annelerinin Yaptığı İş	f	%
Ev Hanımı	536	95,4
Memur	7	1,3
Emekli	3	0,5
Diğer	16	2,8
Toplam	562	100,0

Görüldüğü gibi öğrencilerin % 95,4'ünün annesi ev hanımıdır. % 1,3'ünün memur olarak çalıştığı görülürken, % 2,8'lik bir grubunda diğer işlerde çalıştığı görülmektedir.

Öğrencilerin babalarının mesleğiyle ilgili bilgiler Tablo 14'de verilmektedir.

Tablo 14. Öğrencilerin Babalarının Mesleği

Babalarının Yaptığı İş	f	%
Çalışmıyor	79	14,1
Memur	46	8,2
Emekli	113	20,0
İşçi	123	21,9
Çiftçi	59	10,5
Esnaf	70	12,5
Diğer	72	12,8
Toplam	562	100,0

Tabloda görüldüğü gibi öğrencilerin % 21,9'unun babası işçi olarak, % 20'si emekli olarak, %10, 5'i çiftçilik yaparken, % 14,1'de çalışmamaktadır. Buradan öğrencilerin çoğunlukla alt gelir grubunda yaşadığı ve ailesinin geçimine yardım etmek için çalıştığı sonucuna ulaşmak mümkündür.

4.1.2. Ustalar

Araştırma kapsamına alınan Mesleki Eğitim Merkezi öğrencilerinin ustalarına (işverenlerine) ilişkin kişisel veriler şu şekildedir.

Ustanın eğitim durumuna ilişkin veriler Tablo 15’de görülmektedir.

Tablo 15. Ustanın Eğitim Durumu

Eğitim Durumu	f	%
Okur-yazar	3	2,1
İlkokuldan ayrılma	1	0,7
İlkokul mezunu	43	29,5
Ortaokul mezunu	48	32,8
Düz lise mezunu	26	17,8
Meslek Lisesi Mezunu	13	8,9
Meslek Yüksek Okulu Mezunu	6	4,1
Teknik Eğitim Fakültesi Mezunu	0	0,0
Mühendislik Fakültesi Mezunu	42	1,4
Diğer	4	2,7
Toplam	146	100,0

Ustaların % 62,3’lük kısmı ilköğretim seviyesinde eğitim almıştır. Düz lise mezunu oranı, meslek lisesi mezunu oranına göre % 8,9 oranında fazla olması oldukça dikkat çekmektedir. Ayrıca üniversite mezunu olan ustaların içinde Teknik Eğitim Fakültesi mezunu bulunmaması, araştırmayı ilginç hale getirmektedir. Bu verilere göre ustaların % 82,9’luk bir bölümünün geleneksel çıraklık sistemi içinde yetiştiği söylenebilmektedir.

4.1.3. Öğretmenler

Elazığ, Malatya ve Diyarbakır MEM'deki yönetici ve öğretmenlerle ilgili veriler şöyle özetlenebilir.

Ankete katılan öğretmenlerin okuldaki görevine ilişkin bilgiler Tablo 16'da verilmektedir.

Tablo 16. Öğretmenlerin Okuldaki Görev Türü

Görevi	f	%
Müdür	3	4,4
Müdür Yardımcısı	8	11,8
Öğretmen	57	83,8
Toplam	68	100,0

Anket yapıldığı okul sayısı 3 olduğundan, müdür sayısı da 3'dür. Ankete katılan öğretmen oranı % 83.8'dir.

Öğretmenlerin eğitim durumuna ilişkin veriler Tablo 17'de verilmektedir.

Tablo 17. Öğretmenlerin Eğitim Durumu

Eğitim Durumu	f	%
Meslek Yüksek Okulu	12	17,7
Yüksek Teknik Öğretmen Okulu	2	2,9
Teknik Eğitim Fakültesi	39	57,4
Mühendislik Fakültesi	3	4,4
Yüksek Lisans	3	4,4
Diğer	9	13,2
Toplam	68	100,0

Tabloya göre öğretmenlerin % 57,4'ü Teknik Eğitim Fakültesi mezunudur. % 17,7'lik bir bölümü ön lisans mezunu olan öğretmenlerimizin, % 4,4'ü de yüksek lisans mezunudur. Mühendislik fakültesi mezunu öğretmen sayısı ise 3 kişidir. Bu Tabloya

bakarak öğretmenlerin büyük çoğunluğunun lisans düzeyinde eğitim aldığı söylenebilir.

Öğretmenlerin mesleklerindeki kıdemleri hakkında bilgi Tablo 18’de görülmektedir.

Tablo 18. Öğretmenlerin Mesleki Kıdemleri

Meslek Kıdemi	f	%
1-5 yıl	2	2,9
6-10 yıl	14	20,6
11-15 yıl	26	38,2
16-20 yıl	19	28,0
21 yıldan fazla	7	10,3
Toplam	68	100,0

Öğretmenlerimizin büyük çoğunluğu 11-15 yıllık mesleki kıdeme sahip öğretmenlerdir. Oranı % 38,2’ye gelen bu grubu, % 28 ile 16-20 yıllık öğretmenler izlemektedir. 6-10 yıl arasında öğretmenlik yapanların sayısı ise 14 kişi (% 20,6) görülmektedir. Özellikle mesleki kıdemi 5 yıldan az olanların sayısının % 2,9 düzende olması, yeni mezun öğretmenlerin açıkta kalmasının en büyük göstergesidir.

4.2. Çırakların Çıraklık Eğitimine İlişkin Bazı Değişkenler Açısından Özellikleri

4.2.1. İşyerine Giriş Nedenleri

Öğrencilerin son çalıştıkları işyerlerine nasıl girdiklerine ilişkin veriler şu şekildedir.

Tablo 19. Öğrencilerin Çalıştıkları Yerlere Giriş Şekilleri

Çalıştığınız işe nasıl girdiniz	f	%
Ailem aracılığıyla	155	27,5
Hemşerilerim aracılığıyla	15	2,7
Arkadaşlarım aracılığıyla	56	10,0
Akrabalarım aracılığıyla	73	13,0
Kendim	237	42,2
Diğer	26	4,6
Toplam	562	100,0

Öğrencilerin % 42,2'lik kısmı kendi iş bulurken, % 27,5'i de ailesi aracılığıyla işe girmektedir. İşe girerken akraba ve dost ilişkilerini kullanarak işe giren öğrencilerin oranı % 53,2'lik kısma denk gelmektedir. Buna göre işverenlerin işçi alırken yeterince profesyonel davranmadığı söylenebilmektedir.

4.2.2. İşyerindeki Çalışma Saatleri

Öğrencilerin işyerlerindeki çalışma saatleriyle alakalı bilgiler Tablo 20'de verilmektedir.

Tablo 20. Öğrencilerin Çalışma Saatleri

Çalışma Saati	f	%
6 saatten az	14	2,5
7-8 saat	92	16,4
9-10 saat	169	30,1
10 saatten fazla	287	51,0
Toplam	562	100,0

Öğrencilerin % 51'i 10 saatten fazla, % 30,1'i 9-10 saat çalışmaktadır. Çalışma saatlerinin günde 8 saat olduğu ülkemizde öğrencilerin % 81,1'i bu standartlardan fazla çalıştırılmaktadır.

4.2.3. Haftalık çalışma ücretleri

Öğrencilerin işyerlerinde aldığı haftalık maaşları Tablo 21'de verilmektedir.

Tablo 21. Öğrencilerin Haftalık Maaşları

Haftalık Maaşı	f	%
50 YTL'den az	275	49,0
51-75 YTL arası	153	27,2
76-100 YTL arası	81	14,4
100 YTL'den fazla	53	9,4
Toplam	562	100,0

Öğrencilerin % 49'u haftalık 50 YTL'den daha az, % 27,2'si ise 51-75 YTL aldığı görülmektedir. Özellikle Tablo 14'le beraber incelenmesi gereken bu Tabloya göre,

öğrencilerin bir çoğu kanunlarda belirtilen süreden fazla çalıştırılmalarına rağmen, kanunun belirlediği asgari ücretten daha az maaş almaktadırlar.

4.2.4. Mesleki Deneyimleri

MEM'deki öğrencilerin meslekte kaçınıcı yılda olduklarını gösteren Tablo aşağıda verilmiştir.

Tablo 22. Öğrencilerin Meslekteki Çalışma Yılı

Çalışma Yılı	f	%
1 yıldan az	55	9,8
1-3 yıl arası	214	38,1
3-5 yıl arası	108	19,2
5 yıldan fazla	185	32,9
Toplam	562	100,0

Bu Tabloya göre, öğrencilerin büyük bir bölümü mesleklerinde uzun dönemli olarak çalışmaktadır. Özellikle % 32,9'luk bir kısmın 5 yılı doldurması meslek devamlılığının ülkemiz için ne kadar önemli olduğu gerçeğini göstermektedir.

4.2.5. Mesleki memnuniyetleri

Öğrencilerin meslekleriyle ilgili memnuniyetleri gösteren veriler Tablo 23'de verilmiştir.

Tablo 23. Öğrencilerin Çalıştıkları Meslekten Memnuniyeti

Memnuniyet Durumu	f	%
Oldukça Memnunum	337	60,0
Kısmen Memnunum	178	31,7
Hiç Memnun Değilim	47	8,3
Toplam	562	100,0

Öğrencilerin % 60'ı mesleklerinden oldukça memnunken, sadece % 8,3'ü hiç memnun olmadıklarını söylemektedirler. Mesleklerinden memnun olan toplam öğrenci ise, % 91,7'lik bir kısmı oluşturmaktadır.

4.2.6. İş yeri değiştirme durumları

Öğrencilerin işyeri değiştirip, değiştirmediklerine yönelik bilgiler Tablo 24’de ayrıntılı bir biçimde verilmektedir.

Tablo 24. Öğrencilerin İşyeri Değiştirme Oranları ve Nedenleri

İşyeri Değiştirme Durumu / Nedeni	f	%
Hayır, değiştirmedim	330	58,7
İşyeri sahibim çıkardı	12	2,2
İşim çok yorucuydu	26	4,6
Ücretim yeterli değildi	81	14,4
İş arkadaşlarımdan memnun değildim	62	11,0
Diğer	51	9,1
Toplam	562	100,0

Görüldüğü gibi öğrencilerin % 58,7’lik bölümü işyeri değiştirmektedir. İşten ayrılanların en büyük nedeni ise ücret yetersizliği olarak görülmektedir. Arkadaş memnuniyetsizliğinden işyeri değiştirme oranı ise %11 oranındadır.

4.3. Ustaların Çıraklık Eğitimine İlişkin Bazı Değişkenler Açısından Özellikleri

4.3.1.Ustalık Belgesi Alma Zamanı

Ustaların, Ustalık Belgesini alma zamanlarına ilişkin bilgiler Tablo 25’de verilmektedir.

Tablo 25. Ustalık Belgesini Alma Zamanları

Zaman	f	%
3 yıl ve ya daha az bir zaman önce	88	61,2
4-6 yıl	24	16,4
7-9 yıl	13	9,0
10 yıldan önce aldım	21	13,4
Toplam	146	100,0

Ankete katılan ustaların % 61,2’lik bir kısmı 3 yıl ya da daha az bir zaman önce ustalık belgesine sahip olurken, ustaların % 16,4’lük bir kısmı ustalık belgesini alma süresi 4-6 yıl olarak belirlenmektedir.

4.3.2.Ustaların iş yerlerinde çalışan personel sayısı

Ustaların işyerlerinde toplam kaç kişinin çalıştığı Tablo 26’da görülmektedir.

Tablo 26. İşyerindeki Personel Sayısı

Kişi	f	%
5’ten az	101	69,2
6-10 kişi	33	22,6
11’den fazla	12	8,2
Toplam	146	100,0

Yukarıda da görüldüğü gibi işyerlerinin % 69,2’si 5 personelden daha az çalıştıran işyerleridir. Personel sayısı 11 kişiden fazla olan şirket ise % 8,2 oranında kalmaktadır. Buna göre bölgedeki MEM’e giden öğrencilerin büyük çoğunluğu küçük işletmelerde çalışmaktadır.

4.3.3. Ustaların İşyerlerine Personel Alımındaki Esaslar

Ustaların, “İşyerine personel alırken en çok hangi özelliklerine dikkat edersiniz?” sorusuna verdikleri cevaplarla ilgili bilgiler, Tablo 27’de verilmiştir.

Tablo 27. Ustaların Personel Alırken Dikkat Ettikleri Hususlar

Personelin Özelliği	f	%
Yaşının küçük olması	8	5,5
Mesleğini sevmesi	60	41,1
Tanıdık biri olması	5	3,4
Yetenekli ve Çalışkan biri olmalı	52	35,6
Saygılı ve ahlaklı olmalı	20	13,7
Diğer	1	0,7
Toplam	146	100,0

Görüldüğü gibi ustalar yanlarına işçi alırken, en çok mesleğini seven personel almaktadır. % 41,1 ile mesleği seven personel cevabını işaretlerken, % 35,6'lık bir kısmı ise personelinin yetenekli ve çalışkan biri olmasını istemektedir. Ustalar işe girişlerde, sadece akraba ya da dost olma özelliğine bakarak işe almadığını, bunun yanında meslek sevgisine ve yeteneğe de baktığını elimizdeki verilere bakarak söyleyebiliriz.

4.4. Çırakları Çalışmayı İten Sebepler

Çırak, usta ve öğretmenlerin “Çırakları çalışmaya iten sebepler” hakkındaki görüşleri Tablo 28’de gösterilmektedir.

Tablo 28. Çırakları Çalışmaya İten Sebepler

	ÇIRAK		USTA		ÖĞRETMEN		TOPLAM	
Çalışmaya İten Sebep	f	%	f	%	f	%	f	%
Okuldaki Başarısızlık	63	11,2	27	18,5	20	29,4	110	14,2
Anne-Baba Zorlaması	8	1,4	4	2,7	6	8,9	18	2,2
Aile Gelirine yardım Etmek	70	12,5	26	17,8	17	25,0	113	14,6
Meslek Sahibi Olmak	398	70,8	87	59,6	23	33,8	508	65,5
Diğer	23	4,1	2	1,4	2	2,9	27	3,5
Toplam	562	100,0	146	100,0	68	100,0	776	100,0

$X^2=55,019$ Sd=8 P<0.05 anlamlı fark vardır.

Tabloda görüldüğü gibi grupların görüşleri arasında anlamlı farklılık vardır. Öğrencilerin % 70,8'i, ustaların % 59,6'sı, öğretmenlerin ise % 33,8'i çırakların meslek sahibi olmak istemelerini söylemektedir. Öğrencilerin % 12,5'i aile gelirlerini yardım etmek için çalıştığını söylerken, öğretmenler ve ustalar bu konuda önceliğin aile gelirine yardım etmekten daha çok okuldaki başarısızlığı göstermektedir. Öğretmenlerin % 29,4'ü, ustaların ise %18,5'i çırakların okulda başarısız olduğu için, çalıştığını söylemektedir. Her üç grupta da anne – baba zorlamasının az olduğu görüşü hakimdir. Tabloya geniş bir perspektifle bakılacak olursa, ankete katılan tüm grupların % 65,5'i meslek sahibi olmayı 1. sıraya koyarken, aile gelirine yardım etmek için seçeneğini işaretleyenlerin oranı %14,6 , okuldaki başarısızlık diyenlerin sayısı ise % 14,2 düzeyindedir.

4.5. Çırakların Eğitim ve Öğretim Uygulamalarına İlişkin Durumlar

Çırakların mesleki eğitim merkezlerine gitme sebepleri ise Tablo 29’da verilmektedir.

Tablo 29. Çırakların Mesleki Eğitim Merkezlerine Gitme Sebebi

	ÇIRAK		USTA		TOPLAM	
MEM’e gitme Sebebi	f	%	f	f	%	f
Diploma almak ve kendi işini kurmak için	456	81,1	75	51,4	531	75,0
Devlet tarafından sigorta ücreti alındığı için	12	2,1	13	8,8	25	3,5
Aile zorlaması ile	4	0,7	1	0,6	5	0,7
Çırağın kendi isteğiyle	30	5,3	3	2,1	33	4,7
İş ile ilgili teknolojik gelişmelerin takibi için	48	8,5	49	33,6	97	13,7
Devletin zorlaması ile	2	0,4	1	0,7	3	0,4
Usta zorlaması ile	2	0,4	1	0,7	3	0,4
Diğer	8	1,5	3	2,1	11	1,6
Toplam	562	100.0	146	100,0	708	100,0

$X^2=85,259$ $Sd=7$ $P<0,05$ anlamlı fark vardır

Öğrencilerin % 81,12’i, ustaların ise % 51,4’ü diploma almak ve kendi işini kurmak için MEM’e gidildiğini söylemektedir. Öğrencilerin % 8,5’i iş ile ilgili teknolojik gelişmelerin takibi için MEM’e gittiğini söylerken bu oran ustalarda % 33,6’ya kadar çıkmaktadır. MEM’e gitme açısından grupların gözlemleri arasında anlamlı fark belirtilmiştir. Tablomuzun bütünü ele alınırsa öncelik sıraları öğrenci ve usta arasında farklılık göstermemesine rağmen, oranlarda gözle görülür bir farklılık söz konusudur.

Tablo 30’da Çırakların; çıraklık eğitimini devam etmesi gerekirken MEM’e gitmemesinin sebebi görülmektedir.

Tablo 30. Çıraklık Eğitimini Devam Etmeyen Çırakların MEM'e Gitmeme Sebepleri

	ÇIRAK		USTA		ÖĞRETMEN		TOPLAM	
Sebepler	f	%	f	%	f	%	f	%
Çırakların İsteksizliği	233	41,5	65	44,5	11	16,2	309	39,8
İşverenlerin göndermemesi	203	36,1	56	38,4	42	61,8	301	38,8
Eğitimin Yetersizliği	27	4,8	3	2,1	0	0,0	30	3,9
Kaçak İşçi Çalıştırmak	27	4,8	6	4,1	2	2,9	35	4,5
Denetimsizlik	49	8,7	10	6,8	10	14,7	69	8,9
Diğer	23	4,1	6	4,1	3	4,4	32	4,1
Toplam	562	100,0	146	100,0	68	100,0	776	100,0

$X^2=30,011$ Sd=10 P<0.05 anlamlı fark vardır.

Tabloda görüldüğü gibi yoğunluk, çırakların isteksizliği ve işverenlerin göndermemesi seçeneklerindedir. Bu açıdan da grupların gözlemi arasında anlamlı fark vardır. Öğrencilerin % 41,5'lik kısmı, ustaların ise %44,5'i çıraksızlığın isteksizliğini en önemli sebep olarak gösterirken, öğretmenlerin % 61,8'i işverenlerin göndermemesini işaretlemiştir. Bu oran çıraklarda % 36,1'de ustalarda ise % 38,4 olarak görülmektedir. Her üç grupta da üçüncü sebep olarak denetimsizlik gösterilmiştir. Eğitimin yetersizliği seçeneği üç grupta da en az tercihi almıştır. Bu sebebin öğretmenler tarafından işaretlenmediği görülmektedir.

Tablo 31'de Çırakların MEM'de verilen eğitimlere katılma isteğine ilişkin görüşler verilmektedir.

Tablo 31. Çırakların, Mesleki Eğitim Merkezinde Verilen Eğitimlere Katılma İstekleri

	ÇIRAK		USTA		ÖĞRETMEN		TOPLAM	
Görüşler	f	%	f	%	f	%	f	%
Yeterli	57	10,1	27	18,5	20	29,4	104	13,4
Kısmen Yeterli	188	33,5	55	37,7	38	55,9	281	36,2
Yetersiz	317	56,4	64	43,8	10	14,7	391	50,4
Toplam	562	100,0	146	100,0	68	100,0	776	100,0

$X^2=51,284$ Sd=4 P<0.05 anlamlı fark vardır.

Bu Tabloda çırak ve usta görüşleri birbirine yakinken, öğretmen görüşlerinin bu iki gruba göre daha farklı olduğu göze çarpmaktadır. X^2 çözümlemesinde grupların gözlemleri arasında anlamlı farklılık belirlenmiştir. Çırakların % 56,4'lük bir bölümü verilen eğitimlere katılma isteklerini yetersiz bulmaktadır. Usta görüşleri de çırak görüşlerini destekler nitelikte olmakla birlikte, öğretmenlerin sadece % 14,7'si çıraklarla aynı görüşü paylaşmaktadır. Öğretmenlerin yarısından fazlası (% 55,9'u) öğrencilerinin, eğitimlere katılma isteğini kısmen yeterli bulmaktadır. Bu oran çıraklarda % 33,5 olurken, ustalarda ise % 37,7 seviyelerindedir. Ankete katılanlardan sadece 104 kişisi (% 13,4) çırakların eğitimlere katılma isteğini yeterli düzeyde görmektedir. Bu görüşe en büyük destek öğretmenler tarafından verilmektedir. Öğretmenlerin % 29,4'ü, öğrencilerini bu konuda yeterli görmektedir.

“Çıraklar; Mesleki Eğitim Merkezlerindeki aldıkları bilgileri yeterli düzeyde anlayabiliyor mu?” sorusuna verilen bilgiler Tablo 32’de verilmektedir.

Tablo 32. Çırakların MEM’de Aldığı Bilgileri Anlayabilme Düzeyleri

	ÇIRAK		USTA		ÖĞRETMEN		TOPLAM	
Görüşler	f	%	f	%	f	%	f	%
Yeterli	77	13,7	13	8,9	14	20,6	104	13,4
Kısmen Yeterli	194	34,5	64	43,8	41	60,3	299	38,5
Yetersiz	291	51,8	69	47,3	13	19,1	373	48,1
Toplam	562	100,0	146	100,0	68	100,0	776	100,0

$X^2=30,121$ Sd=4 $P<0.05$ anlamlı fark vardır.

Tablo’da görüleceği gibi çırakların % 51,8’i aldıkları bilgileri yeterince anlayamadığını vurgulamaktadır. Ustaların % 47,3’ünün de yetersiz dediği bilgileri anlama düzeylerine öğretmenlerde % 19,1’lik bir oranla bu görüşü desteklemektedirler. Burada öğretmenler, ustalar ve çırakların görüşleri arasında anlamlı bir fark meydana gelmektedir. Öğretmenlerin % 60,3’lük bir oranla kısmen yeterli demesine rağmen, öğrencilerin % 34,5’i öğretmenlerine bu konuda destek vermektedir. MEM’deki bilgileri anlayabilme düzeyleri yeterli diyenler ise çıraklarda % 13,7 olurken, ustalarda % 8,9’u bulmakta ve öğretmenler arasında ise bu oran % 20,6 oranına kadar yükselmektedir. Özellikle öğretmenlerin görüşleri, diğer gruplara göre farklı olduğu ve

MEM'leri bu konuda daha yeterli gördüğü ortaya çıkmaktadır. Öğretmenlerin farklı düşünmelerine rağmen, ankete katılanların % 48,1'i çırakların MEM'de aldıkları bilgileri yeterince anlamadıklarını söylemektedir.

Çırakların Mesleki Eğitim Merkezlerinde aldığı bilgileri ne derecede uyguladığına dair veriler Tablo 33'de gösterilmektedir.

Tablo 33. Çırakların, MEM'de Aldıkları Bilgileri Uygulama Yeterlilikleri

	ÇIRAK		USTA		ÖĞRETMEN		TOPLAM	
Görüşler	f	%	f	%	f	%	f	%
Yeterli	93	16,5	12	8,2	13	19,1	118	15,2
Kısmen Yeterli	231	41,1	69	47,3	46	67,6	346	44,6
Yetersiz	238	42,4	65	44,5	9	13,2	312	40,2
Toplam	562	100,0	146	100,0	68	100,0	776	100,0

$X^2=29,531$ Sd=4 P<0.05 anlamlı fark vardır.

Ankete katılan çırakların %42,4'ü "MEM'de aldıkları bilgileri ne derece uyguluyorsunuz?" sorusuna yetersiz cevabını vermiştir. Usta ve öğretmenlerin görüşleri ise çıraklara göre daha olumludur. Çünkü ustaların % 47,3'ü, öğretmenlerin ise %67,6'si çırakların aldıkları bilgileri uygulama yeterliliklerine kısmen yeterli cevabını vermişlerdir. Yapılan X^2 çözümlemesinde grupların gözlemleri arasında anlamlı farklılık belirlenmiştir. Öğrencilerin ise % 41,1'i bu konuda usta ve öğretmenleri gibi düşünmekte ve kısmen yeterli cevabını vermektedirler. Aslında Tablo 31, Tablo 32, ve Tablo 33'ü beraber değerlendirmekte fayda vardır. Çünkü öğrenciler verdikleri cevaplarda, hem eğitime katılma istekleri yetersiz, hem anlayabilme düzeyleri yetersiz, hem de aldıkları bilgileri uygulamaları yetersizdir. Öğretmenler bu üç konuya da öğrencilere göre daha olumlu bakmakta ve büyük çoğunluğu kısmen yeterli cevabını vermektedir.

Mesleki Eğitim Merkezlerinde alınan eğitimlerin çırakların davranışlarında olumlu değişiklikler yapıp, yapmadığına dair veriler Tablo 34'de incelenmiştir.

Tablo 34. MEM’deki Eğitimlerin Çırakların Davranışlarındaki Olumlu Değişiklikleri

	ÇIRAK		USTA		ÖĞRETMEN		TOPLAM	
Görüşler	f	%	f	%	f	%	f	%
Yeterli	77	13,7	20	13,7	3	4,4	100	12,9
Kısmen Yeterli	181	32,2	51	34,9	44	64,7	276	35,6
Yetersiz	304	54,1	75	51,4	21	30,9	400	51,5
Toplam	562	100,0	146	100,0	68	100,0	776	100,0

$X^2=28,529$ Sd=4 $P<0.05$ anlamlı fark vardır.

Görüldüğü gibi çırakların % 54,1’i davranışlarındaki olumlu değişiklikleri yetersiz bulurken, ustalarda bu oran % 51,4 olarak görülmektedir. Aynı soruya öğretmenlerin % 30,9’u yetersiz demiştir. Çırak, usta ve öğretmenden oluşan grubun genel ortalamalarına bakıldığında % 51,5’lik bir oranla en fazla işaretlenen seçeneğin yetersiz seçeneği olduğu görülmektedir. MEM’de alınan eğitimden sonra çırakların davranışlarındaki değişikliği kısmen yeterli bulanların sayısı ise 276 (% 35,6) olmuştur. Çırakların % 32,2’sinin kısmen yeterli derken, ustaların 34,9’u, öğretmenlerin ise % 64,7’lik bir bölümü de bu seçeneği işaretlemişlerdir. Yeterli diyenler ise çırakların % 13,7’si, ustaların % 13,7’si ve öğretmenlerin % 4,4’üdür. Yapılan X^2 çözümlemesinde, grupların anlamlı şekilde farklı düşündükleri belirlenmiştir. Bu görüş farklılıkları öğretmenlerin düşüncelerinden kaynaklanmaktadır.

Tablo 35’de “MEM’e giden çırakların işlerine bakış açısında önemli değişiklikler oldu mu?” sorusunun yanıtı aranacaktır.

Tablo 35. Çırakların MEM’e Gitmesiyle Birlikte, İşine Bakış Açısındaki Olumlu Değişiklikler

	ÇIRAK		USTA		TOPLAM	
Görüşler	f	%	f	%	f	%
Yeterli	98	17,4	10	6,8	108	15,3
Kısmen Yeterli	199	35,4	63	43,2	262	37,0
Yetersiz	265	47,2	73	50,0	338	47,7
Toplam	562	100,0	146	100,0	708	100,0

$X^2=10,591$ Sd=2 $P<0.05$ anlamlı fark vardır.

Usta ve çıraklara sorulan bu soruya çırakların % 47,2'si yetersiz derken, bu sayı ustalar arasında % 50 olarak belirlenmiştir. Kısmen yeterli diyenler ise çıraklarda % 35,4'ü gösterirken, ustalarda bu ortalama % 43,2 seviyesine yükselmektedir. Çırakların MEM'e gitmesiyle birlikte işlerine bakış açısındaki değişiklikleri olumlu bulanların oranı, çıraklarda daha yüksek olmuştur. Çırakların % 17,4'üne karşılık, ustaların % 6,8'i bu seçeneği işaretlemiştir. Çırakların ve ustaların görüşleri arasında bir paralellik bulunmasına rağmen, çıraklar ustalarına göre, daha olumlu düşünmektedirler. Görüldüğü gibi grupların görüşleri arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır.

Çırakların, Mesleki Eğitim Merkezlerine gitmesiyle birlikte ustalarının ek sorumluluklar verip, vermediğine dair bilgiler Tablo 36'da verilmiştir.

Tablo 36. Çırakların, MEM'e Gitmesiyle Birlikte Ustaların Ek Sorumluluklar Vermesi

	ÇIRAK		USTA		ÖĞRETMEN		TOPLAM	
Görüşler	f	%	f	%	f	%	f	%
Yeterli	233	41,5	25	17,1	22	32,3	280	36,1
Kısmen Yeterli	141	25,1	72	49,3	41	60,3	254	32,7
Yetersiz	188	33,4	49	33,6	5	7,4	242	31,2
Toplam	562	100,0	146	100,0	68	100,0	776	100,0

$X^2=70,962$ Sd=4 $P<0.05$ anlamlı fark vardır.

Tabloda da görüldüğü gibi, çırakların % 41,5'i, ustalarının ek sorumluluklar verdiğini söylemektedir. Buna karşın ustaların % 49,3'ü çıraklarına kısmen ek sorumluluklar verdiğini söylemektedir. Öğretmenlerinde % 60,3'ü, çırakların MEM'e gelmesiyle birlikte ustaların çıraklarına kısmen ek sorumluluklar verdiğini belirtmektedir. Yapılan X^2 çözümlemesinde grupların görüşleri arasında anlamlı farklılık vardır. Öğretmenlerin % 32,3'ü ise verilen sorumlulukları yeterli görürken, % 7,4'ünde yetersiz bulmuştur. Çırakların % 33,4'ü verilen ek sorumlulukları yetersiz bulmaktadır. Genel olarak incelendiğinde diğer Tablolara göre birbirine daha yakın sonuçlar gözlenmektedir. Ek sorumlulukları yeterli bulanların oranı %36,1 iken, kısmen yeterli diyenlerin oranı % 32,7 ve yetersiz diyenlerin genel ortalaması da %31,2 düzeyindedir. Tabloya bakarak ustaların ve öğretmenlerin verilen ek sorumluluk aslında

yeterli bulmadıkları söylenebilir. Buna karşın çıraklar ise sorumlulukları yeterli bulmaktadır.

4.6. Mesleki Eğitim Merkezlerine İlişkin Veriler

Mesleki Eğitim Merkezlerinin yeterince tanıtımının yapılıp yapılmadığına dair bilgiler Tablo 37’de verilmektedir.

Tablo 37. Mesleki Eğitim Merkezlerinin Tanıtımı

	ÇIRAK		USTA		ÖĞRETMEN		TOPLAM	
Görüşler	f	%	f	%	f	%	f	%
Yeterli	154	27,4	33	22,6	25	36,8	212	27,3
Kısmen Yeterli	182	32,4	59	40,4	32	47,1	273	35,2
Yetersiz	226	40,2	54	37,0	11	16,1	291	37,5
Toplam	562	100,0	146	100,0	68	100,0	776	100,0

$X^2=17,881$ Sd=4 $P<0.05$ anlamlı fark vardır.

Çırakların % 40,2 si MEM’in yeterince tanıtım yapmadığını düşünmektedir. Bu oran ustalarda % 37 oranındayken, öğretmenlerde bu oran % 16,1 seviyesine kadar düşmektedir. Öğretmenlerin % 47,1’i tanıtımın kısmen yeterli olduğunu düşünmekteyken, ustalarda kısmen yeterli diyenlerin oranı % 40,4’dür. Çırakların ise %32,4’ü tanıtım çalışmalarını kısmen yeterli görmektedir. Tanıtım çalışmalarını yeterli görenlerin oranı ise öğretmenlerde oldukça yüksektir. Ankete katılan öğretmenlerin % 36,8’i yapılan tanıtımı yeterli görüyorken buna ustaların desteği % 22,6 seviyesindedir. Genel ortalamalara bakıldığında; tanıtımı yetersiz görenler ve kısmen yetersiz görenlerin oranlarının birbirine yakın olduğu görülmektedir. Yapılan X^2 çözümlemesinde grupların anlamlı şekilde farklı düşündükleri belirlenmiştir. Özellikle öğretmenlerin düşüncelerinden dolayı bu fark ortaya çıkmıştır. Tüm bu sonuçlar değerlendirildiğinde Mesleki Eğitim Merkezlerinin tanıtımının yeterince yapıldığını söylemek oldukça güçtür.

Mesleki Eğitim Merkezlerinin eğitim sürelerine ilişkin bilgiler Tablo 38’de görülmektedir.

Tablo 38. Mesleki Eğitim Merkezlerinin Eğitim Süreleri

	ÇIRAK		USTA		ÖĞRETMEN		TOPLAM	
Görüşler	f	%	f	%	f	%	f	%
Evet	401	71,4	106	72,6	44	64,7	551	71,0
Kısmen Yeterli	124	22,0	30	20,6	17	25,0	171	22,0
Hayır, yıla çıkartılmalı	37	6,6	10	6,8	7	10,3	54	7,0
Toplam	562	100,0	146	100,0	68	100,0	776	100,0

$X^2=2,063$ Sd=4 P<0.05 anlamlı fark yoktur.

Ankete katılan çırakların %71,4'ü MEM'in eğitim sürelerini yeterli bulurken, ustaların %72,6'sı eğitim süresini yeterli bulmaktadır. Bu oran öğretmenlere ise % 64,7 olarak belirlenmiştir. Eğitim sürelerini kısmen yeterli bulanların oranı çıraklarda % 22 olurken, ustalarda % 20,6 olmuş, öğretmenlerde ise bu oran % 25 olarak belirlenmiştir. Tablomuzda da görüleceği gibi mesleki eğitimin süresini yeterli bulmayanların oranı genel toplamda % 7 seviyesinde kalmıştır. Bu grup sürenin genel olarak 5 yıla çıkarılmasını önermektedir. Yapılan X^2 çözümlemesinde gruplar arasında anlamlı bir fark olmadığı gözlenmiştir. Yani tüm gruplar birbirine yakın düşüncelere sahiptir.

Tablo 39'da "Mesleki Eğitim Merkezleri, Çırakların Sosyal ve Kültürel Yönden Gelişimini Etkiliyor mu?" sorusuna çırak, usta ve öğretmenlerin cevapları görülmektedir.

Tablo 39. Mesleki Eğitim Merkezlerinin, Çırakların Sosyal ve Kültürel Yönden Gelişimini Etkileme Durumu

	ÇIRAK		USTA		ÖĞRETMEN		TOPLAM	
Görüşler	f	%	f	%	f	%	f	%
Yeterli	129	23,0	20	13,7	5	7,4	154	19,8
Kısmen Yeterli	187	33,3	57	39,0	37	54,4	281	36,2
Yetersiz	246	43,8	69	47,3	26	38,2	341	43,9
Toplam	562	100,0	146	100,0	68	100,0	776	100,0

$X^2=19,619$ Sd=4 P<0.05 anlamlı fark vardır.

Tablo 40'da görüldüğü gibi usta ve çıraklarda da yetersiz düşüncesinin hakim olduğu, öğretmenlerde ise yeterli düşüncesine göre yetersiz düşüncesinin daha fazla

işaretlendiği görülmektedir. Yapılan X^2 çözümlemesinde grupların görüşleri arasında anlamlı farklılık vardır. Ankete katılan çırakların % 43,8'ü MEM'in sosyal ve kültürel yönden gelişimine katkısı olmadığını savunmaktadır. Ustaların ise % 47,3'ü bu konuda çırakları gibi düşünmektedir. Öğretmenlerin verdikleri cevapların da aynı doğrultuda olduğunu söylemek mümkündür. Öğretmenlerin % 38,2'si de bu soruya yetersiz cevabını vermiştir. Mesleki Eğitim Merkezlerinin çırakların sosyal ve kültürel yönden gelişimine katkısının kısmen de olsa yeterli cevabını verenlerin oranları ise % 54,4 ile en faz öğretmenlerdedir. Çıraklarda % 33,3'lük, ustalarda ise % 39,0'luk bir grubunda kısmen yeterli dediği bu soruya, ankete katılanlar içinde 281 kişi destek vermiştir. Üç grupta da en az oyu yeterli seçeneği almıştır. Çırakların % 23,0'ü, ustaların % 13,7'si, öğretmenlerin ise % 7,4'ü çırakların, sosyal ve kültürel yönden gelişimlerine MEM'lerin katkısını yeterli bulmaktadır. Genel olarak incelediğimizde Mesleki Eğitim Merkezlerinin, çırakların sosyal ve kültürel gelişimine katkısının olmadığını ya da kısmen katkısının olduğunu söylenebiler.

Tablo 40'da Mesleki Eğitim Merkezindeki sosyal ortamla, işyerindeki sosyal ortamın karşılaştırılmaktadır.

Tablo 40. MEM'deki Sosyal Ortamla İşyerindeki Sosyal Ortam Karşılaştırılması

	ÇIRAK		USTA		ÖĞRETMEN		TOPLAM	
Görüşler	f	%	f	%	f	%	f	%
MEM'deki ortam daha iyi	84	14,9	43	29,2	49	72,1	176	22,6
İşyerindeki ortam daha iyi	100	17,8	23	16,0	1	1,5	124	16,0
İkisi de iyi	271	48,3	71	48,5	8	11,7	350	45,1
İkisi de kötü	26	4,6	3	2,1	5	8,8	35	4,5
Fikri yok	81	14,4	6	4,2	4	5,9	91	11,8
Toplam	562	100,0	146	100,0	68	100,0	776	100,0

$X^2=136,444$ Sd=8 $P<0.05$ anlamlı fark vardır.

Tabloda görüldüğü gibi grupların görüşleri arasında anlamlı fark vardır. Çırakların % 48,3'ü, ustaların ise % 48,5'i bu soruya ikisi de iyi olarak cevap vermişlerdir. Öğretmenlerin ise sadece % 11,7'si hem MEM'deki, hem de işyerindeki sosyal ortamı iyi bulmaktadır. Öğretmenlerin % 72,1'isi MEM'deki ortama daha iyi derken, ustaların

% 29,2'si, çırakların ise % 14,9'u bu seçeneği işaretlemiştir. İşyerindeki ortamı iyi bulanların oranı ise en yüksek çıraklarda gerçekleşmiştir. Çırakların % 17,8'i, ustaların ise % 16'sı işyerindeki sosyal ortam daha iyi derken, öğretmenlerin sadece % 1,5'u aynı fikre sahiptir. İki ortamında kötü olduğunu söyleyen çırakların oranı % 4,6 iken, ustalar % 2,1 ve öğretmenlerin oranı ise % 8,8 oranındadır. Fikir sahibi olmayan grubun ise ortalaması % 11,8 olarak görülmektedir. Buna göre öğrenci ve ustaların hem okulu hem de işyerlerindeki sosyal ortamı iyi bulduğu, öğretmenlerin ise okuldaki sosyal ortamı daha iyi bulduğunu söylemek mümkündür.

Çırak, usta ve öğretmenlere “Sizce MEM’lerde Psikolojik Danışma ve Rehberlik Merkezleri Olmalı mı?” sorusuna verilen yanıtlar Tablo 41’de görülmektedir.

Tablo 41. MEM’de Psikolojik Danışma ve Rehberlik Merkezleri Bulunmasına İlişkin Görüşler

	ÇIRAK		USTA		ÖĞRETMEN		TOPLAM	
Görüşler	f	%	f	%	f	%	f	%
Evet	394	70,1	119	81,5	66	97,0	579	74,7
Hayır	59	10,5	11	7,5	1	1,5	71	9,1
Fikrim Yok	109	19,4	16	11,0	1	1,5	126	16,2
Toplam	562	100,0	146	100,0	68	100,0	776	100,0

$X^2=28,056$ Sd=4 $P<0.05$ anlamlı fark vardır.

Çıkan sonuçlara göre istatistiksel anlamda bir farklılık olmamakla beraber, büyük ölçüde MEM’lerde Psikolojik Danışma ve Rehberlik oluşturulması düşüncesinin ilk sırada benimsendiği görülmektedir. Özellikle öğretmenlerin % 97’lik bir kısmı Psikolojik Danışma ve Rehberlik servislerinin olması gerektiğini söylemektedir. Çırakların % 71,1’inin evet dediği bu seçeneği, ustaların ise % 81,5 gibi büyük bir kısmı bu görüşte öğretmen ve çıraklarına destek vermektedir. Fikrim yok cevabı verenlerin oranları da hayli yüksektir. Özellikle çırak ve ustaların belli bir kısmı bu konuda fikir beyan etmezken, öğretmenler bu seçeneğe destek vermemişlerdir. Genel toplamda % 16,2 oranında bir yüzdeye sahip olan fikrim yok seçeneğini 126 kişi işaretlemiştir. Hayır seçeneğini işaretleyenlerin büyük çoğunluğunu öğrenciler oluşturmaktadır. Bu soruya hayır diyen öğrenci sayısı 59, usta sayısı ise 11’dir. Genel ortalamasına

bakılacak olursa, hayır psikolojik danışma ve rehberlik servisine gerek yok diyenlerin oranı % 9,1 civarındadır.

Mesleki Eğitim Merkezi ile işyerleri arasında işbirliğinin olup, olmadığı Tablo 42’de görülmektedir.

Tablo 42. MEM’le İşyerleri Arasında İşbirliği

	ÇIRAK		USTA		ÖĞRETMEN		TOPLAM	
Görüşler	f	%	f	%	f	%	f	%
Evet, yeterince var	167	29,7	61	41,8	27	39,7	255	32,9
Kısmen Var	217	38,6	66	45,2	35	51,5	318	41,0
Hayır, Yok	178	31,7	19	13,0	6	8,8	203	26,2
Toplam	562	100,0	146	100,0	68	100,0	776	100,0

$X^2=33,415$ Sd=4 P<0.05 anlamlı fark vardır.

Tabloda da görüleceği gibi, çırakların % 29,7’si MEM’le işyerleri arasında yeterince işbirliği olduğunu söylerken, ustalarda bu oran % 41,8 oranına kadar yükselmektedir. Öğretmenlerinde % 39,7’si yeterince işbirliğinin olduğunu söylemektedir. Her üç grupta da en fazla oyu kısmen işbirliği var diyen seçenek almıştır. Ankete katılanların % 41’inin destek verdiği bu grupta, çırakların % 38,6’sı, ustaların % 45,2’si, öğretmenlerin ise % 51,5 gibi yüksek bir grubu işbirliğinin kısmen olduğunu söylemektedir. Yapılan istatistiki çözümlemeye göre grupların görüşleri arasında anlamlı farklılık vardır.

Tablo 42’de MEM’le işyerleri arasında kısmen işbirliği vardır ve ya işbirliği yoktur, diyenlerin cevapladığı, “işbirliği yoksa bunun sebebi ne olabilir?” sorusuna ilişkin bilgiler Tablo 43’de verilmektedir.

Tablo 43. MEM’lerle İşyerleri Arasında İşbirliği Olmamasının Sebepleri

	ÇIRAK		USTA		ÖĞRETMEN		TOPLAM	
Görüşler	f	%	f	%	f	%	f	%
MEM’lerin Tutumu	64	16,2	10	16,7	7	17,1	81	16,3
İşverenlerin (Usta) Tutumu	150	38,0	26	43,3	20	48,8	196	39,5
Haberleşme Problemi	149	37,7	23	38,3	7	17,1	179	36,1
Diğer	32	8,1	1	1,7	7	17,1	40	8,1
Toplam	395	100,0	60	100,0	41	100,0	496	100,0

$X^2=13,027$ Sd=6 P<0.05 anlamlı fark vardır.

Yapılan X^2 çözümlemesinde grupların görüşleri arasında anlamlı farklılık vardır. Çıraklara göre işbirliği olmamasının en büyük nedeni işverenlerin tutumudur. % 38,0’lik çırak grubunun bu görüşüne, ustaların % 43,3’ü, öğretmenlerin ise % 48,8’i destek vermektedir. Çırakların % 37,7’si işbirliği olmamasının sebebini haberleşme problemine bağlarken, ustalarında % 38,3’ü bu şekilde düşünmektedir. Öğretmenlerin % 17,1’i MEM’lerinin tutumundan, % 17,1’i haberleşme problemlerinden ve 17,1’i de diğer seçeneğini işaretlemiştir. Bu Tabloya göre MEM’lerle işyerleri arasındaki işbirliği olmamasının en büyük iki sebebi vardır. Bunlardan birincisi işverenlerin yani ustaların tutumu, ikincisi ise haberleşmede yaşanan problemler olarak söylenebilir.

Mesleki Eğitim Merkezlerinde görülen meslek derslerinin (meslek resim, meslek teknolojisi, malzemem bilgisi, ölçme ve kontrol, meslek matematiği, işçi sağlığı ve iş güvenliği vb...) çırakların mesleği için ne kadar yeterli olduğunu gösteren Tablo 44 aşağıda verilmiştir.

Tablo 44. MEM’de Görülen Meslek Derslerinin, Çırakların Mesleği İçin Yeterli Olma Durumu

	ÇIRAK		USTA		ÖĞRETMEN		TOPLAM	
Görüşler	f	%	f	%	f	%	f	%
Yeterli	105	18,7	12	8,2	7	10,3	124	16,0
Kısmen Yeterli	117	20,8	49	33,6	24	35,3	190	24,5
Yetersiz	340	60,5	85	58,2	37	54,4	462	59,5
Toplam	562	100,0	146	100,0	68	100,0	776	100,0

$X^2=21,122$ Sd=4 P<0.05 anlamlı fark vardır.

Bu sorumuza cevap veren çırakların, ustaların ve öğretmenlerin büyük bir kısmı yetersiz cevabını vermişlerdir. Çırakların % 60,5'i, ustaların % 58,2'si ve öğretmenlerin % 54,4'ü meslek derslerinin yetersiz olduğu cevabını vermişlerdir. Üç grubumuzda da kısmen yeterli cevabı, yeterli cevabına göre fazla işaretlenmiştir. En fazla kısmen yeterli seçeneğini öğretmenler işaretlemiş ve yüzde olarak ta % 35,3 oranındadır. Yeterli seçeneğini ise en fazla işaretleyen grubumuz ise % 18,7 ile çıraklar olmuştur. Ustalar ise % 8,2 destek verirken öğretmenlerde bu oran % 10,3 seviyesindedir. Yapılan X^2 çözümlemesinde grupların birbirinden anlamlı şekilde farklı düşündükleri belirlenmiştir. Anket sonucumuz tüm katılımcıların ortalamalarına göre değerlendirilirse; yetersiz diyenlerin oranı % 59,5 olurken, kısmen yeterli diyenlerin oranı % 24,5 ve yeterli diyenlerin oranı ise % 16'dır. Buna göre MEM'lerde verilen meslek derslerinin çıraklar için yeterli olduğunu söylemek güçtür. Ankete katılan üç grubunda bu konuda birbirine yakın düşünmesi, MEM'deki müfredatın yeniden gözden geçirilmesi ve meslek derslerinin teknolojik gelişmelere uygun olarak yeniden planlanması gerekliliğini vurgulamaktadır.

Çırak, usta ve öğretmenlerin; Mesleki Eğitim Merkezlerinde uygulanan programların sanayinin ihtiyaçlarına uygun olup, olmadığı gösteren bilgiler Tablo 45'de verilmiştir.

Tablo 45. MEM'de Uygulanan Programların Sanayinin İhtiyaçlarına Uygunluğu

	ÇIRAK		USTA		ÖĞRETMEN		TOPLAM	
Görüşler	f	%	f	%	f	%	f	%
Uygun	190	33,8	69	47,3	16	23,5	275	35,4
Kısmen Uygun	243	43,2	64	43,8	47	69,1	354	45,7
Uygun Değil	129	23,0	13	8,9	5	7,4	147	18,9
Toplam	562	100,0	146	100,0	68	100,0	776	100,0

$X^2=35,293$ Sd=4 $P<0.05$ anlamlı fark vardır.

Diğer Tablolara göre bu Tabloda daha olumlu bir yaklaşım söz konusudur. Çırakların % 33,8'i sanayinin ihtiyaçlarına uygun derken, bu oran ustalarda % 47,3 olarak belirlenmiştir. Öğretmenlerin ise %23,5'i uygulanan programları sanayinin

ihtiyaçlarına uygun bulmaktadır. Öğretmenlerin büyük bir bölümü (% 69,1'i) bu soruya kısmen uygun cevabını vermiştir. Kısmen uygun diyen çırakların oranı (% 43,2) ile ustaların oranı (% 43,8) birbirlerine oldukça yakındır. Programın sanayinin ihtiyacını karşılayamayacağını düşünenlerin oranı ise çıraklarda % 23,0 oranında, ustalarda % 8,9 oranında ve öğretmenlerde ise % 7,4 oranında kalmaktadır. Tablo genel olarak incelendiğinde, programın sanayi ihtiyaçlarını karşılayacağını düşünen usta, çırak ve öğretmenlerin toplamı 275 kişi ve oran olarak da % 35,4 seviyesindedir. Ankete katılanlar arasında bu soruya “kısmen uygun” cevabını verenlerin toplam oranı % 45,7 olarak belirlenmiş ve diğer seçeneklere göre daha fazla işaretlenmiştir. Yapılan X^2 çözümlemesinde grupların görüşleri arasında anlamlı fark vardır.

Aşağıdaki Tabloda (Tablo 46) MEM'deki öğretmenlerin yeterlilikleri hakkındaki görüşler incelenmektedir.

Tablo 46. Mesleki Eğitim Merkezlerindeki Öğretmenlerin Yeterli Olma Durumu

	ÇIRAK		USTA		ÖĞRETMEN		TOPLAM	
Görüşler	f	%	f	%	f	%	f	%
Yeterli	79	14,1	8	5,5	1	1,5	88	11,3
Kısmen Yeterli	104	18,5	38	26,0	17	25,0	159	20,5
Yetersiz	379	67,4	100	68,5	50	73,5	529	68,2
Toplam	562	100,0	146	100,0	68	100,0	776	100,0

$X^2=18,194$ Sd=4 $P<0.05$ anlamlı fark vardır.

Tabloda da görüldüğü gibi öğretmenlerin % 73,5'lik gibi büyük bir kısmı kendilerini yeterli bulmamaktadırlar. Aynı görüşe katılan ustaların oranı % 68,5 olurken, bu oran öğrenciler arasında % 67,4 olarak belirlenmiştir. Bu sorumuzda öğretmenlere yeterli diyenlerin oranında öğrencilerin, öğretmenlerine göre daha olumlu yaklaştığı görülmektedir. Çırakların % 14,1'i öğretmenleri için yeterli diyorken, bu rakam öğretmenlerde sadece % 1,5 olarak belirlenmektedir. Kısmen yeterli seçeneğini işaretleyenlerin toplam sayısı ise 159 kişi olarak görülmektedir. Tüm katılımcıların % 20,5'ini oluşturan bu gruba en fazla destek verem % 26'lık oran ile ustalar olmuştur. Yapılan istatistiksel çözümlemelerde grupların görüşleri arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Tablomuzda çıkan sonuçlara göre öğretmenlerin yeterli olmadıklarını

söyleyebiliriz. Fakat daha önceki sayfalarda işlediğimiz öğretmenlerin meslekte kıdemleri hakkındaki Tabloda (Tablo 18) öğretmenlerin % 76,5'inin 11 yıl ve daha fazla süredir öğretmenlik yaptığı görülmektedir. İki Tablo beraber incelendiğinde MEM'deki öğretmenlerin mesleki kıdemlerinin yüksek olmasına rağmen, kendilerini yeterince geliştirmedikleri ve öğrencilerine yeterince verimli olamadığı sonucu ortaya çıkmaktadır.

Mesleki Eğitim Merkezlerinin eğitim binası hakkındaki görüşler Tablo 47'de görülmektedir.

Tablo 47. Mesleki Eğitim Merkezlerinin Eğitim Binasının Yeterli Olma Durumu

	ÇIRAK		USTA		ÖĞRETMEN		TOPLAM	
Görüşler	f	%	f	%	f	%	f	%
Yeterli	105	18,7	16	11,0	5	7,4	126	16,2
Kısmen Yeterli	117	20,8	40	27,4	19	27,9	176	22,7
Yetersiz	340	60,5	90	61,6	44	64,7	474	61,6
Toplam	562	100,0	146	100,0	68	100,0	776	100,0

$X^2=11,188$ Sd=4 $P<0.05$ anlamlı fark vardır.

Tabloda da görüldüğü gibi çırakların % 60,5'i, ustaların % 61,6'si ve öğretmenlerinde % 64,7'si MEM'deki eğitim binasını yetersiz bulmaktadır. Kısmen yetersiz diyenlerin oranları ise çıraklarda % 20,8 olurken bu rakam usta ve öğretmenlerde % 27-28 seviyelerine kadar çıkmaktadır. Bu verilere göre ankete katılan gruplar MEM'deki eğitim binasını yetersiz görmektedir. Yapılan X^2 çözümlemesinde gruplar arasında anlamlı fark bulunmuştur. Anlamlı farkın sebebi eğitim binasını yeterli gören katılımcıların oranlarındaki farktır.

Mesleki Eğitim Merkezlerinin malzeme ve teçhizat bakımından yeterli olup, olmadığı Tablo 48'de incelenmektedir.

Tablo 48. MEM’lerin Malzeme ve Teçhizat Bakımından Yeterli Olma Durumu

	ÇIRAK		USTA		ÖĞRETMEN		TOPLAM	
Görüşler	f	%	f	%	f	%	f	%
Yeterli	201	35,8	40	27,4	17	25,0	258	33,2
Kısmen Yeterli	185	32,9	57	39,0	35	51,5	277	35,7
Yetersiz	176	31,3	49	33,6	16	23,5	241	31,1
Toplam	562	100,0	146	100,0	68	100,0	776	100,0

$X^2=11,926$ Sd=4 P<0.05 anlamlı fark vardır.

Görüldüğü gibi öğretmen görüşlerindeki oranlar, genel ortalamadan farklıdır. Bu da grupların görüşleri arasında anlamlı bir farklılığın olduğunu göstermektedir. Üç grubun da en çok destek verdiği seçenek kısmen yeterli seçeneğidir. Katılımcıların % 35,7’sinin işaretlediği bu seçeneği, % 33,2 ile yeterli seçeneği izlemektedir. En az işaretlenen ise yetersiz seçeneği olmuştur. Tabloyu daha ayrıntılı incelemek olursak çırakların % 35,8’inin malzeme ve teçhizatı yeterli bulduğunu, ustaların % 27,4’ünün, öğretmenlerin ise % 25’inde aynı düşüncede olduğunu söyleyebiliriz. Aynı soruya “kısmen yeterli” diyen çırakların oranı % 32,9, ustaların oranı %39 ve öğretmenlerin oranı ise % 51,5 düzeyindedir. Yetersiz cevabını verenler ise çıraklarda % 31,3 , ustalarda % 33,6 ve öğretmenlerde ise % 23,5 seviyesindedir. Malzeme ve teçhizatı yeterli ve kısmen yeterli bulanların sayısı 535 kişidir. Buna göre Mesleki Eğitim Merkezlerindeki malzeme ve teçhizatın yeterli olduğunu söylemek mümkündür.

Çırakların mesleki eğitiminde kullanılan araç-gereç ve kitapların yeterli olup, olmadığını Tablo 49’da incelemek mümkündür.

Tablo 49. MEM’lerde Kullanılan Araç-Gereç ve Kitapların Yeterli Olma Durumu

	ÇIRAK		USTA		ÖĞRETMEN		TOPLAM	
Görüşler	f	%	f	%	f	%	f	%
Yeterli	204	36,3	39	26,7	22	32,4	265	34,1
Kısmen Yeterli	196	34,9	51	34,9	34	50,0	281	36,2
Yetersiz	162	28,8	56	38,4	12	17,6	230	29,6
Toplam	562	100,0	146	100,0	68	100,0	776	100,0

$X^2=14,271$ Sd=4 P<0.05 anlamlı fark vardır.

Tabloda görüldüğü gibi grupların görüşleri arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır. Ankete katılan çırakların % 36,3'lük bir bölümü kullanılan araç-gereç ve kitapları yeterli bulmaktadır. Ustaların % 26,7'sinin yeterli dediği araç-gereç ve kitaba, öğretmenlerin de 22 tanesi (% 32,4) yeterli cevabını vermiştir. Genel ortalamalar incelendiğinde en fazla destek gören seçeneğin kısmen yeterli seçeneği olduğu görülmektedir. Ankete katılan 776 kişiden 281 tanesi yani % 36,2'lik bir kısmı kısmen yeterli demiştir. Çırakların % 34,9'u, ustaların % 34,9'u, öğretmenlerin ise % 50'sinin kısmen yeterli dediği görülmektedir. Mesleki eğitimde kullanılan araç-gereç ve kitapların yetersiz olduğunu düşünenlerin oranı çıraklarda % 28,8, ustalarda ise % 38,4 olarak belirlenmiştir. Bu konuda öğretmenlerin oranı diğerlerine göre daha düşük seviyede olup, oranı ankete katılan öğretmenler arasında % 17,6 seviyesindedir.

Çırak, usta ve öğretmenlerin Mesleki Eğitim Merkezlerinden Beklentileri Tablo 50'de verilmektedir.

Tablo 50. Mesleki Eğitim Merkezinden Beklentiler

	ÇIRAK		USTA		ÖĞRETMEN		TOPLAM	
MEM'den Beklentiler	f	%	f	%	f	%	f	%
Mesleki Eğitim Derslerinin Artırılması	155	27,6	50	34,2	10	14,7	215	27,7
Genel Eğitim Derslerinin Artırılması	80	14,2	16	11,0	4	5,8	100	12,9
Sanayi ve Meslek arasındaki Uyumun Geliştirilmesi	285	50,7	72	49,3	49	72,1	406	52,3
Diğer,.....	42	7,5	8	5,5	5	7,4	55	7,1
Toplam	562	100,0	146	100,0	68	100,0	776	100,0

$X^2=16,459$ Sd=6 $P<0.05$ anlamlı fark vardır.

Görüldüğü gibi üç grubunda MEM'den en büyük beklentisi sanayi ve meslek arasındaki uyumun geliştirilmesidir. Öğrencilerin %50,7'si, ustaların % 49,3'ü, öğretmenlerin ise % 72,1'i beklentisi bu doğrultudadır. Gruplar arasındaki oran farklılığı, gruplar arasındaki anlamlı farkın olduğunu göstermektedir. Ankete katılan çırakların % 27,6'sı, ustaların %34,2'si, öğretmenlerin ise % 14,7'si meslek eğitim derslerinin artırılması gerektiğini söylemiştir. Genel Eğitim Derslerinin artırılmasını isteyen çırakların sayısı ise 80 (% 14,2) kişidir. Ustaların ise % 11'i genel eğitim

derslerinin artırılmasını isterken bu oran öğretmenlerde sadece % 5,8 olarak belirlenmiştir. Genel anlamda Tabloya bakılacak olursa ankete katılan 776 katılımcının, % 52,3'ü sanayi ve meslek arasındaki uyumun geliştirilmesini söylerken, % 7,1'i de diğer seçeneğini işaretlemişlerdir.

MEM'de yapılan eğitimlerin kalitesini artırmak için yapılması gerekenler hakkında bilgiler Tablo 51'de verilmektedir.

Tablo 51. Mesleki Eğitim Merkezlerinin Kalitesini Artırılması Yöntemleri

	ÇIRAK		USTA		ÖĞRETMEN		TOPLAM	
Kalite Artırma Yöntemi	f	%	f	%	f	%	f	%
Tecrübeli Öğretmenlerin Görevlendirilmesi	165	29,4	54	37,0	12	17,6	231	29,8
Teknolojiye uygun kitap ve dergilerin basılması	153	27,2	60	41,1	42	61,8	255	32,9
MEM'in sanayi bölgelerinin dışında yapılandırılması	157	27,9	17	11,6	3	4,4	177	22,7
Kalitesi iyi, herhangi bir şey yapmaya gerek yok.	64	11,4	8	5,5	4	5,9	76	9,8
Diğer	23	4,1	7	4,8	7	10,3	37	4,8
Toplam	562	100,0	146	100,0	68	100,0	776	100,0

$X^2=66,412$ Sd=8 $P<0.05$ anlamlı fark vardır.

Yapılan X^2 çözümlemesinde grupların görüşleri arasında anlamlı farklılık vardır. Çırakların % 29,4'lük bir kısmı tecrübeli öğretmen istediklerini söylerken, ustaların ise % 37'lik, öğretmenlerin ise % 17,6'lık bir kısmı tecrübeli öğretmen istediklerini belirtmişleridir. Teknolojiye uygun kitap ve dergilerin basılması seçeneğini işaretleyen öğretmenlerin oranı % 61,8 gibi yüksek bir oranken, çıraklarda % 27,2 seviyesine kadar düşmektedir. Bu görüşe katılan ustaların oranı ise %41,1'dir (60 kişi). Öğrencilerin % 27,9'luk bir kısmı Mesleki Eğitim Merkezlerinin sanayi bölgesinde olmasından rahatsızlık duyarken ustalarda bu oran % 1,6'ya inerken, öğretmenlerde ise % 4,4 gibi çok düşük bir seviye inmektedir. Bu konuda çırak ve öğretmenler arasında oldukça fark bulunmaktadır. MEM'lerini kaliteli bulanların oranı ise çıraklarda % 11,4 iken, ustalarda % 5,5, öğretmenlerde ise bu rakam % 5,9 olarak belirlenmiştir. Diğer seçeneklerini işaretleyenlerin toplam oranı ise % 4,8 oranında kalmaktadır. Diğer seçeneklerine ayrıntı yazanların bir bölümü, MEM'lere gelen öğrenci profilinin erkek

ağırlıklı olmaktan çıkartılıp, karma bir yapıya ulaştırılması isteğidir. Özellikle öğretmenlerin bir bölümü bu konuyu önemle vurgulamış ve bu dağılımın erkek öğrencilerin sosyal gelişimlerini de olumlu etkileyeceğini belirtmiştir.

4.7. İşyerleri Hakkındaki Görüşler

“İşyerinde meslek öğrenimi nasıl yapılır?” sorusuna verilen cevaplar Tablo 52’de görülmektedir.

Tablo 52. İşyerlerinde Meslek Öğrenimi Yapılma Yöntemi

	ÇIRAK		USTA		ÖĞRETMEN		TOPLAM	
Meslek Öğrenimi Yöntemi	f	%	f	%	f	%	f	%
Ustanın göstermesi	182	32,4	63	43,2	20	29,4	265	34,1
Deneme-yanılma	84	14,9	12	8,2	8	11,8	104	13,4
Yapılan işi izleyerek	178	31,7	38	26,0	35	51,5	252	32,5
İşteki hataların usta tarafından göstermesi	91	16,2	25	17,1	4	5,9	120	15,5
Diğer	27	4,8	8	5,5	1	1,4	35	4,5
Toplam	562	100,0	146	100,0	68	100,0	776	100,0

$X^2=27.206$ Sd=8 $P<0.05$ anlamlı fark vardır.

Görüldüğü gibi öğrencilerin % 32,4’ü ustanın göstermesi fikrine birinci sıraya koyarken, ustalarda % 43,2 ile bu görüşe katılmaktadır. Öğretmenler ise % 51,5 ile yapılan işi izleyerek, öğrencilerinin işyerinde meslek öğrendiğini savunmaktadır. İstatistiksel çözümlemede grupların görüşleri arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Çırakların % 31,7’si yapılan işi izleyerek meslek öğrenimi yaptığını söylerken bu oran ustalarda % 26 oranındadır. İşteki hataların usta tarafından gösterilmesiyle meslek öğretimi yapıldığını söyleyen öğrenciler % 16,2 oranındayken, bu oran ustalarda % 17,1 öğretmenlerde ise % 5,9 olarak gözükmektedir. Deneme-yanılma yönteminin yapıldığını ise % 11,8 ile en çok öğretmenler savunmaktadır. Ortalamalara bakıldığında % 34,1’lik kısmı oluşturan 265 kişi ustanın göstermesi fikrini söylerken, % 32,5’lik bir kısım ise yapılan işi izleyerek meslek öğrenimi yapıldığını söylemiştir.

Aşağıdaki Tabloda (Tablo 53) çırakların işyerinde aldığı bilgi ve becerilerin yeterli olup olmadığı incelenmektedir.

Tablo 53. Çırakların İşyerinde Aldığı Bilgi ve Becerileri Anlayabilme Düzeyleri

	ÇIRAK		USTA		ÖĞRETMEN		TOPLAM	
Görüşler	f	%	f	%	f	%	f	%
Yeterli	43	7,7	5	3,4	9	13,2	57	7,3
Kısmen Yeterli	161	28,6	51	34,9	45	66,2	257	33,1
Yetersiz	358	63,7	90	61,7	14	20,6	462	59,6
Toplam	562	100,0	146	100,0	68	100,0	776	100,0

$X^2=51,386$ Sd=4 P<0.05 anlamlı fark vardır.

Bu soruya çıraklar ve ustaların verdiği cevaplar birbirine yakinken, öğretmenler bu iki gruptan farklı düşünmektedir. Yapılan X^2 analizine göre gruplar arasında anlamlı fark belirlenmiştir. Çırakların % 63,7'si, ustaların ise % 61,7'si çırakların işyerlerinde aldıkları bilgi ve becerileri yetersiz görürken, bu rakam öğretmenlerde % 20,6 oranına kadar düşmektedir. Öğretmenler daha çok kısmen yeterli seçeneğini işaretlemiştir. % 66,2'lik bir öğretmen grubunun işaretlediği bu seçeneğe, çırakların desteği ise % 28,6 olurken, ustaların oranı ise % 34,9 civarındadır. Tablomuzda da görüldüğü gibi üç grupta da (çırak, usta ve öğretmen) işyerinde alınan bilgi ve becerileri yeterli görenlerin sayısı oldukça azdır. Ankete katılan 776 kişiden sadece 57 kişisi (% 7,3) yeterli seçeneğini işaretlemiştir. Çırakların % 7,7'sinin yeterli dediği görülürken, bu oran ustalarda % 3,4 oranında, öğretmenlerde ise % 13,2 olarak görülmektedir. Tablomuz genel olarak değerlendirilirse, çırakların işyerlerinde aldıkları bilgi ve becerileri yeterli görmek mümkün değildir. Kısmen yeterli diyenlerin oranının bile, yetersizlere göre az olması, bu konuda işverenlerin daha dikkatli olmasını gerektirmektedir. Özellikle çırakların işyerlerindeki başarısının direk işletmeyi etkileyeceği gerçeğinden yola çıkılacak olursa, işverenlerin bu konuda yeni çalışmalara girmesi, MEM'lerle işbirliği içerisine girerek, çalışma şartlarını yenilemesi gerekmektedir.

Aşağıdaki Tabloda ustaların, çırakların mesleki eğitimi için vakit ayırıp, ayırmadığını gösteren veriler bulunmaktadır.

Tablo 54. İşyerlerindeki Usta, Çırakların Mesleki Eğitimi İçin Zaman Ayırma Durumu

	ÇIRAK		USTA		ÖĞRETMEN		TOPLAM	
Görüşler	f	%	f	%	f	%	f	%
Yeterli	122	21,7	25	17,1	37	54,4	184	23,7
Kısmen Yeterli	187	33,3	50	34,2	29	42,6	266	34,3
Yetersiz	253	45,0	71	48,7	2	2,9	326	42,0
Toplam	562	100,0	146	100,0	68	100,0	776	100,0

$X^2=59,648$ Sd=4 P<0.05 anlamlı fark vardır.

Ustaların çıraklarının gelişimi için zaman ayırıp ayırmadığı sorusuna, çırakların %45'i yetersiz, ustalarında % 48,7'si yetersiz cevabını vermektedir. Aynı soruya öğretmenlerin cevabı ise % 2,9 gibi küçük bir oranda kalmaktadır. Öğretmenlerin % 54,4 gibi bir oranı, ayrılan zamana yeterli derken, çırakların % 21,7'si, ustaların ise % 17,1'i çırakların mesleki eğitimi için yeterli zaman ayrıldığını söylemektedir. Bu soruya kısmen yeterli diyenlerin toplam oranı ise % 34,3 seviyesindedir. Yapılan X^2 çözümlemesinde grupların 0.05 düzeylerinde anlamlı fark olduğu belirlenmiştir. Bu farklılık daha çok öğretmen görüşlerinden kaynaklanmaktadır. Çıkan sonuçlara bakıldığında çırak ve ustaların görüşlerinde birbirine yakınlık gösterirken, öğretmenlerin düşüncelerinin bu iki gruptan farklılık gösterdiği görülmektedir. Tablodaki çıkan sonuçlarda ilginç tespitler bulunmaktadır. Örneğin; ustalar “biz yeterince zaman ayırmıyoruz” derken, çıraklarda “evet bize yeterince zaman ayrılmıyor” demektedir, fakat öğretmenler bu düşüncenin aksine yeterince zaman ayrıldığını düşünmektedir. Gruplar arasındaki anlamlı fark, X^2 çözümlemesinde de ortaya çıkmaktadır.

İşyerlerindeki meslekle ilgili malzemelerin, iş için yeterli olup, olmadığını gösteren Tablo 55 aşağıda verilmiştir.

Tablo 55. İşyerindeki Meslekle İlgili Materyallerin (Malzeme) Yeterli Olma Durumu

	ÇIRAK		USTA		ÖĞRETMEN		TOPLAM	
Görüşler	f	%	f	%	f	%	f	%
Yeterli	97	17,2	13	8,9	18	26,5	128	16,5
Kısmen Yeterli	151	26,9	54	37,0	41	60,3	246	31,7
Yetersiz	314	55,9	79	54,1	9	13,2	402	51,8
Toplam	562	100,0	146	100,0	68	100,0	776	100,0

$X^2=53,837$ Sd=4 P<0.05 anlamlı fark vardır.

Yapılan X^2 analizinde gruplar arasında anlamlı fark bulunmaktadır. Tabloda da görüldüğü gibi çırakların büyük çoğunluğu % 55,9'luk grup, işyerlerindeki malzemelerin yetersiz olduğunu savunmaktadır. Ustalarda da % 37'lik bir grup malzemelerin yetersiz olduğunu söylemektedir. Öğretmenlerin büyük çoğunlu olan % 60,3'lük grup ise malzemeleri kısmen yeterli bulduğunu söylemektedir. Öğretmenlerin % 26,5'lik kısmı işyerlerindeki malzemeleri yeterli bulurken, geri kalan % 13,2'lik kısmı meslekle ilgili malzemeleri yetersiz bulmaktadır. Tablo genel olarak incelediğinde katılımcıların yarısından fazlasını oluşturan % 51,8'lik bir grubun işyerlerindeki meslekle ilgili materyalleri yetersiz bulduğu görülmektedir.

Tablo 56'de çırakların, işyerlerini mi yoksa okullarını mı sevdikleri hakkındaki görüşler incelenmektedir.

Tablo 56. Çıraklar İşyerini ya da Okulu Sevme Durumları

	ÇIRAK		USTA		ÖĞRETMEN		TOPLAM	
Görüşler	f	%	f	%	f	%	f	%
Okulu	45	8,0	22	62,3	30	44,1	97	12,5
İşyerleri	141	25,1	25	15,1	8	11,8	174	22,4
Her ikisini de seviyor	268	47,7	72	15,1	15	22,1	355	45,8
Her ikisini de sevmiyor	32	5,7	12	2,1	13	19,1	57	7,3
Fikrim yok	76	13,5	15	5,5	2	2,9	93	12,0
Toplam	562	100,0	146	100,0	68	100,0	776	100,0

$X^2=101,668$ Sd=8 P<0.05 anlamlı fark vardır.

Tabloda da görüldüğü gibi grupların görüşleri arasında yapılan X^2 çözümlemesinde, grupların görüşleri arasında anlamlı fark bulunmaktadır. Öğrencilerin % 47,7'si hem iş yerlerini hem de okullarını sevdiklerini söylerken, işyerlerini seven çırakların oranı ise % 25,1 düzeyindedir. Okulunu sevdiğini söyleyen çıraklar ise sadece % 8 seviyesindedir. Fakat usta ve öğretmenlerin görüşleri çıraklardan farklılık göstermektedir. Ustaların % 62,3'ü, öğretmenlerin ise % 44,1'i çırakların okullarını daha çok sevdiğini söylemektedir. Her ikisini de sevmiyor diyenlerin oranı çıraklarda % 5,7 oranında, ustalarda % 2,1 olan bu oran, öğretmenlerde % 19,1 seviyesine kadar yükselmektedir. Veriler genel anlamda değerlendirildiğinde, çırakların hem okullarını hem de işyerlerini sevdiğini söylemek mümkündür.

4.8. Usta ve Öğretmenlerin Çırakları İzleme Durumları

Bu bölümde ustaların ve öğretmenlerin, çırakları okulda ve işyerlerinde izlemesi ile ilgili veriler incelenecektir. Çırakların okuldaki durumunu gözlemek için, ustaların MEM'lere gidip, gitmediğini ve gidiyorsa hangi sıklıkta gittiğini gösteren bilgiler Tablo 57'de verilmektedir

Tablo 57. Ustaların, Çıraklarının Okuldaki Durumunu Öğrenmek İçin Okula Gelme Durumu

	ÇIRAK		USTA		ÖĞRETMEN		TOPLAM	
Gelme Süresi	f	%	f	%	f	%	f	%
Sürekli Gelir	37	6,6	23	15,8	2	3,0	62	8,0
Ara sıra Gelir	154	27,4	95	65,1	33	48,5	282	36,3
Gelmez	371	66,0	28	19,2	33	48,5	432	55,7
Toplam	562	100,0	146	100,0	68	100,0	776	100,0

$X^2=109,216$ Sd=4 $P<0.05$ anlamlı fark vardır.

Çırakların okuldaki durumunu izlemek için ustaların MEM'e gelip gelmediğin, çırakların % 66'sı gelmez cevabını vermiştir. Ustaların ise % 65,1'i çırakların söylediklerinin aksine, ara sıra okula gittiklerini söylerken, öğretmenlerin % 48,5'i çıraklar gibi düşünmekte ve ustalar okula gelmez demektedirken, yine aynı oranda öğretmen (% 48,5) ustalar gibi düşünmekte ve ara sıra da olsa okula gelir demektedir. Ustalarda çıraklarının durumunu izlemeye gitmediğini söyleyenlerin oranı ise % 19,2

oranındadır. Üç grupta da en az yüzdeyi sürekli gelir seçeneği almaktadır. Çırakların 36 tanesi yani % 6,6'sı ustalarının sürekli geldiğini söylerken, ustaların % 15,8'i, öğretmenlerin ise % 3'ü ustaların çıraklarının durumunu öğrenmek için sürekli okula geldiğini söylemektedir. Yapılan X^2 çözümlemesinde anlamlı fark bulunmasının en büyük sebebi usta görüşleriyle, çırak görüşleri arasındaki farktır. Tablomuzaya göre ustaların çıraklarının okuldaki durumunu öğrenmek için sürekli okula gitmediğini söylemek mümkündür.

Tablo 58'de öğretmenlerin işyerlerindeki beceri eğitimini izleme sıklığını incelenmektedir.

Tablo 58. Öğretmenlerin İşyerlerindeki Beceri Eğitimini İzleme Sıklığı

	ÇIRAK		USTA		ÖĞRETMEN		TOPLAM	
Gelme Süresi	f	%	f	%	f	%	f	%
Haftada bir	217	38,6	57	39,0	41	60,3	315	40,6
İki Haftada Bir	65	11,6	22	15,1	7	10,3	94	12,1
Ayda Bir	120	21,4	45	30,8	14	20,6	179	23,1
Yılda Bir	43	7,7	5	3,4	0	0	48	6,2
İzlemiyor	117	20,8	17	11,6	6	8,8	140	18,0
Toplam	562	100,0	146	100,0	68	100,0	776	100,0

$X^2=30,088$ $Sd=8$ $P<0.05$ anlamlı fark vardır.

Öğretmenler çırakları izleme konusunda ustalara göre çok daha isteklidir. Örneğin öğretmenler hafta bir bizi izlemeye gelir diyen çırakların oranı % 38,6 düzeylerindedir. Ustaların görüşleri de çıraklarınkine yakın bir görüntü sergilemektedir. Ustaların % 38,6'sı öğretmenler hafta bir çırakları izler seçeneğini işaretlemişlerdir. Öğretmenlerin hafta bir izleme konusundaki destekleri ise çırak ve ustaya göre daha fazladır. Çünkü öğretmenlerin yarısından fazlasını oluşturan % 60,3'lük bölümü, hafta bir işyerlerine gidildiğini söylemektedir. Üç grupta da ikinci büyük oran, ayda bir seçeneğindedir. Çırakların % 21,4'ü, ustaların % 30,8'i ve öğretmenlerinde % 20,6'sı ayda bir işyeri ziyaretleri olduğunu söylemektedir. Çıraklar öğretmenler tarafından izlenmiyor diyenlerin toplam oranı ise % 18 düzeyindedir. Toplam 140 kişinin izlemiyor dediği bu seçeneğe en çok çıraklardan destek gelmektedir. Ankete katılan

çırakların % 20,8'i öğretmenlerin işyerlerine gelmediğini söylemektedir. Bu sonuçlara göre öğretmenlerin her ay işyeri ziyaretleri yaptığını söylemek mümkündür. Bu verilere göre yapılan X^2 çözümlemesinde grupların görüşleri arasında anlamlı farkın olduğu ortaya çıkmaktadır. Tablo 57'de incelenen ustaların okula gitme sıklığına göre, Tablo 58'deki öğretmenlerin izleme sıklığı incelendiğinde, öğretmenlerin daha duyarlı olduğu ve öğrencilerini düzenli bir şekilde izlediğini söylemek mümkündür.

4.9. Öğretmenlerin Hizmetiçi Eğitime İhtiyaç Duyma Durumları

Tablo 59'da "MEM'deki verimliliğin artırılması İçin öğretmenlerin hizmetiçi eğitime İhtiyaç duyma durumlarına ilişkin veriler yer almaktadır.

Tablo 59. MEM'deki Verimliliğin Artırılması İçin Hizmetiçi Eğitimin Gerekliliği

	ÖĞRETMEN		TOPLAM	
Görüşler	f	%	f	%
Evet	51	75,0	51	75,0
Kısmen	13	19,1	13	19,1
Hayır	4	5,9	4	5,9
Toplam	68	100,0	68	100,0

Öğretmenlerin % 75'i verimliliğin artırılması için hizmetiçi eğitimlerin yapılması gerektiğini savunmaktadır. Hizmetiçi eğitimlere gerek yok diyen öğretmenlerin oranı ise % 5.9'dur. Buna göre öğretmenlerin hizmetiçi eğitimlerden geçmek istediği söylenebilir.

4.10. Meslek Odalarının Çıraklık Eğitimine Katkısı

Ülkemiz çıraklık eğitim sistemine, meslek odalarının katkısının olup olmadığı usta ve öğretmenlere sorulmuş, alınan cevaplar Tablo 60’da incelenmiştir.

Tablo 60. Meslek Odalarının Çıraklık Eğitimine Katkısı

	USTA		ÖĞRETMEN		TOPLAM	
Görüşler	f	%	f	%	f	%
Yeterli	50	34,2	48	70,6	98	45,8
Kısmen Yeterli	52	35,6	16	23,5	68	31,8
Yetersiz	44	30,1	4	5,9	48	22,4
Toplam	146	100,0	68	100,0	214	100,0

$X^2=27,680$ Sd=2 P<0.05 anlamlı fark vardır.

Bu sorumuza usta ve öğretmenlerin verdiği cevaplar farklılıklar göstermektedir. Öğretmenlerimizin büyük çoğunluğunu oluşturan % 70,6’lık bölümü meslek odalarının yeterince destek olduğunu söylemektedir. Ustalar ise bu konuda hem öğretmenlerden hem de birbirlerinden oldukça farklı düşünmektedir. Çünkü meslek odalarının katkısına yeterli-kısmen yeterli ve yetersiz diyen ustaların oranları birbirine yakındır. Çıkan sonuçlara göre öğretmenlere göre meslek odalarının çıraklık eğitim sistemine yeterince katkısının olduğunu, ustalara göre ise katkısının yeterli olmadığını söylemek mümkündür. Yapılan X^2 çözümlemesinde grupların görüşleri arasındaki anlamlı farkın buradan kaynaklandığı söylenebilir.

BÖLÜM IV.

ÖZET, SONUÇ VE ÖNERİLER

Özet

Meslek eğitiminin başlangıcını, insanlık tarihinin başlangıcıyla beraber incelemek mümkündür. Önceleri sadece karın doyurmak için öğrenirken, gelişen teknolojiyi birlikte insanların öğrenme kapasiteleri ve öğrenme çeşitliliği de artmıştır. Önceleri aile içi eğitimle başlayan meslek eğitimi, zamanla yerini teşkilatlanmalarla yapılan eğitim halini aldığı gözlenmiştir.

Ülkemizde XIII. yy. la birlikte “Ahilik” adı verilen teşkilatlanmaya gidilmiştir. Hem mesleğin hem de günlük hayatta uyulması gereken kuralların öğretildiği bu teşkilatlanma, Osmanlı Devletinin gerilemesiyle birlikte yerini “Loncalara” bırakmıştır. Çıraklık, kalfalık, ustalık gibi farklı meslek kademelerinin olduğu loncalar XVII. yy.da yerini “Gedik” ve daha sonrada “Enderun Mektebine” bırakmıştır.

Ülkemiz çıraklık eğitimi incelenirken Cumhuriyetle birlikte daha planlı ve düzenli teşkilatlanmalara gidildiği görülmektedir. 1923 yılında İzmir’de yapılan İktisat Kongresi’yle Çıraklık okullarının açılması teklif edilmiştir. Aynı yıllarda ülkemize davet edilen yabancı uzmanlar ve ülkemizin yetiştirdiği eğitimcilerin hazırladıkları raporlar doğrultusunda, çıraklık eğitimi ile ilgili kanuni düzenlemeler yapılmış ve çıraklık okullarının sayılarının artırılması planlanmıştır. Özellikle 1977 yılında çıkarılan 2089 sayılı Çırak, Kalfa ve Usta Kanunu ve 1986 yılında çıkarılan 3308 sayılı Çıraklık ve Mesleki Eğitim kanunu günümüz çıraklık eğitiminin temelini oluşturmaktadır. Ayrıca 2001 yılında çıkartılan 4702 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu ile çıraklık eğitim sistemine son hali verilerek şuan uygulanan şeklini almıştır.

Bu araştırma, iş çevrelerinin (çırak, usta ve öğretmen) çıraklık eğitim sisteminden beklentileri ve bu beklentilerin karşılanma düzeylerinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.

Araştırmanın evreni 2005-2006 öğretim yılında Elazığ, Malatya ve Diyarbakır illerindeki Mesleki Eğitim Merkezlerinde öğrenim gören 1782 çırak öğrenciyi, okuldaki görevli öğretmenleri ve çırakların ustalarından oluşmaktadır. Örneklemi ise, anketin

yapıldığı hafta okula gelen 2. sınıf 3. sınıf ve son sınıf öğrencilerinden oluşan 600 kişi, bu üç mesleki eğitim merkezinde görev yapan 90 öğretmen ve öğrencilerin işyerlerindeki 180 usta oluşturmaktadır.

Araştırma verileri literatür taraması ve anket yöntemiyle kaynak gruplardan alınmıştır. Tarama modeliyle yapılan bu araştırmada çırak öğrenci anketi, usta-usta öğretici (işveren) anketi ve öğretmen anketi olmak üzere 3 farklı anket hazırlanmıştır. Hazırlanan anketler Elazığ MEM'deki 10 öğrenci, bu öğrencilerin ustaları ve 5 öğretmen ile yüz yüze görüşülerek gerekli gözden geçirmeler yapıldıktan sonra Malatya ve Diyarbakır illeri MEM yetkilileri ve Fırat Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi'nde görevli uzmanlarla görüşülerek anketlere son şekli verilmiştir. Hazırlanan anketler çıraklara sınıflarda dağıtılmış ve anketi cevaplaması sağlanmıştır. Usta anketleri öncelikli olarak elden dağıtılmış, uygun olmayan durumlarda öğrenci ve koordinatör öğretmenlerin aracılığıyla dağıtılmış ve bir hafta sonra anketler toplanmıştır. Toplam dağıtılan anket sayısı 870, geri dönen anket sayısı ise 776'dır. Buna göre dağıtılan anketlerin, geri toplanabilen anketlere göre yüzdesi, % 89,2 olarak gerçekleşmiştir.

Yapılan anketler, Elazığ, Malatya ve Diyarbakır illeri ayrı ayrı olmak üzere, çıraklar, öğretmenler ve ustalar diye üç grupta toplanmıştır. Bu anketlerden alınan veriler, SPSS istatistik programına girilmiş ve çözümler yapılmıştır. Grupların özellikleri frekans dağılımı ve yüzdeler şeklinde yorumlanmıştır. Gruplar arasında (çırak, usta ve öğretmen) ortak sorulan soruların çözümlenmesinde kaykare (X^2) çözümlenmesi yapılmıştır. Manidarlık düzeyi 0,05 olarak seçilmiştir.

Yapılan araştırma sonucunda;

Çırakların 17-19 yaş aralığında olduğu, günde 8 saatten fazla çalıştığı, haftalık 50 YTL'den az aldığı ve mesleklerini de sevdikleri belirlenmiştir. Annelerinin okur-yazar olmadığı, babalarının ilkokul mezunu olduğu çırakların kalabalık ailelerde yaşadıkları ve ortalama aylık gelirlerinin ise 500 YTL'den az olduğu görülmektedir.

Ustaların ağırlıklı olarak ilkokul ve ortaokul mezunu olduğu, ustalık belgesini 3 yıldan daha az bir zaman önce aldığı ve işyerlerinde 5 kişiden daha az çalıştığı belirlenmiştir. Öğretmenlerin büyük bir bölümü Teknik Eğitim Fakültesi mezunu ve meslekteki çalışma süreleri 5 yıldan fazladır.

Çıraklar meslek sahibi olmak için çalışmaktadır. Diploma almak ve kendi işini kurmak için Mesleki Eğitim Merkezlerine giden çıraklar, iş ile ilgili teknolojik gelişmeleri de MEM'lerde öğrenmektedir. MEM'e gitmeyen çırakların ise, isteksiz davrandıkları ya da ustalarının göndermediği için eğitime devam etmediği görülmektedir. Çırakların, Mesleki Eğitim Merkezlerinde verilen eğitimlere katılma istekleri, aldıkları bilgileri anlayabilme ve uygulayabilme düzeyleri yetersizdir. MEM'deki aldıkları eğitimlerden dolayı davranışlarında olumlu değişiklik olmadığı belirlenirken, bu eğitimlerden sonra işlerine bakış açılarında da olumlu değişiklikler görülmemektedir.

Mesleki Eğitim Merkezlerindeki eğitim sürelerinin (2-4) yeterli olduğu belirlenmiştir. Çırakların sosyal ve kültürel yönden gelişimini etkilemekte yetersiz kalan MEM'lerde psikolojik ve danışma rehberliklerine ihtiyaç duyulmaktadır. MEM'lerle işyerleri arasında işbirliği olmasına rağmen, yeterli görülmemekte ve bunun en büyük nedeni de, işverenlerin tutumu ve haberleşme problemi olarak belirlenmiştir. MEM'lerde uygulanan eğitim programı ise sanayinin ihtiyacına kısmen uygun bulunmuştur. Özellikle eğitim binasının yetersiz olduğu MEM'ler, makine ve teçhizat, araç-gereç ve kitap bakımından kısmen yeterli görülmüştür. En büyük beklenti MEM'lerin sanayi ve meslek arasındaki uyumun geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapmasıdır. MEM'lerde kalitenin artırılması için teknolojiye uygun kitap ve dergiler basılmalı, öğretmenler hizmetiçi eğitimden geçirilmeli ve eğitim binaları sanayi bölgesinin dışında yapılandırılmalıdır.

Tartışma ve Sonuç

Yapılan araştırma sonucu çırakların bir çoğunun 17-19 yaş arasında olduğu ve aile gelirlerinin aylık 500 YTL'den az olduğu söylenebilmektedir. Okur-yazar olmayan ve ya ilkokul mezunu anne ve babaya sahip çırakların, anneleri ev hanımıyken, babalarının işçi veya emekli olduğu görülmektedir. Günde kanunlarla belirtilen 8 saatten daha fazla çalışan çıraklar, işe kendileri ve ya ailelerinin aracılığıyla girmektedir. Mesleklerinden memnun olan bu çırakların kazançları haftalık 50 YTL'den azdır.

Ustaları incelendiğimizde ağırlıklı olarak ilkokul ve ya ortaokul mezunu oldukları gözlenmektedir. Genellikle 3 yıl veya daha az bir zaman önce ustalık belgesini alan bu ustaların, yanlarında 5 kişiden daha az kişi çalıştırdığını söylemek mümkündür.

Ustaların, işçi alırken en çok; mesleğini seven, yetenekli ve çalışkan çırakları tercih ettiği görülmektedir.

Öğretmenlerin mezuniyetleri incelendiğinde Teknik Eğitim Fakültesinin ağırlıklı olduğu görülmektedir. Tamamına yakını 5 yıldan daha fazla süredir öğretmenlik yapan öğretmenlerimizin, mesleki konuda deneyimli olduğunu söylemek mümkündür.

Çırakları çalışmaya iten sebeplerin başında “meslek sahibi olma” isteği bulunmaktadır. Çırakların Mesleki Eğitim Merkezlerine gitmelerinin en büyük nedeni diploma alıp, kendi işlerini kurma istekleridir. Eğitime devam etmeyen çırakların ise ya isteksiz oldukları için ya da ustalarının göndermediği için MEM’e gitmediğini söylemek mümkündür.

Mesleki Eğitim Merkezlerinden beklentiler incelendiğinde “sanayi ve meslek arasında uyumun geliştirilmesi” beklentisinin fazla olduğu görülmektedir. Ankete katılan katılımcıların büyük çoğunluğu, MEM’lerin yeterince tanıtımının yapılmadığını söylerken, MEM’deki eğitim sürelerinin yeterli olduğunu düşünmektedir. Çırakların MEM’de verilen eğitimlere katılma isteklerinin az olduğu, aldıkları bilgileri anlayabilme düzeylerinin yetersiz olduğu, aldıkları bilgileri ise yeterince uygulayamadıklarını söylemek mümkündür.

Katılımcılar MEM’lerin kalitesinin artması için teknolojiye uygun kitap ve dergilerin basılması gerektiğini düşünürken, MEM’de uygulanan programların sanayinin ihtiyaçlarına tam anlamıyla uygun olmadığını söylemektedir. Çırakların MEM’de aldıkları eğitimlerden sonra davranışlarında olumlu değişiklikler olduğunu söylemek güç olmasına rağmen ustalar, eğitime devam eden çıraklarına ek sorumluluklar vermektedir.

Mesleki Eğitim merkezlerinde psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterince uygulanmadığı göze çarpmaktadır. Mesleki Eğitim Merkezleri; malzeme ve teçhizat, araç ve gereç yönünden kısmen de olsa yeterli olduğu söylenebilir. MEM’lerle işyerleri arasında yeterince işbirliği olmadığı bunda, ustaların tutumundan ve haberleşmede yaşanan problemlerden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Çıraklar meslek öğrenimini ustalarının göstermesiyle ve yapılan işi izleyerek yapmaktadır. Buna rağmen çıraklar işyerlerinde aldıkları bilgi ve beceriyi yetersiz bulmakta ve ustalarının kendilerine yeterince vakit ayırmadıklarını belirtmektedirler.

Ayrıca ustaların, çırakların durumunu öğrenmek için okula gittiği söylenemez. Buna karşın öğretmenler çırakların işyerlerindeki durumunu öğrenmek için en az ayda bir işyeri ziyaretleri yaptığı görülmektedir.

Odoman'ın (1999) hazırlamış olduğu çalışmada, “hizmetiçi eğitimlerinin yetersizliği” ve “eğitim programlarının geliştirilmesi gereklidir” sonucuna ulaşmıştı. Bu araştırmada da benzer bir sonuç ortaya çıkmıştır. Ayrıca Tok'un (2001) yapmış olduğu araştırma sonucunda bulduğu, MEM'lerdeki araç ve gereçlerin yetersiz olduğu, eğitim programlarına göre yeterince kitap bulunamadığı ve öğrencilerin meslek seçiminde rehberlik yapılması gerekliliği, bu araştırmada da bulunmuştur. Özellikle öğretim programının geliştirilmesi 12. Milli Eğitim Şurasında da (MEB, 1990_e:80-93) belirtilmesine rağmen, günümüze kadar çözülememesi, araştırmaya farklı bir boyut kazandırmaktadır.

1996-2000 yıllarını kapsayan 7. Beş Yıllık Kalkınma Planı alınan kararlar incelendiğinde (DPT, 1995: 24-25), “mesleki eğitim kurumları ve programlarının işgücü piyasası ile işe yerleştirme hizmeti veren birimler arasında koordinasyon sağlamalı” maddesi ile bu araştırmanın işçevrelerinin MEM'lerden beklentileri arasında benzerlikler bulunmaktadır.

Öneriler

Ülkemiz çıraklık eğitiminde yapılması gereken düzenlemeler şu şekilde özetlenebilir.

İlgili Literatüre ve Gözlemlere Dayalı Öneriler;

- Ülkemiz meslek standartlarının uluslararası standartlara uygun hale getirilmesi gerekmektedir.
- Ülkemizde verilen tüm sertifikaların yurt dışında da kabul edilebilmesi için gerekli olan eğitim programlarının değiştirilmesi ve gerekli kanuni düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.
- AB Eğitim Programlarından Mesleki Eğitim Merkezlerinin azami düzeyde faydalanması sağlanmalıdır.
- Dünya Bankası, Avrupa Birliği ve özel kredi kuruluşlarıyla işbirliklerinin artırılarak, Çıraklık Eğitimin geliştirilmesi ile ilgili projeler üretilmelidir.

- Özellikle çıraklık eğitim sisteminde yapılan denetimler artırılmalı ve işyerlerinde kaçak olarak çalıştırılan çocukların kayıt altına alınması sağlanmalıdır. Ayrıca düzenli aralıklarla işverenlerle görüşülmeli ve mesleki eğitimin önemi vurgulanmalıdır.
- Üretim sistemine giren ve eğitim almamış tüm personelin, Mesleki Eğitim Merkezlerince eğitimden geçirilerek, nitelikli personel sayısının artırılması hedeflenmelidir.
- Mesleki eğitiminin maliyetinin oldukça yüksek olması Milli Eğitim Bakanlığı'na büyük sıkıntılar yaratmaktadır. Bu sebeple özel mesleki eğitim merkezlerin kurulması ve vakıf, dernek ve sendika gibi sivil toplum kuruluşlarının mesleki eğitim ile ilgili çalışmalar yapması özendirilmelidir.

Bulgulara Dayalı Öneriler;

- Çıraklık eğitimine ayrılan devlet bütçesinin artırılması ve bu bütçeyle bina, donanım ve personel gibi ihtiyaçlar karşılanmalıdır.
- İşyerlerinde çıraklık eğitim sistemi bütünlüğünde yer alan eleman çalıştırılması mecburi hale getirilmelidir.
- Milli Eğitim Bakanlığı ve STK'lar, çeşitli işbirlikleriyle ilköğretimden başlayan ve hayatın her aşamasına kadar mesleki rehberlik hizmeti sunmalıdır. Ayrıca her merkezde psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri veren birimler kurulmalı ve öğrencilerin ihtiyaçlarına yönelik çalışmalar yapılmalıdır.
- Mesleki Eğitim Merkezi ve Mesleki eğitim veren tüm kurumların çeşitli işbirlikleriyle aile içi eğitim vererek, nitelikli eleman yetiştirmenin önemi anlatılmalıdır.
- Mesleki eğitim merkezlerin bir çoğunun sanayi bölgelerinde olması, sanayi dışında ikamet eden işyerlerindeki personelin mesleki eğitim merkezlerine ilgi duymamalarına sebep olmaktadır. Bu sebeple mesleki eğitim merkezlerinin şehirdeki daha cazip yerlere kurularak, insanların dikkatinin buraya odaklanmasına sağlanmalıdır.

- Mesleki eğitim veren eğitimcilerin, günümüz teknolojilerine uyum sağlamaları ve yeniliklerden zamanında haberdar olması için düzenli hizmet içi eğitimler verilmelidir.
- Çıraklık eğitiminin kamuoyu tarafından fazla bilinmemesi nedeniyle, gerekli tanıtımlar sürekli ve sık aralıklarla tekrar edilmelidir. Mesleki eğitim merkezlerinin tanıtımına yönelik aktiviteler hazırlanmalı ve öğrenciler için cazip hale getirilmelidir.
- Sanayi ve Mesleki Eğitim Merkezleri arasındaki uyumun geliştirilmesine yönelik, çeşitli çalışmalar yapılmalıdır. Ortak proje ve çalıştaylar hazırlanarak iki kurum arasında işbirlikleri geliştirilmelidir.
- Günün teknolojik gelişmelerine ve sanayinin ihtiyaçlarına uygun olarak yeni eğitim programları hazırlanmalı, buna uygun kitap, dergi ve materyaller hazırlanmalı ve öğretmenlerin, yeni hazırlanacak programlara uyumu için hizmet içi eğitimlerden geçirilmeleri gerekmektedir.
- Çıraklık eğitimine devam eden ya da mezun olmuş çırakların, işyerlerinde daha fazla sorumluluk alabilmeleri için işverenlerle görüşmeler yapılmalıdır.
- Çırakların mesleki anlamda yetişmelerinin yanı sıra sosyal ortamlarda da kendilerini gösterebilmeleri ve özgüvenlerini artırabilmeleri için, MEM’lerde sosyal programlar artırılmalı ve bu programların hazırlanmasında çıraklara aktif görevler verilmelidir.

Yeni Araştırmacılar İçin Öneriler;

Bu araştırma verilerinden yola çıkılarak, yapılması düşünülen yeni araştırmalar için şunlar söylenebilir.

- Mesleki örgütleri, sivil toplum kuruluşları (STK) ve özel sektör meslek eğitimi için ne tür çalışmalar yapabilir ve bununla ilgili yasal düzenlemeler neler olabilir?
- MEM’leri bitiren öğrencilerin, kendi bölümleriyle ilgili meslek yüksek okullarına gidebilmelerine imkan verilebilir mi? Yurt dışında buna benzer uygulamalar yapılmakta mıdır?

KAYNAKÇA

- ABGS. (2001). **Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı**. Ankara: (Avrupa Birliği Genel Sekreterliği Yayınları), Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Akyol A. (1991). **Amerikan Eğitim Sistemi Üzerine Bir İnceleme**. Ankara: MEB Yayını
- Aktuğ, H. (1983). **Mesleki ve Teknik Eğitimin Bugünkü Durumu**. Ülkemizdeki Uygulama. editör: Külahçı, M., Mesleki ve Teknik Eğitim Sempozyumu (28-29 Nisan1983), Ankara. A.Ü. Basımevi
- Akkutay, Ü. (1991). **Türkiye’de Çıraklık Eğitimi**. Ankara: Erek Ofset.
- Alkan, C., Doğan, H. ve Sezgin, İ. (2001). **Mesleki ve Teknik Eğitimin Esasları**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Ashier, M. (1961). **Ahi Teşkilatında Meslek Eğitimi**. Mesleki ve Teknik Öğretim Dergisi, Sayı104, s.125.
- Argın, S. Ş. (1989). **Çıraklık Kurslarına Katılma Eğilimleri; Küçük Sanayide Çalışan Çıraklara Yönelik Bir Değerlendirme**. (Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü). İzmir: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Aykaç, N. (2002). **Türkiye’de ve Bazı Avrupa Birliği Ülkelerinde Mesleki Teknik Eğitim (Almanya, Fransa, İsviçre, İspanya, Yunanistan Örneği)** Milli Eğitim Dergisi, <http://yayim.meb.gov.tr/yayimlar/155-156/aykac.htm> (15.08.2004 tarihinde alınmıştır).
- Boz, H.A. (1993). **Ankara İlinde Çıraklık ve Mesleki Eğitim Yasası Kapsamındaki Meslek Alanlarında Çalışan Çocukların Çalışma Yaşamı ve Eğitim-Öğretim Uygulamalarına İlişkin Görüşleri**. (A.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü). Ankara: Basılmamış Doktora Tezi.

- Canbaz, S. (2001). **Samsun Çıraklık Eğitim Merkezi'ne Devam Eden Çırakların Sosyodemografik, Çalışma Yaşamı Özelliklerinin ve Durumluluk-Sürekli Kaygı Düzeylerinin Değerlendirilmesi.** (Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı). Samsun: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Celep, C. (2003). **Halk Eğitimi.** Ankara: Anı Yayıncılık.
- Çelik, S. (2003). **Ülkemiz Mesleki Ve Teknik Eğitiminde Dış Kaynaklı Proje Uygulamaları.** IVETA Bölgesel Konferansına Sunulmuş Bildiri (20-22 Ekim 2003) Ankara.
- Demiralp, M. (1986). **Çıraklık Eğitim Merkezlerine Devam Eden Öğrencilerin Eğitim ve Öğretime İlişkin Beklenti ve Sorunları (Ankara İli).** (A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü). Ankara: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi
- DPT. (1963). **Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967).** (DPT Yayını). Ankara: Başbakanlık Basımevi.
- DPT. (1967). **İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972).** (DPT Yayını) Ankara: Başbakanlık Devlet Matbaası.
- DPT. (1971). **Yeni Strateji ve Kalkınma Planı, Üçüncü Beş Yıl (1973-1977).** (DPT Yayını). Ankara: Başbakanlık Basımevi.
- DPT. (1979). **Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979-1983).** (DPT Yayını) Ankara: Başbakanlık Basımevi.
- DPT. (1985). **Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989)** (DPT Yayını) Ankara, Başbakanlık Basımevi.
- DPT. (1989). **Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994)** (DPT Yayını) Ankara, Başbakanlık Basımevi.
- DPT. (1995). **Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000).** (DPT Yayını) Ankara: Başbakanlık Basımevi.

- DPT. (2000). **Uzun Vadeli Strateji ve Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005)** (DPT Yayını). Ankara: <http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/viii/taslak.pdf> (24.09.2004 tarihinde alınmıştır).
- Finn, Robert, P. (1983). **Amerika Birleşik Devletleri'nde Mesleki ve Teknik Eğitim.** Mesleki ve Teknik Eğitim Sempozyumu. (28-29 Nisan 1983). Ed: Mehmet Külahçı, Ankara: (Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları). Sevinç Matbaası.
- Geçer, H. (2003). **Kocaeli Mesleki Eğitim Merkezi Öğrencilerinde İş Kazası Sıklığı.** (Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü). Kocaeli: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Kazu, İ.Y. (2003). **Türk Milli Eğitim Sisteminde Mesleki ve Teknik Eğitim.** Öğretmenlik Mesleği, (Editör: Mehmet Taşpınar). Elazığ: Üniversite Kitapevi.
- Kesici, Ş. (1997). **Çıraklık Eğitim Merkezindeki Öğrencilerin İlgi, Yetenek ve Değerleri İle Meslekleri Arasındaki İlişkisi (Konya Çıraklık Eğitim Merkezi Örneği).** (Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı). Konya: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Köksal, A. (1992). **Çıraklık Eğitim Merkezi'ne Devam Eden ve Etmeyen 15-18 Yaş Grubu Çalışan Çocukların Çalışma Koşulları ve Sorunları Üzerinde Karşılaştırmalı Bir Araştırma.** (A.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü). Ankara: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Köksalan, B. (1999). **Üniversite Öğrencilerinin Meslek Seçimini Etkileyen Faktörler (Bazı Üniversiteler Örneği).** (İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü). Malatya: Basılmamış Doktora tezi
- Külahçı, M.(1989). **Türk Mesleki Eğitim Sisteminde Ahilik Teşkilatı.** Milli Eğitim Vakfı Dergisi 4(16) sf:11-13.
- MEB. (1991). **Altıncı Maarif Şûrası.** (Tıpkı Basım). (MEB Yayını). İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

- MEB. (1990_a). **Çıraklık ve Mesleki Eğitim Konseyi Raporu.** (MEB Yayını). Ankara: Mesleki ve Teknik Açıköğretim Okulu Matbaası.
- MEB. (1990_b). **Çıraklık Eğitimi Uygulamaları.** (MEB Yayını). Ankara: Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü.
- MEB. (1990_c). **3308 sayılı Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu ve İlgili Yönetmelikler.** (MEB Yayını). Ankara: Mesleki ve Teknik Açıköğretim Okulu Matbaası.
- MEB. (1990_d). **Kalkınma Planlarında Mesleki ve Teknik Eğitim.** (MEB Yayını). Ankara: Çıraklık ve Mesleki -Teknik Eğitim Konseyi. (3-5 Mayıs 1990). Mesleki ve Teknik Açıköğretim Okulu Matbaası.
- MEB. (1990_e). **VII.,VIII.,IX., ve XII Milli Eğitim Şûralarında Mesleki ve Teknik Eğitim.** (MEB Yayını). Ankara: Mesleki ve Teknik Açıköğretim Okulu Matbaası.
- MEB. (1990_f). **Onüçüncü Milli Eğitim Şûrası “Yaygın Eğitim”. 15-19 Ocak 1990.** (MEB Yayını). İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- MEB. (1962). **Yedinci Milli Eğitim Şûrası 5-15 Nisan 1962.** (MEB Yayını). İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- MEB. (1971). **Sekizinci Milli Eğitim Şûrası 28 Eylül-3 Ekim 1970.** (MEB Yayını). İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- MEB. (1993). **Ondördüncü Milli Eğitim Şûrası 27-29 Eylül 1993.** (MEB Yayını). Ankara: Mesleki ve Teknik Açıköğretim Matbaası.
- MEB. (1996). **Onbeşinci Milli Eğitim Şûrası “2000’li yıllarda Türk Milli Eğitim Sistemi”.** (MEB Yayını). İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- MEB. (1999). **Onaltıncı Milli Eğitim Şûrası, “Cumhuriyetin 75. Yılında Mesleki ve Teknik Eğitim”.** (MEB Yayını). Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

- MEB. (1998). **Kalkınma Planlarında Mesleki ve Teknik Eğitim.** (MEB Yayını).
Ankara: Milli Eğitim Basımevi
- MEB. (2003). **Çıraklık Eğitiminin Önemi.** <http://cygm.meb.gov.tr/CEM.htm>
(24.09.2004 tarihinde alınmıştır)
- MEB. (2004). **4702 Sayılı Yasa.** <http://www.meb.gov.tr/stats/Apk2002/4.htm>
(24.09.2004 tarihinde alınmıştır).
- MEB_a. (2006). **Kalfaların Ustalık Eğitimi.**
<http://cygm.meb.gov.tr/ciraklikegitimi/kalfalarinegit.pdf> (15.09.2006 tarihinde alınmıştır)
- MEB_b. (2006). **Ustaların Usta Öğreticilik Eğitimi.**
<http://cygm.meb.gov.tr/ciraklikegitimi/ustalarinegitimi.pdf> (15.09.2006 tarihinde alınmıştır)
- MEB_c. (2006). **2005 – 2006 Öğretim Yılı Sayısal Verileri.**
<http://cygm.meb.gov.tr/birimler/istatistik/mem/memistat.htm> (15.09.2006 tarihinde alınmıştır)
- MEGEP. (2004). **Türkiye'de Meslekî Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi.** www.megep.gov.tr (07.01.2005 tarihinde alınmıştır).
- MTEM. (2004). **Meslekî ve Teknik Eğitim Kurumlarının Modernizasyonu Projesi**
www.mvet.org (07.01.2005 tarihinde alınmıştır).
- Odaman, B. (1999). **Yaygın Mesleki Eğitim Projesi Kapsamındaki Çıraklık Eğitim Merkezleri Yönetici ve Öğretmenlerinin Proje Uygulamaları Hakkındaki Görüşleri.** (A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Halk Eğitimi Anabilim Dalı).
Ankara: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Otrar, M. (1997). **Endüstri Meslek Liseleri ve Çıraklık Eğitim Merkezlerinde Öğrenim Görmekte Olan 16-18 Yaş Grubundaki Öğrencilerin Mesleki Olgunluk Düzeyleri İle Bazı Kişilik Özelliklerinin Karşılaştırılması.**

(Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü). İstanbul: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Özgüven, S. (1995). **3308 Sayılı Çıraklık ve Meslek Eğitim Kanununun Erzurum Çıraklık Eğitim Merkezi'ndeki Uygulaması Üzerine Bir Araştırma.** (Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı). Erzurum: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Özmen, M.B. (1997). **Çıraklık Eğitim Merkezine Devam Eden Çırakların Benlik Algısını Etkileyen Faktörler.** (Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü). Samsun: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Resmi Gazete. (1977) **Çırak, Kalfa ve Ustalık Kanunu.** (Kanun No:2089). Sayı: 15987. 5 Temmuz 1977, ss.1-9.

Resmi Gazete. (1986). **Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu.** (Kanun No:3308). Sayı: 19139. 19 Haziran 1986.

Resmi Gazete. (2001). **Yükseköğretim Kanunu, Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu, İlköğretim ve Eğitim Kanunu, Millî Eğitim Temel Kanunu, Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu, Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilât Yapılması ve Bazı Kâğıt ve İşlemlerden Eğitime Katkı Payı Alınması Hakkında Kanun ile Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun.** (Kanun No:4702). Sayı: 24458. 10 Temmuz 2001.

Saran, N. Ve Akkayan, T. (1987). **Çalışan Gençliğin İşbaşında Eğitimi Çıraklık, Kalfalık, Mesleğe Yönelme Sorunları.** (İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Antropoloji Bölümü Araştırması). Ankara: Mesleki ve Teknik Açıköğretim Okulu Matbaası.

Sezgin, İ. (1974). **Makine İmalat Sanayinde Çıraklık Eğitimi.** (A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi). Ankara: Yayınlanmamış Doktora Tezi.

- Sönmez, A. (1995). **Mesleki Örgün Eğitim İle Çıraklık Eğitiminin Bütünleştirilmesi.** (A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü). Ankara: Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Şahinkesen, A. (1985). **Çıraklık Eğitimi.** (A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi). Ankara: Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Şener, S.A. (1997). **Dikmen Türk-Alman Mesleki Eğitim Merkezi Öğrencilerinin Mesleki Yeterliliklerinin Alman Standartları İle Karşılaştırılması.** (A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı). Ankara: Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi.
- Tamer, H. (1979). **Elektronik Mesleğinde Çıraklık Programı.** (A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi). Ankara: Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi.
- Tarcan N. (2003). **Mesleki ve Teknik Eğitim ve Yeni Düzenlemeler.** http://www.tisk.org.tr/isveren_sayfa.asp?yazi_id=359&id=21 (18.10.2004 tarihinde alınmıştır).
- Taşdelen, H. M. (1990). **Geçmişten Günümüze Esnaf Teşkilatları ve Elazığ Sanayi Sitesinde Usta-Çırak İlişkileri Üzerine Bir Saha Araştırması.** Fırat Üniversitesi Dergisi (Sosyal Bilimler). 1990, C1 4 Sayı 1, Elazığ: F.Ü.Matbaası.
- Taşpınar, M. (1992). **Elazığ ve Malatya’da Çıraklık Eğitimi ve Sorunları.** Yayınlanmış Yüksek lisans Tezi. Ankara: Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü.
- Taymaz, H. (1979). **Çıraklık Eğitim Projesi.** (A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi EFAM). Ankara: EBF, EFAM
- TESK. (2003). **4857 Sayılı İş Kanunu ve Gerekçesi.** (TESK Yayınları). Ankara: Yorum Matbaacılık.
- Tok, A. (2001). **Eğitimciler ve İşverenlere Göre Çıraklık Eğitim Sisteminin Başlıca Problemleri ve Çözüm Önerileri.** (Marmara Üniversitesi Fen Bilimleri

Enstitüsü Makine Eğitimi Anabilim Dalı). İstanbul: Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi.

Turan K. (1992). **Mesleki Teknik Eğitimin Gelişmesi ve Mehmet Rüştü Uzel.** İstanbul:, s.26. Milli Eğitim Basımevi.

Türkoğlu, A. (1983). **Almanya’da Eğitim.** Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi. 16 (1). 319-340.

Türkoral, Ç. (1999). **Adana İli Seyhan İlçesi Çıraklık Eğitim Programlarının Değerlendirilmesi.** (Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri anabilim Dalı). Adana: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Uysal, M. (1982). **Çıraklık Eğitimi.** (A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü). Ankara: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Yıldırım, Ş. (1992). **Çıraklık Eğitim Merkezlerinde 3308 Sayılı Yasaya Göre Yapılan Eğitimin Değerlendirilmesi.** (A.Ü.Sosyal Bilimler Enstitüsü). Ankara: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi

Yılmaz, B. (2002). **Çıraklık Eğitimine Devam Eden 14-19 Yaş Arasındaki Çalışan Gençlerin Sosyo-Kültürel Yapıları ve Eğitim Problemleri.** (Marmara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Teknoloji Eğitimi Anabilim Dalı). İstanbul: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Yılmaz, P. (1995). **Mesleki ve Teknik Lise Mezunları İle Çıraklık Eğitim Mezunlarının İş Performanslarının Karşılaştırılması.** (A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü). Ankara: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

EKLER

EK 1- Öğrenci Anketi

**İŞ ÇEVRELERİNİN ÇIRAKLIK EĞİTİM SİSTEMİNDEN BEKLENTİLERİ VE BU
BEKLENTİLERİN KARŞILANMA DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİ
(ELAZIĞ-MALATYA-DİYARBAKIR İLLERİ ÖRNEĞİ)
Konulu Yüksek Lisans Tezi Çırak Öğrenci Anketi**

Sevgili Öğrenci,

Bu anket “Çıraklık Eğitim Sisteminden Beklentiler ve Bu Beklentilerin Karşılama Düzeyleri” konulu yüksek lisan tezinde kullanılmak üzere hazırlanmıştır. Bu araştırmanın istenilen sonuca ulaşabilmesi sizin göstereceğiniz ilgiye ve vereceğiniz doğru cevaplara bağlıdır. Anketle toplanan bilgiler araştırma kapsamı dışında başka bir amaç için kullanılmayacaktır.

Gösterdiğiniz ilgiye şimdiden teşekkür eder, çalışmalarınızda başarılar dilerim.

Rahim ALADAĞ
Yüksek Lisans Öğrencisi

Bölümünüz:

1. Kaç Yaşındasınız?

- ☐ 14’den küçük
☐ 14-16 yaş

- ☐ 17-19 yaş
☐ 20 yaştan büyük

2. Aileniz sizinle birlikte kaç kişiden oluşuyor?

- ☐ 3 ☐ 4-6 ☐ 7’den fazla

3. Anne ve babanızın eğitim durumu nedir?

	<u>Anne</u>	<u>Baba</u>
Okur-yazar değil	☐	☐
İlkokul	☐	☐
Ortaokul	☐	☐
Lise	☐	☐
Yüksekokul	☐	☐

4. Babanızın mesleği nedir?

☐ Çalışmıyor	☐ Çiftçi
☐ Memur	☐ Esnaf
☐ Emekli	☐ Diğer (.....)
☐ İşçi	

5. Annenizin mesleği nedir?

- ☐ Ev Hanımı
☐ Memur

- ☐ Emekli
☐ Diğer (.....)

6. Ailenizin toplam ortalama aylık geliri ne kadardır?

- ☐ 500 YTL'den az
☐ 501- 750 YTL

- ☐ 751- 1000 YTL
☐ 1.000 YTL'den fazla

7. Boş vakitlerinizi nasıl değerlendirirsiniz?

- ☐ Evimde dinlenirim.
☐ Arkadaşlarım ile gezerim.
☐ Kitap, dergi veya gazete okurum.

- ☐ Sinema veya tiyatroya giderim
☐ Ek iş yaparım.
☐ Diğer (.....)

8. Son çalıştığınız işyerine nasıl girdiniz?

- ☐ Ailem aracılığıyla
☐ Hemşerilerim aracılığıyla
☐ Arkadaşlarım aracılığıyla

- ☐ Akribalarım aracılığıyla
☐ Kendim
☐ Diğer (.....)

9. Sizi çalışmaya iten sebep sizce hangisidir?

- ☐ Okuldaki başarısızlık
☐ Anne- babanın zorlaması
☐ Aile gelirini yardım etmek

- ☐ Meslek sahibi olmak
☐ Diğer (.....)

10. İşyerinizdeki çalışma saatiniz ne kadardır?

- ☐ 6 saatten az
☐ 7-8 saat

- ☐ 9-10 saat
☐ 10 saatten fazla

11. İşyerinizden aldığınız haftalık maaş ne kadardır?

- ☐ 50 YTL'den az
☐ 51-75 YTL arası

- ☐ 76-100 YTL arası
☐ 100 YTL'den fazla

12. Çalıştığınız meslekte kaç yıldır çalışıyorsunuz?

- ☐ 1 yıldan az
☐ 1-3 yıl arası

- ☐ 3-5 yıl arası
☐ 5 yıldan fazla

13. Çalıştığınız meslekten memnun musunuz?

- ☐ Oldukça Memnunum
☐ Kısmen Memnunum
☐ Hiç Memnun Değilim

14. Şuana kadar hiç işyeri değiştirdiniz mi? Neden?

☐ Hayır. Değiştirmedim	☐ İş arkadaşlarımdan memnun değildim.
☐ İşyeri sahibim çıkardı.	☐ Diğer (.....)
☐ İşim çok yorucuydu.	
☐ Ücretim yeterli değildi.	

15. Mesleki Eğitim Merkezlerine gelme sebebiniz nedir?

☐ Diploma almak ve kendi işimi kurmak için	☐ İş ile ilgili teknolojik gelişmeleri takip etmesi için
☐ Devlet tarafından sigorta ücretlerim ödendiği için	☐ Devlet zorladığı için
☐ Ailemin zorlamasıyla	☐ Ustamın zorlaması ile
☐ Kendim gitmek istiyorum	☐ Diğer (.....)

16. İşyerinizde meslek öğrenimini nasıl yapıyorsunuz?

☐ Ustanın göstermesiyle	☐ Yaptığım işteki hataları ustanın göstermesiyle
☐ Deneme- yanılma	☐ Diğer (.....)
☐ Yapılan işi izleyerek	

17. İşyerinizde yapılan beceri eğitimini, Mesleki Eğitim Merkezlerindeki öğretmenleriniz hangi sıklıkta izliyor?

☐ Haftada bir	☐ Yılda Bir
☐ İki haftada bir	☐ İzlemiyor
☐ Ayda bir	

18. Çıraklık eğitimine devam etmesi gerekirken, devam etmeyen çırakların, Mesleki Eğitim Merkezlerine gitmemelerinin sebebi sizce ne olabilir?

☐ Çırakların isteksizliği
☐ İşverenlerin, işlerin aksayacağını düşünerek çırakları okula göndermemeleri
☐ Verilen eğitimlerin yetersizliği
☐ Kaçak işçi çalıştırmak
☐ Denetimsizlik
☐ Diğer (.....)

19. Mesleki Eğitim Merkezleriyle, işyerleri arasında bir işbirliği var mıdır?

☐ Evet, var	☐ Kısmen var	☐ Hayır, Yok

20. İşbirliği yoksa sebebi nedir?

☐ MEM'lerin tutumu	☐ Haberleşme problemi
☐ İşverenlerin (ustanın) tutumu	☐ Diğer (.....)

21. Mesleki Eğitim Merkezlerindeki yapılan eğitimin kalitesini artırmak için yapılması gerekenler sizce nelerdir?

- ☐ Tecrübeli öğretmenlerin görevlendirilmesi
- ☐ Teknolojiye uygun kitap ve dergilerin basılması
- ☐ Mesleki Eğitim Merkezlerinin sanayi bölgelerinin dışında yapılandırılması
- ☐ Kalitesi iyi herhangi bir şey yapmaya gerek yok
- ☐ Diğer (.....)

22. Çıraklık sözleşmesinde yer alan haklarınız hangilerini biliyorsunuz? Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.

- ☐ Hafta tatili kullandırılması
- ☐ Asgari ücretin %30'dan az olmamak şartı ile her ay ücret alması
- ☐ Ustasının çıracı en iyi şekilde yetiştirmesi için gayret etmesi gerektiği
- ☐ Yılda bir ay ücretli izin verilmesi
- ☐ Hepsinden haberdarım

23. Mesleki Eğitim Merkezinden beklentileriniz nelerdir?

- ☐ Mesleki eğitim derslerin artırılması
- ☐ Genel eğitim derslerin artırılması
- ☐ Sanayi ve meslek arasındaki uyumun geliştirilmesi
- ☐ Diğer (.....)

24. Ustanızda en fazla hangi özellikler ararsınız?

- ☐ Disiplinli ve çalışkan olmalı
- ☐ Saygılı olmalı
- ☐ Bildiklerini öğretmeli
- ☐ Kötü davranışlarda bulunmamalı ve küfür etmemeli
- ☐ Diğer (.....)

25. Mesleki Eğitim Merkezlerindeki sosyal ortam ile işyerindeki sosyal ortam karşılaştırıldığında;

☐ MEM'deki ortam daha iyi	☐ İkisi de kötü
☐ İşyerindeki ortam daha iyi	☐ Fikri yok
☐ İkisi de iyi	

26. Sizce çalışan çıraklara düzenli eğitimler verilmeli mi? Verilmeli diyorsanız, hangi kurum tarafından verilmeli?

☐ Hayır verilmemeli	☐ Evet, Üniversiteler tarafından
☐ Evet, MEM tarafından	☐ Evet, İşveren tarafından
☐ Evet, Halk Eğitim Merkezleri tarafından	☐ Evet, Diğer (.....)
☐ Evet, verilmeli. Meslek Liseleri tarafından	

27. Mesleki Eğitim Merkezlerindeki eğitim süresi yeterli mi?

- ☐ Evet
☐ Kısmen
☐ Hayır,..... yıla çıkartılmalı

28. Mesleki Eğitim Merkezlerinde Psikolojik Danışma ve Rehberlik Merkezleri olmalı mı?

- ☐ Evet ☐ Hayır ☐ Fikrim Yok

29. Ustanız okuldaki durumunuzu öğrenmek için okula gelir mi?

- ☐ Sürekli gelir ☐ Ara sıra Gelir ☐ Gelmez

30. Mesleki Eğitim Merkezlerinde uygulanan programlar sanayinin ihtiyaçlarını uygun mu?

- ☐ Uygun ☐ Kısmen Uygun ☐ Uygun değil

31. Siz, işyerinizi mi yoksa okulunuzu mu seviyorsunuz?

- ☐ Okulumu ☐ Her ikisini de sevmiyorum
☐ İşyerimi ☐ Fikrim yok
☐ Her ikisini de seviyorum

	Yeterli	Kısmen Yeterli	Yetersiz
32. İşyerinde aldığınız bilgi ve beceriler nasıldır?			
33. İşyerinizdeki meslekle ilgili materyal (malzeme) yeterli mi?			
34. Ülkemizdeki çıraklık eğitiminin kalitesi sizce yeterli mi?			
35. MEM'ler malzeme ve teçhizat bakımından yeterli mi?			
36. Mesleki Eğitim Merkezinde aldığınız bilgileri, yeterli düzeyde anlayabiliyor musunuz?			
37. MEM'de eğitimlere, katılma isteğiniz nasıldır?			
38. Çıraklık eğitimindeki araç-gereç ve kitaplar sizce yeterli mi?			
39. İşyerinizdeki usta mesleki eğitiminiz için size yeterli zaman ayırıyor mu?			
40. Mesleki Eğitim Merkezlerinde aldığınız bilgileri ne derecede uyguluyorsunuz?			
41. MEM'de aldığınız eğitimden sonra davranışlarınızda olumlu değişiklikler oluyor mu?			

42. Seçtiğiniz mesleğe yatkın olduğunuzu düşünüyor musunuz?			
43. Mesleki Eğitim Merkezleri, sizin sosyal ve kültürel yönden gelişiminizi etkiliyor mu?			
44. MEM'ler yeterince tanıtımını yapıyor mu?			
45. Mesleki Eğitim merkezine gitmenizle birlikte işinize bakış açısında önemli değişiklikler oldu mu?			
46. Mesleki Eğitim merkezine gitmenizle birlikte ustanız size ek sorumluluklar verdi mi?			
47. Mesleki Eğitim Merkezlerinde görülen dersleri mesleğiniz için ne kadar yeterli görüyorsunuz?			
	• Türkçe		
	• Meslek Resim		
	• Meslek Teknolojisi		
	• Malzeme Bilgisi		
	• Ölçme ve Kontrol		
	• Meslek Matematiği		
	• İşçi Sağlığı ve İş Gv		
48. Mesleki Eğitim Merkezlerini genel olarak nasıl değerlendirirsiniz?			
	• Öğretmenlerin Yeterliliği		
	• Eğitim Binası		
	• Atelye ve Laboratuar		
	• Alınan Eğitimin İşyeri ile Uyumu		
	• Eğitim Süresi		

Bunun dışında belirtmek istediğiniz hususlar varsa lütfen yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

İlginize çok teşekkür ederim

EK 2 - Usta/Usta Öğretici Anketi

İŞ ÇEVRELERİNİN ÇIRAKLIK EĞİTİM SİSTEMİNDEN BEKLENTİLERİ VE BU BEKLENTİLERİN KARŞILANMA DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİ

(ELAZIĞ-MALATYA-DİYARBAKIR İLLERİ ÖRNEĞİ)

Konulu Yüksek Lisans Tezi Usta/Usta Öğretici Anketi

Sevgili Usta / Usta Öğretici,

Bu anket “Çıraklık Eğitim Sisteminden Beklentiler ve Bu Beklentilerin Karşılama Düzeyleri” konulu yüksek lisan tezinde kullanılmak üzere hazırlanmıştır. Bu araştırmanın istenilen sonuca ulaşabilmesi sizin göstereceğiniz ilgiye ve vereceğiniz doğru cevaplara bağlıdır. Anketle toplanan bilgiler araştırma kapsamı dışında başka bir amaç için kullanılmayacaktır.

Gösterdiğiniz ilgiye şimdiden teşekkür eder, çalışmalarınızda başarılar dilerim.

Rahim ALADAĞ
Yüksek Lisans Öğrencisi

Mesleğiniz:.....

1. Eğitim Durumunuz nedir?

☐ Okur-yazar	☐ Meslek Lisesi Mezunu
☐ İlkokuldan Ayrılma	☐ Meslek Yüksek Okulu Mezunu
☐ İlkokul Mezunu	☐ Teknik Eğitim Fakültesi Mezunu
☐ Ortaokul Mezunu	☐ Mühendislik Fakültesi Mezunu
☐ Düz Lise Mezunu	☐ Diğer (.....)

2. İşyerinizde toplam kaç kişi çalışmaktadır?

- ☐ 5’ten az ☐ 6–10 kişi ☐ 11’den fazla

3. Ustalık Belgesini ne zaman aldınız?

☐ 3 yıl ve daha az bir zaman önce	☐ 7–9 yıl
☐ 4–6 yıl	☐ 10 yıldan önce aldım.

4. İşyerinizde çalışan kişilerin statüleri nedir? Sayı ile belirtiniz.

☐ Usta (.....)	☐ Aday Çırak (.....)
☐ Kalfa (.....)	☐ Diğer (.....)
☐ Çırak (.....)	

5. İşyerinizi personel alırken en çok hangi özelliklere dikkat edersiniz? En fazla iki seçenek işaretleyiniz.

☐ Yaşının küçük olması	☐ Yetenekli ve çalışkan olmalı
☐ Mesleğini sevmesi	☐ Saygılı ve ahlaklı olmalı
☐ Tanıdık biri olmalı	☐ Diğer (.....)

6. İşyerinizde usta öğretici belgesine sahip olan kişi ya da kişiler var mı?

☐ Var (.....kişi)

☐ Yok

7. Çıraklarınıza meslek öğretimi sırasında hangi teknikleri kullanıyorsunuz?

☐ Gösterme

☐ Hataları gösterme

☐ Deneme- yanılma

☐ Diğer (.....)

☐ İş esnasında izleme

8. Çıraklarınızı Mesleki Eğitim Merkezlerine gönderme sebebiniz nedir?

☐ Diploma alsınlar ve kendi işlerini kursunlar.

☐ İş ile ilgili teknolojik gelişmeleri takip etmesi için

☐ Devlet tarafından sigorta ücretleri ödendiği için

☐ Devlet zorladığı için

☐ Ailesi göndermemi istediği için

☐ Ben gitmesi için zorluyorum.

☐ Kendileri gitmek istediği için

☐ Diğer (.....)

9. İşyerinizde yapılan beceri eğitimini, Mesleki Eğitim Merkezindeki öğretmenler hangi sıklıkta izliyor?

☐ Haftada bir

☐ Yılda Bir

☐ İki haftada bir

☐ İzlemiyor

☐ Ayda bir

10. Çıraklık eğitimine devam etmesi gerekirken, devam etmeyen çırakların, Mesleki Eğitim Merkezlerine gitmemelerinin sebebi sizce ne olabilir?

☐ Çırakların isteksizliği

☐ İşverenlerin, işlerin aksayacağını düşünerek çırakları okula göndermemeleri

☐ Verilen eğitimlerin yetersizliği

☐ Kaçak işçi çalıştırmak

☐ Denetimsizlik

☐ Diğer (.....)

11. Mesleki Eğitim Merkezlerindeki yapılan eğitimin kalitesini artırmak için yapılması gerekenler sizce nelerdir?

☐ Tecrübeli öğretmenlerin görevlendirilmesi

☐ Teknolojiye uygun kitap ve dergilerin basılması

☐ Mesleki Eğitim Merkezlerinin sanayi bölgelerinin dışında yapılandırılması

☐ Kalitesi iyi herhangi bir şey yapmaya gerek yok.

☐ Diğer (.....)

12. Çırağınızın, Çıraklık sözleşmesinde yer alan haklarından hangisini ya da hangilerini biliyorsunuz? Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.

- ☐ Hafta tatili kullandırılması
- ☐ Asgari ücretin %30'dan az olmamak şartı ile her ay ücret ödenmesi
- ☐ Çırağı en iyi şekilde yetiştirmek için gayret etmesi gerektiği
- ☐ Yılda bir ay, ücretli izin verilmesi
- ☐ Hepsinden haberdarım

13. Mesleki Eğitim Merkezinden beklentileriniz nelerdir?

- ☐ Mesleki eğitim derslerin artırılması
- ☐ Genel eğitim derslerin artırılması
- ☐ Sanayi ve meslek arasındaki uyumun geliştirilmesi
- ☐ Diğer (.....)

14. Sizce çalışan çıraklara düzenli eğitimler verilmeli mi? Verilmeli diyorsanız hangi kurum tarafından verilmeli?

☐ Hayır verilmemeli	☐ Evet, Üniversiteler tarafından
☐ Evet, MEM tarafından	☐ Evet, İşveren tarafından
☐ Evet, Halk Eğitim Merkezi	☐ Evet, Diğer (.....)
☐ Evet, Meslek Liseleri	

15. Mesleki Eğitim Merkezleriyle, işyerleri arasında bir işbirliği var mıdır?

- ☐ Evet ☐ Kısmen var ☐ Hayır, Yok

16. İşbirliği yoksa sebebi nedir?

☐ MEM'lerin tutumu	☐ Haberleşme problemi
☐ İşverenlerin (ustanın) tutumu	☐ Diğer (.....)

17. Mesleki eğitim merkezlerinde yetişen çıraklarla, geleneksel yöntemlerle yetişen çıraklar arasında fark nedir?

- ☐ Mesleki Eğitim Merkezinde yetişen çıraklar daha iyi
- ☐ Geleneksel yöntemlerle yetişen çıraklar daha iyi
- ☐ İkisi de iyi yetişiyor, fark yok
- ☐ İkisi de iyi yetişmiyor
- ☐ Fikrim yok

18. Çırağınızın sigorta primi devlet tarafından ödenmeseydi, çırağınızı Mesleki Eğitim Merkezine gönderir miydiniz?

- ☐ Evet
- ☐ Hayır
- ☐ Kanun mecbur tuttuğu için gönderirdim.

19. Çıraklar işyerlerini mi yoksa okullarını mı seviyor?

☐ Okullarını	☐ Her ikisini de sevmiyor
☐ İşyerlerini	☐ Fikrim yok
☐ Her ikisini de seviyor	

20. Mesleki Eğitim Merkezlerindeki eğitim süresi yeterli mi?

- ☐ Evet
- ☐ Kısmen
- ☐ Hayır,..... yıla çıkartılmalı

21. Mesleki Eğitim Merkezlerinde Psikolojik Danışma ve Rehberlik Merkezleri olmalı mı?

- ☐ Evet ☐ Hayır ☐ Fikrim Yok

22. Çırağınızın okuldaki durumunu öğrenmek için okula gider misiniz?

- ☐ Sürekli giderim ☐ Arasına giderim ☐ Gitmem

23. Mesleki Eğitim Merkezinde uygulanan programlar sanayinin ihtiyaçlarına uygun mu?

- ☐ Uygun ☐ Kısmen Uygun ☐ Uygun değil

24. Çırağınızı çalışmaya iten sebep sizce hangisidir?

☐ Okuldaki başarısızlık	☐ Meslek sahibi olmak
☐ Anne- babanın zorlaması	☐ Diğer (.....)
☐ Aile gelirini yardım etmek	

25. Mesleki Eğitim Merkezlerindeki sosyal ortam ile işyerindeki sosyal ortam karşılaştırıldığında;

☐ MEM'deki ortam daha iyi	☐ İkisi de kötü
☐ İşyerindeki ortam daha iyi	☐ Fikri yok
☐ İkisi de iyi	

	Yeterli	Kısmen Yeterli	Yetersiz
26. İşyerinde çalışan çıraklara verdiğiniz bilgi ve beceriler nasıldır?			
27. İşyerinizdeki meslekle ilgili materyal (malzeme) yeterli mi?			
28. Ülkemizdeki çıraklık eğitiminin kalitesi sizce yeterli mi?			
29. Mesleki Eğitim Merkezi malzeme ve teçhizat bakımından yeterli mi?			
30. Çıraklarınızın, Mesleki Eğitim Merkezinde aldığı bilgileri, yeterli düzeyde anlayabiliyorlar mı?			
31. Çıraklarınızın, Mesleki Eğitim Merkezinde verilen eğitimlere katılmalarındaki isteği nasıldır?			
32. Çıraklık eğitimindeki araç-gereç ve kitaplar sizce yeterli mi?			
33. İşyerinizde çalışan çırağa mesleki eğitim almaları için yeterli zaman ayırıyor musunuz?			
34. Çıraklarınız, Mesleki Eğitim Merkezlerinde aldığı bilgileri ne derecede uyguluyor?			
35. Çıraklarınızın, okulda aldığı eğitimden sonra davranışlarında olumlu değişiklikler oluyor mu?			
36. Çırağınızın, MEM'e gitmesiyle birlikte işine bakış açısında önemli değişiklikler oldu mu?			
37. Çıraklarınız seçtikleri mesleklere yatkınlar mı?			
38. Mesleki Eğitim Merkezleri, çırağınızın sosyal ve kültürel yönden gelişimini etkiliyor mu?			
39. Mesleki Eğitim Merkezleri yeterince tanıtımını yapıyor mu?			
40. Meslek Odalarının çıraklık eğitimine katkısı yeterli düzeyde midir?			
41. Çırağınızın, Mesleki Eğitim merkezine gitmesiyle birlikte ona ek sorumluluklar verdiniz mi?			

42. Mesleki Eğitim Merkezlerinde görülen dersleri mesleğiniz için ne kadar yeterli görüyorsunuz?			
• Türkçe			
• Meslek Resim			
• Meslek Teknolojisi			
• Malzeme Bilgisi			
• Ölçme ve Kontrol			
• Meslek Matematiği			
• İşçi Sağl.ve İş Güv			
43. Mesleki Eğitim Merkezlerini genel olarak nasıl değerlendirirsiniz?			
• Öğretmenlerin Yeterliliği			
• Eğitim Binası			
• Atelye ve Laboratuvar			
• Alınan Eğitimin İşyeri ile Uyum			
• Eğitim Süresi			

Bunun dışında belirtmek istediğiniz hususlar varsa lütfen yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

İlginize çok teşekkür ederim.

EK 3 - Öğretmen Anketi

**İŞ ÇEVRELERİNİN ÇIRAKLIK EĞİTİM SİSTEMİNDEN BEKLENTİLERİ VE BU
BEKLİNTİLERİN KARŞILANMA DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİ
(ELAZIĞ-MALATYA-DİYARBAKIR İLLERİ ÖRNEĞİ)**

Konulu Yüksek Lisans Tezi Öğretmen Anketi

Sevgili Öğretmenim,

Bu anket “Çıraklık Eğitim Sisteminden Beklentiler ve Bu Beklentilerin Karşılama Düzeyleri” konulu yüksek lisan tezinde kullanılmak üzere hazırlanmıştır. Bu araştırmanın istenilen sonuca ulaşabilmesi sizin göstereceğiniz ilgiye ve vereceğiniz doğru cevaplara bağlıdır. Anketle toplanan bilgiler araştırma kapsamı dışında başka bir amaç için kullanılmayacaktır.

Gösterdiğiniz ilgiye şimdiden teşekkür eder, çalışmalarınızda başarılar dilerim.

Rahim ALADAĞ
Yüksek Lisans Öğrencisi

Bölümünüz:.....

1. Göreviniz nedir?

- ☐ Müdür ☐ Müdür Yard. ☐ Öğretmen

2. Mezuniyet durumunuz nedir?

- ☐ 2 yıllık meslek yüksek okulu ☐ Mühendislik Fakültesi
☐ Yüksek Teknik Öğretmen Okulu ☐ Yüksek Lisans
☐ Teknik Eğitim Fakültesi ☐ Diğer

3. Meslek kıdeminiz nedir?

- ☐ 1-5 yıl ☐ 16-20 yıl
☐ 6-10 yıl ☐ 21 yıldan fazla
☐ 11-5yıl

4. İşyerlerinde yapılan beceri eğitimini, hangi sıklıkta izliyorsunuz?

- ☐ Haftada bir ☐ Yılda Bir
☐ İki haftada bir ☐ İzlemiyorum
☐ Ayda bir

5. Çıraklık eğitimine devam etmesi gerekirken, devam etmeyen çırakların, Mesleki Eğitim Merkezlerine gitmemelerinin sebebi sizce ne olabilir?
☐ Çırakların isteksizliği	☐ Verilen eğitimlerin yetersizliği
☐ İşverenlerin, işlerin aksayacağını düşünerek çırakları okula göndermemeleri	☐ Kaçak işçi çalıştırmak
	☐ Denetimsizlik
	☐ Diğer (.....)
6. Mesleki Eğitim Merkezlerindeki yapılan eğitimin kalitesini artırmak için yapılması gerekenler sizce nelerdir?
- ☐ Tecrübeli öğretmenlerin görevlendirilmesi
 - ☐ Teknolojiye uygun kitap ve dergilerin basılması
 - ☐ Mesleki Eğitim Merkezlerinin sanayi bölgelerinin dışında yapılandırılması
 - ☐ Kalitesi iyi herhangi bir şey yapmaya gerek yok
 - ☐ Diğer (.....)
7. Öğrencilerinizin işyerlerinde, meslek öğretimi sırasında ustaları hangi teknikleri kullanıyor?
☐ Gösterme	☐ Hataları gösterme
☐ Deneme- yanılma	☐ Diğer (.....)
☐ İş esnasında izleme	
8. Mesleki Eğitim Merkezinden beklentileriniz nelerdir?
- ☐ Mesleki eğitim derslerin artırılması
 - ☐ Genel eğitim derslerin artırılması
 - ☐ Sanayi ve meslek arasındaki uyumun geliştirilmesi
 - ☐ Diğer (.....)
9. Sizce çalışan çıraklara düzenli eğitimler verilmeli mi? Verilmeli diyorsanız hangi kurum tarafından verilmeli?
☐ Hayır verilmemeli	☐ Evet, Üniversiteler tarafından
☐ Evet, MEM tarafından	☐ Evet, İşveren tarafından
☐ Evet, Halk Eğitim Merkezi	☐ Evet, Diğer (.....)
☐ Evet, Meslek Liseleri	
10. Mesleki eğitim merkezlerindeki verimliliğin artırılması için hizmet içi eğitime ihtiyaç duyuyor musunuz?
☐ Evet	☐ Kısmen	☐ Hayır
11. Mesleki Eğitim Merkezleriyle, işyerleri arasında bir işbirliği var mıdır?
☐ Evet	☐ Kısmen	☐ Hayır

12. İşbirliği yoksa sebebi nedir?

- ☐ Mesleki eğitim merkezinin tutumu
- ☐ İşverenlerin (ustanın) tutumu
- ☐ Haberleşme problemi
- ☐ Diğer (.....)

13. Mesleki Eğitim Merkezlerindeki eğitim süresi yeterli mi?

- ☐ Evet
- ☐ Kısmen
- ☐ Hayır, .. yıl

14. Mesleki Eğitim Merkezlerinde Psikolojik Danışma ve Rehberlik Merkezleri olmalı mı?

- ☐ Evet
- ☐ Hayır
- ☐ Fikrim Yok

15. Öğrencilerinizin okuldaki durumunu öğrenmek için ustaları okula gelir mi?

- ☐ Sürekli gelirler
- ☐ Arasına gelirler
- ☐ Gelmezler

16. Mesleki Eğitim Merkezinde uygulanan programlar sanayinin ihtiyaçlarını uygun mu?

- ☐ Uygun
- ☐ Kısmen Uygun
- ☐ Uygun değil

17. Öğrenciler işyerlerini mi yoksa okullarını mı seviyor?

- ☐ Okullarını
- ☐ İşyerlerini
- ☐ Her ikisini de seviyor
- ☐ Her ikisini de sevmiyor
- ☐ Fikrim yok

18. Öğrencilerinizi çalışmaya iten sebep sizce hangisidir?

- ☐ Okuldaki başarısızlık
- ☐ Anne- babanın zorlaması
- ☐ Aile gelirini yardım etmek
- ☐ Meslek sahibi olmak
- ☐ Diğer (.....)

19. Mesleki Eğitim Merkezlerindeki sosyal ortam ile işyerindeki sosyal ortam karşılaştırıldığında;

- ☐ Mesleki Eğitim Merkezindeki ortam daha iyi
- ☐ İşyerindeki ortam daha iyi
- ☐ İkisi de iyi
- ☐ Her ikisi de kötü
- ☐ Fikri yok

	Yeterli	Kısmen Yeterli	Yetersiz
20. Öğrencilerinize işyerlerinde verilen bilgi ve beceriler nasıldır?			
21. Öğrencilerinizin işyerlerindeki meslekle ilgili materyal (malzeme) yeterli mi?			
22. Ülkemizdeki çıraklık eğitiminin kalitesi sizce yeterli mi?			
23. Mesleki Eğitim Merkezi malzeme ve teçhizat bakımından yeterli mi?			
24. Öğrencilerinizin, Mesleki Eğitim Merkezlerinde aldığı bilgileri, yeterli düzeyde anlayabiliyorlar mı?			
25. Öğrencilerinizin, Mesleki Eğitim Merkezinde verilen eğitimlere katılmalarındaki isteği nasıldır?			
26. Çıraklık eğitimindeki araç-gereç ve kitaplar sizce yeterli mi?			
27. İşyerlerindeki ustalar, öğrencilerinize mesleki eğitimleri için yeterli zaman ayırıyor mu?			
28. Öğrencileriniz, Mesleki Eğitim Merkezlerinde aldığı bilgileri ne derecede uyguluyor?			
29. Öğrencilerinizin, okulda aldığı eğitimden sonra davranışlarında olumlu değişiklikler oluyor mu?			
30. Öğrencileriniz, seçtikleri mesleklere yatkınlar mı?			
31. Öğrencileriniz, Mesleki Eğitim merkezine gelmesiyle birlikte onlara ustaları tarafından ek sorumluluklar verildi mi?			
32. Mesleki Eğitim Merkezleri, öğrencilerinizin sosyal ve kültürel yönden gelişimini etkiliyor mu?			
33. Mesleki Eğitim Merkezleri yeterince tanıtımını yapıyor mu?			
34. Meslek Odalarının çıraklık eğitimine katkısı yeterli düzeyde midir?			

35. Mesleki Eğitim Merkezlerinde görülen dersleri mesleğiniz için ne kadar yeterli görüyorsunuz?				
	• Türkçe			
	• Meslek Resim			
	• Meslek Teknolojisi			
	• Malzeme Bilgisi			
	• Ölçme ve Kontrol			
	• Meslek Matematiği			
	• İşçi Sağlığı ve İş Güv			
36. Mesleki Eğitim Merkezlerini genel olarak nasıl değerlendirirsiniz?				
	• Öğretmenlerin Yeterliliği			
	• Eğitim Binası			
	• Atelye ve Laboratuvar			
	• Alınan Eğitimin İşyeri ile Uyum			
	• Eğitim Süresi			

Bunun dışında belirtmek istediğiniz hususlar varsa lütfen yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

İlginize çok teşekkür ederim.

Ek 4 - Özgeçmiş

Rahim ALADAĞ

1980 yılında Konya’da doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini Konya’da tamamladı. 2003 yılında Fırat Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi Talaşlı Üretim Öğretmenliği Bölümünden mezun oldu. 2003-2004 öğretim yılında Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalında Yüksek Lisans öğrenimine başladı.

Mayıs 2004 – Mayıs 2006 yılları arasında Türkiye Ulusal Gençlik Parlamentosunda yürütme kurulu üyesi olarak görev yaptı. Eylül 2004 – Haziran 2005 tarihlerin Elazığ Yerel gündem 21 Genel Sekreterliğini yürütmüştür. Haziran 2005’ den beri ALADAĞ Sondaj Mühendislik Şirketinde çalışmaktadır.